

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

ŠIUOLAIKINĖS POLITIKOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

ŽYGIMANTAS ŠILOBRITAS

II kurso studentas

**BALTARUSIJOS OPOZICIJOS INSTITUCIJŲ, KAIP MNEMONINIŲ
VEIKĖJŲ, SANTYKIS SU LIETUVOS ISTORIJS ATMINTIES
NARATYVAIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. J. Dementavičius

Vilnius, 2026

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro baigiamasis darbas „Baltarusijos opozicijos institucijų, kaip mnemoninių veikėjų, santykis su Lietuvos istorijos atminties naratyvais“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame institute/universitete Lietuvoje ar užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Žygimantas Šilobritas

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Šilobritas Ž. Baltarusijos opozicijos institucijų, kaip mnemoninių veikėjų, santykis su Lietuvos istorijos atminties naratyvais: Šiuolaikinių politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. J. Dementavičius. – V., 2026. – 82 p. 172 025 spaudos ženklai su tarpais, neįskaitant išnašų.

Reikšminiai žodžiai: kolektyvinė atmintis, Baltarusija, atminties režimai, mnemoniniai veikėjai, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė.

Po 2020 m. Baltarusijos Respublikos prezidento rinkimų, kuriuos laimėjo A. Lukašenka, jo konkurentė S. Cichanouskaja ir Baltarusijos opozicijos Koordinacinė taryba perkėlė savo veiklą į Lietuvą. Tačiau Baltarusijos opozicijos veikla šalyje sukėlė nerimą, kad organizacija galimai skleidžia neteisingą informaciją apie Lietuvos istoriją, sau naudingai interpretuoja jos atsiminimą.

Atsižvelgiant į tokį nerimą, šiame darbe nagrinėjama Baltarusijos opozicijos institucijų naudojami ir galimai palaikomi atminties pasakojimai, tiriamas jų santykis su Lietuvoje dominuojančiais naratyvais. Taip siekiama atrasti, kokie Baltarusijos opozicijos skleidžiamų kolektyvinės atminties pasakojimų tikslai, ar jais bandoma prieštarauti Lietuvoje nusistovėjusiems atminties naratyvams.

Siekiant rasti Baltarusijos opozicijos bandomus kurti atminties pasakojimus ir naratyvus buvo pasitelktos kolektyvinės atminties teorijos, tarp jų ir Michael Bernhard ir Jan Kubik sukurta atminties režimų ir mnemoninių veikėjų teorija. Siekiant rasti reikalingus duomenis, buvo pasitelkti socialinių medijų analizės metodai. O siekiant surasti surinktų žinučių esmę, naudotas atvejo studijos metodas, to pagrindu formuojant išvadas. Tyrimui naudotos S. Cichanouskajos biuro ir Koordinacinės tarybos žinutės interneto svetainėse ir socialinėse medijose 2020-2025 m. periodu.

Tyrimas parodė, kad baltarusių opozicijos komunikacijoje išskiriami keturi atminties pasakojimai: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikotarpio, 1863-1864 m. sukilimo, Sovietų sąjungos ir atsiskyrimo nuo jos bei Vyčio ir „Pagonios“, kaip atminties simboli, pasakojimai. Nustatyta, kad šie pasakojimai parodo tam tikrą alternatyvios, bet ne prieštaraujančios atminties pasakojimą. Tačiau, tuo pat metu „Pagonios“, kaip baltarusių atminties vietos išskyrimas prieštarauja nusistovėjusiai Lietuvoje idėjai, kad Vytis ir panašūs simboliai yra išskirtinai lietuviški.

Turinys

Įvadas	4
1. Teorinis pagrindas	9
1.1. Kolektyvinės atminties teorija ir pagrindinės idėjos	9
1.2. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimai	12
1.3. Galimos teorinės problemos	15
2. Metodologija	17
2.2. Atvejo studijos tyrimo metodas	17
2.2. Socialinių medijų analizė	18
2.3. Analizei naudoti duomenys	20
3. Duomenų analizė	22
3.1. Ar Baltarusijos opozicija veikia, kaip atminties veikėjas?	22
3.2. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasakojimas	24
3.3. Konstantino Kalinousko ir 1863-1864 m. sukilimo atminties pasakojimas	28
3.4. Sovietų Sąjungos atminties pasakojimas	31
3.5. Galimas atminties konfliktas dėl Vyčio – „pagonios“	34
Išvados	37
1 priedas	40
2 priedas	41
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA	79
Summary	81

Išvadas

2020 m. rugpjūčio 8-9 d. Baltarusijos Respublikoje įvyko pasauliniu lygiu kontraversiškai vertinami prezidento rinkimai. Oficialiais Minsko duomenimis, šiuos rinkimus, surinkęs 80 proc. balsų, laimėjo Aleksandras Lukašenka. Tačiau demokratinės Baltarusijos opozicijos teigimu, apie 70-80 proc. balsų iš tikrųjų surinko kita kandidatė – Sviatlana Cichanouskaja. Centrinei rinkimų komisijai atsisakius perskaičiuoti balsavimo rezultatus, S. Cichanouskaja paskelbė, kad ji yra teisėta rinkimų nugalėtoja.¹ Šios pergalės pagrindu politikė suformavo Baltarusių opozicijos Koordinacinę tarybą.

Be to, Baltarusijos žiniasklaidai pranešus, kad rinkimus laimėjo A. Lukašenka, Minske kilo protestai, įvyko protestuotojų susirėmimai su policijos pajėgomis.² S. Cichanouskaja ir Koordinacinės tarybos nariai sulaikyti tardymui, bet vėliau paleisti.³

Po šių įvykių S. Cichanouskaja ir Koordinacinė taryba persikėlė į Lietuvą ir pradėjo savo veiklą Vilniuje. Reaguodamas į minėtus įvykius Lietuvos Respublikos Seimas 2020 m. rugsėjo 20 d. priėmė rezoliuciją, kuria pripažino S. Cichanouskają ir jos sudarytą Koordinacinę tarybą kaip vieninteliuos teisėtus baltarusių tautos atstovus.⁴ 2021 m. sausio mėn. Vilniuje pradėjo veikti ir S. Cichanouskajos biuras. Nors šios Baltarusijos opozicijos institucijos veiklą vykdo ne tik Lietuvoje, Vilnius išlieka svarbiu miestu jų funkcionavime. Būtent Vilniuje 2022 m. buvo performuota Koordinacinė taryba, o S. Cichanouskajos biuras Lietuvos sostinėje veikia ir toliau, nors 2025 m. pabaigoje prasidėjo kalbos apie jo perkėlimą į Varšuvą.⁵

S. Cichanouskaja persikėlus į Lietuvą pradėjo dalyvauti tiek baltarusių, tiek lietuvių kultūros renginiuose bei Lietuvos istorinių datų ir įvykių minėjimuose. O jos patarėjų ir padėjėjų komanda pradėjo leisti komentarus apie šiuos įvykius tiek „Facebook“ platformoje, tiek pačios politikės interneto svetainėje. Panašią komunikaciją, nors rečiau nei S. Cichanouskajos komandos, galima rasti ir Koordinacinės tarybos interneto svetainėje ar socialinės medijos puslapiuose. Šios žinutės leidžiamos lietuvių, anglų bei baltarusių kalbomis, tad skirtos ne vien tik baltarusiams, bet ir platesnei auditorijai.

¹ „Baltarusijos opozicijos kandidatė S. Cichanouskaja apskundė prezidento rinkimų rezultatus“, lrytas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrytas.lt/pasaulis/ivykiai/2020/08/12/news/baltarusijos-opozicijos-kandidate-s-cichanouskaja-apskunde-prezidento-rinkimu-rezultatus-15943894>

² „Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election“, BBC, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-53717834>

³ „Belarus election: Opposition leader Tikhonovskaya left 'for sake of her children“ ,BBC, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-53733330>

⁴ Lietuvos Respublikos Seimas. *Lietuvos Respublikos Seimo rezoliucija dėl Dėl neteisėtos ir Baltarusijai Rusijos primetamos sąjungos*, Vilnius 2020 m. rugsėjo 10 d. „<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a7825340f3f311eab72ddb4a109da1b5> (žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.)

⁵ „Žiniasklaida: Cichanouskaja ketina iš Vilniaus persikelti į Varšuvą“, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2771277/ziniasklaida-cichanouskaja-ketina-is-vilniaus-persikelti-i-varsuva?srsId=AfmBOorBaDUvqqnRhNmdeVOMKEhovvD-cPVoum6l0hfuP-2kJm_gmR2Z

Kitaip tariant, baltarusių opozicijos institucijos nuo pat 2020 m. įvykusio persikėlimo į Lietuvą veikia kaip istorinės atminties formuotojai ne tik baltarusių atminties erdvėje, bet reiškiasi kaip kolektyvinės atminties veikėjai ir Lietuvos istorijos prisiminimo erdvėje.

Žinoma, toks baltarusių opozicijos politinių jėgų poveikis Lietuvos atminties naratyvams yra svarbus tiek dėl bendros Lietuvos ir Baltarusijos istorijos, tiek dėl sudėtingų Lietuvos valstybės santykių su Baltarusijos Respublika šiuo metu, kas skatina kritišką daugelio politikų ir visuomenės veikėjų požiūrį į bet koki baltarusių organizacijų bandymą dalyvauti diskurse apie Lietuvos atmintį.

Pavyzdžiui, 2025 m. birželio mėn. atsargos karininkai ir istorikai tvirtino žiniasklaidai, kad baltarusių atstovai skleidžia propagandinę ir neteisingą informaciją apie Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę (LDK), sau naudingai interpretuoja jos atsiminimą ir net reiškia tam tikras pretenzijas į Vilniaus kraštą. Ekspertai tvirtino – tokia teorija naudojasi ne tik Aleksandro Lukašenkos režimas, ji paplitusi ir tarp Baltarusijos opozicijos.⁶

Neabejotina, kad bent dalis Lietuvos visuomenės, kariuomenės ar mokslo bendruomenės atstovų baiminasi, kad baltarusių opozicija bando savintis Lietuvos istoriją ar kaip nors kitaip neigiamai veikti Lietuvos istorinę atmintį. Tačiau, kaip pripažįsta patys šį klausimą keliantys visuomenės veikėjai – tokio kolektyvinio atminties naratyvo paplitimo mastai – nežinomi.⁷

Negana to, nėra tirta ar žinoma kaip baltarusių opozicija, kaip atminties veikėjas, bando formuoti Lietuvos istorijos atmintį. Čia reikia pastebėti, kad baltarusių opozicijos organizacijų ir jų atstovų palaikomas ir skleidžiamas atminties naratyvas smarkiai skiriasi nuo to, kurį palaiko Baltarusijos Respublikos režimas.

Kaip savo 2014 m. tyrime „Istorijos politika postsovietinio autoritarizmo sąlygomis: Baltarusijos atvejis“ teigė Justinas Dementavičius – pačioje Baltarusijoje, A. Lukašenkos valdomame režime, dominuoja labiau į Sovietų Sąjungos laikus ir, kaip teigiama, jų metu matytą ekonominę pažangą ir pasiekimus sutelktas atminties naratyvas. Vietoje bandymo atmesti sovietinę praeitį, kaip matoma daugelyje kitų postsovietinių respublikų ar buvusių Varšuvos pakto narių, šia atmintimi yra toliau naudojamosi, ją kiek reformuojant. Šis naratyvas taip pat susijęs su artima pozicija Maskvai, demokratijos atmetimu ir asmens kulto, šiuo atveju A. Lukašenkos, iškėlimu.⁸

Kiti tyrėjai pastebi, kad smarkus susitelkimas baltarusių nacionalinėje atmintyje, bent jau formuojamoje A. Lukašenkos režimo, matomas ties Antrojo Pasaulinio karo, arba kaip jis

⁶ Nemira Pumprickaitė. „Karo analitikai perspėja: litvinizmas yra teritorinė pretenzija į mūsų valstybės dalį“, lrt, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2585220/karo-analitikai-perspeja-litvinizmas-yra-teritorine-pretensija-i-musu-valstybes-dali?srltid=AfmBOoqjk6MgUJOHb9jNdDQLnBHvzrT-iW2VuqFVY18_At-ZcMe_uRGb

⁷ Raimondas Lopata. „Raimundas Lopata. Litvinizmas yra antivalstybinė veikla“, Delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-litvinizmas-yra-antivalstybine-veikla-120107166>

⁸ Justinas Dementavičius, „Istorijos politika postsovietinio autoritarizmo sąlygomis: Baltarusijos atvejis“, *Istorijos politikos modeliai ir kryptys: Europos Sąjungos, Lenkijos, Rusijos ir Baltarusijos istorijos politika* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014), 135-167

vadinamas rusų ir baltarusių – Didžiojo Tėvynės karo, naratyvu. Baltarusijoje toliau švenčiama gegužės 9 d., nuolatos įtvirtinamos naujos atminties vietos ar naratyvai susiję su Sovietų Sąjungos, o per tai, teigiama, ir Baltarusijos, pergalę šiame konflikte. Toks Antrojo Pasaulinio karo pateikimas, prisiminimas ir šventimas, kaip pastebi kai kurie tyrėjai, yra labai panašus į tai, kaip šis konfliktas buvo pateikiamas visuomenei komunistinio režimo metu.⁹

Negana to, toks specifinis Sovietų Sąjungos atsiminimas ir kolektyvinės nacionalinės atminties naratyvų formavimas vien tik per šią istorijos epochą, Baltarusijoje, galima teigti, yra net stipresnis nei pačioje Rusijoje. To priežastis – kiti pro-rusiški ar pro-Maskvietiški naratyvai, egzistuojantys buvusios Sovietų Sąjungos ar Rusijos teritorijose, neigia tokių valstybių kaip Baltarusija ar Ukraina poreikį egzistuoti.¹⁰

Tad neabejotina, kad baltarusių opozicija remiasi kitais atminties režimais. Ankstesni tyrimai parodo – kad tarp jų dominuojantys atminties pasakojimai yra sutelkti į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) ar Abiejų Tautų Respublikos (ATR) istoriją, tokias figūras kaip Kostas Kalinowskas ir 1863-1864 m. sukilimą, kuriame jis dalyvavo.

Žinoma, LDK istorinis naratyvas priklauso ne tik lietuviams. Istorinė LDK valstybė, priklausomai nuo periodo, apėmė teritorijas šiais laikais priklausančias moderniai Lietuvos valstybei, Baltarusijai, Ukrainai, tam tikras pakraštines teritorijas, tokias kaip istorijoje dažnai minimas Smolenskas – Rusijos Federacijai, taip pat į valstybės sudėtį įėjo dalis modernaus Lenkijoje esančio Palenkės regiono bei nuo Moldovos norintis atsiskirti, bet oficialiai nepripažintas, Transnistrijos regionas. Tad nenuostabu, kad šiose valstybėse ar teritorijose gali egzistuoti ir egzistuoja tam tikra istorinė sąsaja su LDK ar jos atminimas.

Tarp šių šalių, besidalinančių dalį istorijos su Lietuva, Baltarusijos atvejis ypatingas. Šiandieninė Baltarusija prie LDK buvo prijungta dar iki XIV amžiaus pabaigos ir jos dalimi išliko iki Abiejų Tautų Respublikos padalijimų, įvykusių 1772, 1792 ir 1795 metais. Keli šios šalies miestai, tokie kaip Naugardukas, Gardinas ir Lyda, taip pat buvo svarbūs ir formuojantis LDK.¹¹

Be to, po ATR padalijimų, Baltarusijoje ir Lietuvoje vykę sukilimai tiek 1831 m., tiek 1863-1864 m. kovojo už specifiškai LDK, kaip ATR dalies ar atskiros valstybės, atstatymą.¹²

⁹ Aliaksei Lastouski, „Historical Memory as a Factor of Strengthening Belarussian National Identity“, *Confronting the Past: European Experiences, Series of Political Science Research Centre Forum Book 10*, (Zagreb: Political Science Research Centre Zagreb, 2012), 406-410.

¹⁰ Uładzislau Belavusau, „The „Year of Historical Memory” and Mnemonic Constitutionalism in Belarus“, *verfassungsblog*, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://verfassungsblog.de/mnemonic-constit-belarus/>

¹¹ Vytautas Spečiūnas, sud. *Lietuvos valdovai (XIII-XVIII a.): enciklopedinis žinynas*. (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2004), 15–78.

¹² Timothy D. Snyder, *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999*. (New Haven & London: Yale University Press, 2003) 24.

Tad neabejotina, Lietuvos ir Baltarusijos istorija, bet taip pat ir istorinių įvykių atmintis ir jų galimas suvokimas kolektyvinėje atmintyje persidengia ir gali būti veikiamas atmintį siekiančių formuoti institucijų ar veikėjų.

Tad kyla klausimas – kaip iš tikrųjų baltarusių opozicija ir su ja susiję kultūros veikėjai formuoja LDK atmintį?

Siekiant atsakyti į šį klausimą užsibrėžtas darbo tikslas – ištirti atminties pasakojimus, kuriuos Baltarusijos opozicijos, kuri po 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų buvo priversta pasitraukti iš šalies ir, bent dalinai, pradėjo veiklą kaip politinis, ir galimai atminties veikėjas, Lietuvoje.

Siekiant atrasti, kokie atminties pasakojimai yra formuojami ir ar jais metamas iššūkis nusistovėjusiam supratimui apie Lietuvos istoriją, remtasi Michael Bernhard ir Jan Kubik išvystyta atminties režimų teorija. Tokia teorija pasirinkta dėl to, kad ji leidžia apibrėžti, ar matomas kuriamų kolektyvinės atminties režimų konfliktas.

Be to, teorijos autoriai ją kūrė remdamiesi atminties tyrimais atliktais tiek Sovietų Sąjungoje, tiek valstybėse, kurios priklausė Varšuvos paktui, tad ji sukonstruota atsižvelgiant ir galbūt net remiantis regiono istorinėmis, politinėmis bei kultūrinėmis ypatybėmis. Visgi, reiktų paminėti, kad Baltarusijoje matomiems atminties naratyvams ši teorija autorių knygoje „Twenty Years After Communism: The Politics of Memory and Commemoration“ pritaikyta nebuvo. Tačiau nemanoma, kad ši valstybė ar joje gyvenę žmonės išsiskirtų posovietinės Europos kontekste tiek, kad atminties režimų ir veikėjų teorija nebebūtų tinkama.

Siekiant įgyvendinti šio darbo tikslą, išsikelti šie darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti kolektyvinės atminties teorijos terminologiją ir išanalizuoti jos pagrindus.
2. Išanalizuoti atminties režimų ir mnemoninių veikėjų teoriją.
3. Iš Baltarusijos opozicijos, t. y. S. Cichanouskajos biuro ir Koordinacinės tarybos, komunikacijos surinkti teiginius, kurie naudojami šių veikėjų vykdomam atminties formavimui.
4. Naudojantis kritinės diskurso analizės metodu ištirti tokių pasisakymų tematiką, argumentaciją ir aktualių naratyvų paplitimą.
5. Nustačius pagrindinius šios grupės naudojamos atminties kūrimo strategijos bruožus, suskirstyti atrastus kolektyvinės atminties pasakojimus į M. Bernhard ir J. Kubik išskirtas keturias mnemoninių aktorių kategorijas.
6. Taip pat pagal M. Bernhard ir J. Kubik teoriją nustatyti atminties režimus, susijusius su Lietuvos atmintimi, kuriuos bando kurti Baltarusijos opozicija.

Šie uždaviniai atitinka tyrimo – atvejo studijos struktūrą. Teorinėje šio darbo dalyje pristatyta kolektyvinės atminties sąvoka, terminologija, šią teoriją vystę autoriai ir jų indėliai. Toliau pristatoma M. Bernhard ir J. Kubik atminties režimų pokomunistinėse visuomenėse teorija, kuria paremtas šis darbas.

Po to sekančioje metodologijos dalyje apibrėžtas šiame darbe naudojamas atvejo studijos metodas. Paaiškinta, kaip juo naudojantis siekiama ieškoti esmės ir tematikos sąsajų tarp pateiktų duomenų ir remiantis tuo, formuoti išvadas. Kadangi šiame tyrime naudojamos žinutės, surinktos iš opozicijos komunikacijos per interneto svetaines ar socialinę mediją, pristatoma kaip tokia komunikacija supaprastinta ir iš jos gauti reikalingi duomenys.

Be to, siekiant parodyti galimus skirtumus tarp naratyvų ir galimų atminties pasakojimų pateikta Lietuvos ir Baltarusijos istorijos persidengimo santrauka, kurioje apžvelgiama LDK, ATR ir bendros Rusijos Imperijos okupacijos istorija.

Šiame tyrime nuspręsta remtis baltarusių opozicijos komunikacija per socialinę mediją ir per institucijų internetines svetaines, vykdyta lietuvių, anglų ir baltarusių kalbomis. Manoma, kad būtent tokių duomenų analizė leidžia geriausiai suvokti atminties veikėjo, veiklą vykdančio ne vienoje valstybėje ir bandančio daryti įtaką per kelias valstybes išsimėčiusią diasporą, veiklą.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Kolektyvinės atminties teorija ir pagrindinės idėjos

Kolektyvinės atminties tyrimų laukas yra sudėtingas, pasižymintis elementais, perimtais iš sociologijos, istorijos ir politikos mokslų bei psichologijos, antropologijos ir filosofijos disciplinų.¹³

Prie šio studijų lauko suvokimo sudėtingumo prisideda ir tai, kad smarkiai skiriasi sociologų nuomonės dėl jo „pločio“. Kaip teigia akademikai Jeffrey Olick ir Joyce Robbins, kai kurie tyrinėtojai socialinės atminties tyrimus apibrėžia tik kaip siaurą žinių sociologijos („*sociology of knowledge*“) dalį, sutelktą į asmens mąstymo ir jo socialinio konteksto santykio studijų. Tuo metu kiti autoriai, kaip „visuomenės jungiančią struktūrą“¹⁴.

Situaciją dar labiau komplikuoja tai, jog šis tyrimų laukas, lyginant su daugeliu kitų sferų, yra naujas, nors tam tikros idėjos ir terminai naudoti jau prieš šimtmetį. Vienas to rezultatų – skirtingų terminų tapatinimas, pavyzdžiui, tokie terminai, kaip „socialinė atmintis“ ir „kolektyvinė atmintis“, dažnai vartojami taip lyg reikštų tą patį.

Visgi, nors kartais skiriasi šio tyrimų lauko autorių požiūris į kolektyvinės atminties įtaką kitoms sferoms ar visuomenei bei egzistuoja nesutarimai dėl terminologijos, tam tikras teorinis pagrindas šios sferos idėjoms ir tyrimams egzistuoja.¹⁵

Anot J. Olick ir J. Robbins. svarbiausi kolektyvinės atminties tyrimų lauko aspektai yra tai, kad atmintis neegzistuoja vakuume, bet yra socialinis reiškiny, kuris formuojasi ir keičiasi tiek per asmenines patirties, tiek per komunikaciją su kitais asmenimis, galimai priklausantiems didesnei grupei. Ši grupė gali būti tokia maža kaip šeima, arba gana didelė, tokia kaip bendruomenė arba netgi tauta. O tai, ką šios grupės nariai atsimena apie istorinius įvykius ar procesus priklauso ir nuo to, apie ką yra diskutuojama to meto visuomenėje. Vykstant šiam diskursui tam tikri įvykio ar proceso aspektai yra pabrėžiami, kai tuo tarpu kiti nesąmoningai arba tikslingai pamirštami.

Atminties, kaip veiksnio, turinčio poveikį realybės suvokimui, idėja nėra nauja, ji siekia dar antikinės Graikijos laikus, kai filosofai galimai pastebėjo tokius ryšius. Panašios idėjos buvo plėtojamos XIX amžiuje ir XX amžiaus pradžioje, kaip kad, pavyzdžiui, Emile Durkheim „kolektyvinės reprezentacijos“ idėja, kuri nusako, kaip žmonių pasaulio suvokimas yra nulemtas

¹³ Jeffrey K. Olick ir Joyce Robbins, „Social Memory Studies: From „Collective Memory” to the Historical Sociology of Mnemonic Practices” *Annual Review of Sociology*, Vol. 24 (1998): 107.

¹⁴ Olick, Jeffrey K. ir Joyce, Robbins, 105

¹⁵ Astrid Erll ir Ansgar Nünning, *Media and Cultural Memory / Medien und kulturelle Erinnerung* (Berlin: de Gruyter, 2008), 152.

bendrų simbolių ir jų reikšmių. Bet šios idėjos buvo neišbaigtos arba susilaukė nemažai kritikos dėl realybės neatitinkančių naratyvų.¹⁶

Pirmą kartą „kolektyvinės atminties“ terminą paminėjo austrų autorius Hugo von Hofmannsthal dar 1902 metais. Tačiau pamatiniu šio studijų lauko autoriumi yra laikomas prancūzų sociologas Maurice Halbwachs. Jo 1925 ir 1951 metų tekstuose: „Les Cadres sociaux de la memoire“ („Socialiniai atminties rėmai“) ir „La Mémoire collective“ („Kolektyvinė atmintis“), išdėstomos pagrindinės šio studijų lauko idėjos – žmogaus atmintis nėra objektyvi, ji funkcionuoja kolektyviniame kontekste, ji pasakojimais yra perduodama iš kartos į kartą, ir yra sukurama per santykius šeimoje ar platesnėse bendruomenėse.¹⁷ Pats individas yra tas, kuris prisimena praeitį, bet tai, kaip jis prisimena, yra sukonstruota socialinių grupių. Tokie atminties pasakojimai, tiek susiformavę natūraliai, tiek galimai primesti valstybės, religinių ar kitų institucijų gali ir iš tikrųjų dažnai skiriasi tarp šeimų, bendruomenių ar kitokių grupių. Tokio platesnio atsiminimo pagalba grupės konstruoja savo identitetus – skirtingas patirčių atsiminimas formuoja skirtumus tarp šių bendruomenių, kurios jų dėka gali save apibrėžti.¹⁸

Anot M. Halbwachs, kolektyvinės atminties aspektai yra persidengiantys, besikeičiantys, liečiantys skirtingas sritis, egzistuojantys „dabartinėje praeityje“, t. y. iš dalies naudojami kaip atsiskyrimas nuo to, kas buvo praeityje, bet ir savęs apibrėžimas naudojantis subjektyviais praeities aspektais. Todėl, netgi vienas istorinis objektas ar idėja gali sukurti unikalią atminties manifestaciją asmenyje ar grupėje.¹⁹

Bet M. Halbwachs kolektyvinės atminties teorija išliko nepastebėta beveik šimtmetį ir vėl prisiminta tik XX amžiaus pabaigoje ir XXI amžiaus pradžioje. Šio teorijos atgimimo metu iškyla kiti svarbus autoriai, kurie detaliau tiria kaip formuojama ar formuojasi kolektyvinė atmintis bei tai nulemiančias ypatybes. Vieni svarbiausių šios kartos autorių – Jan ir Aleida Assmanai, kurie savo analizėje pastebi stiprius skirtumus tarp atminties pasakojimų, kuriuos nulemia laikas praėjęs nuo įvykio ar proceso.²⁰

Remdamiesi šiais pastebėjimais autoriai išskyrė dvi kolektyvinės atminties formas: komunikacinę ir kultūrinę. Komunikacinė atmintis – maždaug paskutinius 80–100 metų laikotarpį egzistuojantys atsiminimai. Tokie įvykių ar procesų atsiminimai dar nėra ritualizuoti ir įsitvirtinę, jie gali keistis ir transformuotis, kai socialinės grupės diskutuoja ir iššaukia šių įvykių svarbą. Ši

¹⁶ Astrid Erll ir Ansgar Nünning, 164.

¹⁷ Wang Qi, „On the cultural constitution of collective memory“ *Memory*, Vol. 16, Issue 3 (2008): 305.

¹⁸ Tanja Bosch, „Memory Studies“ (A brief concept paper. Working Paper, White Rose Research, January 2016), <http://eprints.whiterose.ac.uk/117289>.

¹⁹ Gregor Feindt et al., „Entangled Memory: Toward a Third Wave in Memory Studies“ *History and Theory* Vol. 53, No. 1 (2014): 24-44.

²⁰ Jan Assmann ir John Czaplicka, „Collective Memory and Cultural Identity“ *New German Critique*, No. 65 (1995): 125-133

atmintis remiasi išgyventa patirtimi dar perduodama iš kartos į kartą socialinės grupės ar bendruomenės rėmuose.

Tuo metu antroji forma, kultūrinė atmintis – tai institucionalizuotas atminties registras, atsietas nuo kasdienybės ir paremtas ne dabar gyvenančių asmenų ar praeitos kartos asmenų tiesioginiais atsiminimais. Kultūrinė atmintis yra paremta fiksuotais praeityje išsiskiriančiais momentais. Taip prisimenami įvykiai ar procesai įprastai yra senesni nei trys ar keturios kartos. Palyginus su žmogaus gyvenimu tai ilgas laikotarpis. Tačiau valstybėms, sukurtooms ar atsikūrusioms prieš mažiau nei šimtmetį, tai gali būti ir palyginus nesenai, bet svarbūs istoriniai momentai.²¹ Kultūrinė atmintis siejama su kiekvienoje visuomenėje egzistuojančių per keletą erų naudojamų tekstų, vaizdinių ir ritualų dalimi. Šios simbolikos kultivavimas ir kartotinis vartojimas stabilizuoja ir išreiškia tai, kaip ši visuomenės įsivaizduoja save, ja yra grindžiamas grupinis bendrumo ir unikalumo supratimas.

Bet nei komunikacinė, nei kultūrinė atmintis nesiformuoja vakuume, o atminties pasakojimų formavimasis nėra pasyvus, savaime vykstantis reiškinys. Kaip pastebi prancūzų sociologas Roger Bastide, savo veikaluose M. Halbwachs svyruoja tarp dviejų skirtingų kolektyvinės atminties interpretacijų. Vienoje iš jų M. Halbwachs pabrėžia grupę kaip atskirą vienetą, kuris pats per save formuoja tam tikras atminties interpretacijas.

Tačiau, kitais atvejais, anot R. Bastide, matomas prieštaravimas M. Halbwachs teorijai, kadangi pavieniai individai, priklausantys tam tikroms grupėms, turi galios ne tik išsaugoti tam tikrą atminimą, bet jį rekonstruoti ir perduoti nauja forma.²² Todėl, kaip, papildydami tokią teoriją, aiškina autoriai J. Olick ir J. Robbins, svarbu tirti ne vien tik kolektyvinę atmintį kaip atskirą vienetą. Anot jų, ne mažiau svarbu yra nagrinėti ir mnemonines praktikas, kuriomis naudojasi atminties pasakojimus kuriantys visuomenės veikėjai, be to, tokių atminties pasakojimų tarpusavio santykį, taip suprantant, kaip praeitis gali būti sutapatinama su dabartimi ir panaudojama politiniams tikslams²³.

Panašia idėja vadovaujasi ir nacionalizmo tyrėjai Eric Hobsbawn ir Terence Ranger, kurie savo tekste „The Invention of Tradition“ tvirtina, kad kolektyvinės atminties formavimas yra aktyvus reiškinys, kuriame dalyvauja visuomenėje veikiantys bei tam tikrą tam tikrą atsiminimą siekiantys formuoti politiniai veikėjai.

Tam panaudojami simboliai ir istorijos elementai, susiję su tuo, kaip atsimenamas įvykis ar procesas. Šie simboliai egzistuoja patys per save ir jų suvokimas ir pripažinimas persiduoda iš

²¹ Astrid Erll, „The Invention of Cultural Memory: A Short History of Memory Studies“, kn. *Memory in Culture* (London: Palgrave Macmillan Memory Studies, 2011), 32

²² Teresa Grande. „The Other and memory in Roger Bastide“. *Trauma and Memory*. Vol 9, Nr. 1, 2021. <http://dx.doi.org/10.12869/TM2021-1-01>

²³ Jeffrey K. Olick ir Robbins Joyce. 112

kartos į kartą. Bet tuo pat metu jie yra „nukirsti“ nuo natūralios egzistencijos, o jų sukūrimo tikslas – pamirštas ar nebeaktualus, kas leidžia šiuos simbolius panaudoti siekiant įtvirtinti politinėms grupėms aktualius prisiminimo ritualus ar simbolių interpretacijas.²⁴

Toks, aktyvus atminties kūrimas įsilieja į politinių, ideologinių bei nacionalinių grupių ir jų tikslų legitimizaciją bei bendrų nacionalinių naratyvų kūrimą.²⁵ Kaip aiškina autorius Peter J. Verovšek tokių veiksmų imamasi norint iš visuomenės išskirti specifinę grupę, kuri galėtų būti mobilizuojama siekiant tiek išlaikyti atmintį kuriančios grupės turimą galią, tiek norint įgyvendinti jos politinių tikslus. Toks atminties kūrėjų bandymas formuoti jiems palankius ir jų doktrinai pritinkančius naratyvus gali pasireikšti per daug skirtingų „atminties vietų“ – objektų ar idėjų, tapusių bendros praeities atminimo dalimis ir prisidedančiomis prie anksčiau apibrėžto nacionalinio, politinio ar kitokio savęs apsibrėžimo.²⁶

Kaip savo veikaluose ir ypač tekste „Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire“, aiškina šią teoriją išplėtęs prancūzų istorikas Pierre Nora – „atminties vietos“ gali būti simboliai, keliantys aktualias atminties asociacijas. Šiais simboliais gali būti paminklai, aikštės, pastatai, atminimo lentos ir t. t. Tačiau „atminties vietomis“ taip pat gali tapti ir nematerialūs, bet įtaką visuomenės mąstymui turintys dalykai, tokie kaip atmintinos dienos ar įsimintini simboliniai veiksmai. Šių vietų svarbumas yra ne pačiame rituale ar daikte, bet visuomenės santykiyje su juo, jo poveikyje tautiniam ar grupiniam tapatumui.²⁷ Tokių simbolių svarba, kaip teigia istorikas, yra tame, jog jie sujungia praeitį su dabartimi. Kaip aiškina autorius, kai, istorijos mokslas tesugeba rekonstruoti reliatyvią įvykių eigą, kuri visada egzistuoja praeityje, tad priklauso visiems, bet tuo pat metu niekam, atmintis išlieka aktyvus fenomenas dabartyje, įtakojantis visuomenę, jos grupes ir jų veiksmus.²⁸

Tad, siekiant suvokti kaip bandomas kurti atminties pasakojimas ir kolektyvinis naratyvas, tampa svarbu suprasti, su kokia intencija kažkas daroma ir kokio poveikio tikimasi iš tokio prisiminimo ir su juo susijusios „vietos“ iškėlimo į politinę aplinką.²⁹

1.2. Mnemoniniai veikėjai ir atminties režimai

Šio tyrimo teorinis pagrindas – Michael Bernhard ir Jan Kubik mnemoninių veikėjų ir atminties režimų teorija. Šios teorijos pagrindas paremtas tyrimu pateiktu knygoje – „Twenty Years

²⁴Eric Hobsbawm ir Terence Ranger, *The Invention of Tradition* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), 1-15

²⁵Alon Confino, „Memory and the History of Mentalities“, kn. *Cultural Memory Studies*, sud. Astrid Erll and Ansgar Nünning, (De Gruyter. 2008), 77-84.

²⁶ Astrid Erll, „The Invention of Cultural Memory: A Short History of Memory Studies“, 33.

²⁷ Pierre Nora, *Realms of memory* (New York: Columbia University Press, 1996), 17.

²⁸ Pierre Nora, *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire* (Representations, No. 26, Special Issue: Memory and Counter-Memory (Spring, 1989), 8.

²⁹ Astrid Erll, Ansgar Nünning, *Media and Cultural Memory / Medien und kulturelle Erinnerung*, 176.

After Communism: The Politics of Memory and Commemoration“. Šiame tekste aprašytos rytų ir vidurio Europos postkomunistinės valstybės praėjus dviem dešimtmečiams nuo Sovietų Sąjungos ir jos kontroliuoto Rytų bloko sugriovimo bei šių valstybių suverenumo ar nepriklausomybės atgavimo. Šiuo kolektyvinės atminties tyrimu buvo siekiama atsakyti į klausimą, kodėl kai kuriose valstybėse vis dar buvo matomas konfliktas dėl to, kaip atsimenami komunistiniai režimai, valdę šias valstybes iki 1989 metų, bei jų nuvertimas, kai tuo metu kitose valstybėse jau buvo susiformavęs ir nusistovėjęs vientisas konsensusas.³⁰

Remiantis šių tyrimų metu surinkta informacija ir duomenimis autoriai ir sukonstravo savo mnemoninių veikėjų ir jų sukurtų režimų teoriją. M. Bernhard ir J. Kubik teorija remiasi instrumentalistine kolektyvinės minties samprata, pagal kurią svarbiausią vaidmenį atminties pasakojimų formavime atlieka mnemoniniai veikėjai. Mnemoniniai veikėjai – tai visuomenės atstovai ir politiniai aktoriai, kurie yra suinteresuoti tam tikros istorinės atminties interpretacijos dominavimu visuomenėje. Kaip paaiškinta ankstesnėje šio tyrimo dalyje, tokio interpretacijos įtvirtinimo tikslas – valdžios įgavimas arba turimos kontrolės išsaugojimas.³¹ To siekdami šie aktoriai veikia visuomenėje, kontaktuoja arba konfliktuoja su kitomis grupėmis, kurios bando įtvirtinti savo atminties pasakojimus ar įvykių interpretacijas.

Kaip savo tyrime išskiria autoriai – egzistuoja keturi mnemoninių veikėjų tipai.

Šie tipai skirstomi pagal tai, kokią poziciją mnemoninis veikėjas užima tam tikrais atminties klausimais. Svarbu paminėti, kad nors kai kurie šių veikėjų pasireiškia savo siekimu kontroliuoti atminties pasakojimus, bandant primesti vientisą, ar jų pačių teigimu, „objektyvią“ istorinių įvykių ar procesų sampratą ar interpretaciją, tai nereiškia, kad viena iš jų siekiamybių yra visuomenės ar kultūros kontrolė pasitelkiant šiuos naratyvus. Kaip tekste pamini M. Bernhard ir J. Kubik, komunistinių režimų pralaimėjimai parodo, kad absoliuti atminties kontrolė yra tiesiog neįmanoma. Tad geriau atsižvelgti į bandymą parodyti savo galią ir kontrolę institucijų atžvilgiu.³²

Pagal tai ko, kaip, kam ir kodėl jie siekia, M. Bernhard ir J. Kubik išskiria šiuos keturis veikėjų tipus:

- Mnemoniniai kovotojai (*mnemonic warriors*) – šie veikėjai yra linkę ar net siekia nupiešti ryškią liniją tarp „savo“ ir „kito“. Šiuo atveju kitoniškumas yra asocijuojamas su „neteisinga“ ar „iškreipta“ istorijos ir atminties idėja, kadangi ši prieštarauja pasakojimui, kurį nori įtvirtinti mnemoniniai kovotojai. Tokio mnemoninio veikėjo perspektyvoje dabarties ir ateities politiniai

³⁰ Michael Bernhard ir Jan Kubik, „The Politics of Memory and Commemoration“, kn. *Twenty Years After Communism*, (New York: Oxford Academic, 2014), 7-37.

³¹ Michael Bernhard, Jan Kubik, 4

³² *Ibid*, 11.

klausimai gali būti išspręsti tik privertus opoziciją ir visuomenę priimti „tinkamą“ atmintį.³³ Būtent tokie veikėjai yra labiausiai linkę kvestionuoti nusistovėjusius naratyvus.

- Mnemoniniai pliuralistai (*mnemonic pluralists*) – šią kategoriją atitinkantys atminties veikėjai taip pat pasižymi „savęs“ ir „kito“ definicijomis, Tačiau jie skiriasi nuo kovotojų tuo, kad tiki, jog kiekviena pozicija turi teisę į savo pažiūras ir siekia sugyvenimo tarp skirtingų praeities interpretacijų. Atsiradus konfliktui, pliuralistai siekia dialogo, kuriuo siekiama sukonstruoti situaciją, kurioje galėtų sugyventi skirtingos praeities vizijos. Jei šis procesas pavyksta – atminties režimas *piliarizuojasi*. Žinoma, kiti aktoriai gali bandyti sugriauti tokią kompromisinę situaciją.³⁴

- Mnemoniniai atmetėjai (*mnemonic abnegators*) – šie atminties veikėjai vengia arba netgi atmets atminties politiką. Tokia pozicija pasirenkama nematant galimos naudos iš dalyvavimo konflikte dėl atminties arba tiesiog neegzistuojančio noro dalyvauti atminties diskusijoje. Anot M. Bernhard ir J. Kubik taip gali nutikti dėl dviejų priežasčių – jau egzistuoja vientisa ir stipriai įsišaknijusi tam tikro praeities aspekto vizija. Alternatyviai, ritualizuota praeitis ar jos atsiminimas nematoma kaip kažkuo aktuali doktrinai. Šitoks atsikirtimas taip pat gali būti istorinės traumos, sukeltos paties atminties veikėjo, rezultatas, taip siekiant istorinio įvykio ar proceso pamiršimo.³⁵ Anot atmetėjų, atminties politikoje dalyvauja tik tie politiniai aktoriai, kurie per daug susitelkia į praeitį.

- Mnemoniniai prospektoriai (*mnemonic prospectives*) – šie mnemoniniai veikėjai tiki, kad jų naratyvas vienintelis teisingas, kad jie yra išsprendę „istorijos mįslę“. Bet skirtingai nuo kovotojų, prospektoriai mano, jog turi teisingą sampratą tiek apie dabarties, tiek apie praeities problemas ir gali jas išspręsti ir pasiekti „post-istorinę“ pabaigą. Kai tokie veikėjai neturi galios, jie pasireiškia kaip vieni iš didžiausių *status quo* priešų, bet, jeigu jie patenka į valdžią ir įgauna galią, jie palaiko nuomonę, kad egzistuojanti sistema yra geriausia ir tinkamiausia jų utopiniam tikslui – pasiekti anksčiau minėta „post-istorinę“ epochą. Jų apeliavimas į praeitį pasireiškia per bandymą parodyti istorines neteisybes ar šlovinti pasipriešinimą joms.

Kaip paaiškina M. Bernhard ir J. Kubik, jų tyrimo ir klasifikacijos kontekste, atminties režimas – tai skirtingų kultūrinių ir (ar) institucinių praktikų rinkinys, kurio tikslas yra praeities įvykio arba aiškaus istorinio proceso prisiminimas. Autoriai pabrėžia, kad savo tyrime ir formuodami šiuos režimus jie rėmėsi atvejais, kai atminties formavime dalyvavo valstybinės institucijos ar tokie atminties veikėjai kaip politinės partijos ir organizacijos, siekė veikti atmintį valstybiniu lygiu.

³³ *Ibid*, 13.

³⁴ Michael Bernhard, Jan Kubik, 19.

³⁵ *Ibid*, 19.

Be to, kaip paaiškina autoriai, šių veikėjų pozicija tam tikro atminties režimo atžvilgiu priklauso nuo to, kas matoma kaip politiškai naudinga susitelkus į tam tikrą „atminties problemą“, ryškiai pasireiškiantį diskursą apie tam tikrų įvykių ar procesų prisiminimą. Tai reiškia, kad liečiant skirtingas problemas, tokių veikėjų elgesys ir pozicijos gali keistis priklausomai nuo konteksto ir strateginės naudos. Bet egzistuoja atvejai, kai tam tikri veikėjai, priskirtini prie radikaliausių mnemoninių kovotojų, yra potencialiai linkę konfliktuoti su bet koku naratyvu, prieštaraujančiu jų skleidžiamam, nepriklausomai nuo politinės naudos.

Autoriai išskiria tris atminties režimų variacijas:

- Suskaldyti (*Fractured*) – šiame režime bandomas kurti konfliktas tarp „tikrosios“ istorijos versijos ir kuriamos „tinkamos“ atminties formos. Tokiame režime matomas smarkiausias mnemoninių kovotojų pasireiškimas.³⁶

- Pilarizuoti (*Pillarized*) – tokiame režime bus matomi nesutarimai tarp subjektų dėl praeities interpretacijų, bet skirtingos nuomonės ir pasakojimai yra toleruojami arba subjektai yra per daug abejingi, kad tai peraugtų į aktyvų politizavimą. Todėl šiuo atveju lengviau sugyvenama nei suskaldyto režimo atveju, nors ir egzistuoja naratyvų skirtumai. Tokiuose režimuose matomi mnemoniniai veikėjai yra pliuralistai arba atmetėjai.³⁷

- Sujungti (*Unified*) – tokie režimai yra paremti egzistuojančių sutarimu dėl praeities interpretacijos ir pasižymi neegzistuojančiu arba labai nedideliu mnemoniniu konfliktu. Alternatyviai toks režimas gali būti susijęs su mąstymu, kad praeities politizavimas yra pavojingas. Tokiame režime visi mnemoniniai veikėjai yra *de facto* atmetėjai.³⁸

1.3. Galimos teorinės problemos

Analizuojant M. Bernhard ir J. Kubik teoriją apie atminties režimus ir mnemoninius veikėjus būtina paminėti, jog ši teorija sukonstruota norint atrasti, kaip skirtingi atminties režimai gali veikti valstybių demokratiškumą, ypač susitelkiant į galimą neigiamą mnemoninių kovotojų poveikį demokratiškumui ir valstybės stabilumui. Vykdyto tyrimo ir teorijos konstravimo metu buvo susitelkiama į specifinį procesą – atsiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos ar jos Rytų bloko prisiminimą tarp valstybių, kurios ėmėsi šio žingsnio. Bei kaip šis prisiminimas įtakojo jų politines sferas tarp 1990 ir 2010 metų.

Tad, galima teigti, jog šiame darbe teorija naudojama neįprastai, bandant tirti ne tiek bendrą visų egzistuojančių atminties veikėjų poziciją tam tikru istorijos ir jos atsiminimo aspektu, bet

³⁶ Michael Bernhard, Jan Kubik, 14

³⁷ *Ibid*, 14.

³⁸ *Ibid*, 14.

bandant patikrinti, ar reali atminties veikėjo pozicija atspindi visuomeniniame suvokime ir ar tariamas tam tikro veikėjo keliamas pavojus egzistuoja.

Iš pačios teorijos taip pat kylanti problema yra tai, kad ši skirtingų atminties veikėjų ir režimų klasifikacija yra priklausoma tiek nuo skirtingų faktorių, tokių kaip galima nauda, istorinis, kultūrinis ir visuomeninis kontekstas, tiek ir nuo to, kad bėgant laikui pasikeičia požiūris į tam tikrą minimą laikotarpį. Didžioji dauguma mnemoninių veikėjų, netgi liečiant tik vieną galima atminties režimą gali pasižymėti keliomis pozicijomis. Negana to, viena iš pasirinktų klasifikacijų – mnemoninių prospektorių, yra sunkiai atskiriama nuo kitos, šiuo atveju, mnemoninių kovotojų, kadangi metodai yra identiški, skirtingi tik tikslai.³⁹

Ne mažiau svarbus aspektas, galintis sukelti problemų arba vesti prie potencialiai neteisingos išvados, tai faktas, jog šis rašto darbas yra paremtas teorija, kurioje analizuojami nacionaliniai, arba kaip vadinami tekste atminties veikėjai, kurie atstovaudami tik tam tikrą tautinę grupę, gali kurti ir suskaldytą atminties režimą. Tai teoriškai irgi reikštų, kad tokiai naratyvų analizei turėtų būti tinkama M. Bernhard ir J. Kubik teorija.⁴⁰ Tačiau, kita vertus, darbe analizuojamas ne vientisas politinis veikėjas, o etninės grupės politiniai atstovai, kurie dėl politinių priežasčių yra priversti gyventi už gimtosios valstybės sienų. Egzistuojant tokiai situacijai privalu paminėti, kad tai gali neigiamai atsiliiepti tiek šio darbo rezultatui, tiek bandymams ateityje pakartoti tokį tyrimą ar vykdyti panašios tematikos ir problematikos tyrimus.

Negana to, nors abejojama to poveikiu, į M. Bernhard ir J. Kubik veikalą „The Politics of Memory and Commemoration“ nebuvo įtraukta jokia Baltarusijos ar baltarusių atsiminimo analizė. Tad, galimai, tai gali reikšti, kad tam tikros istorinės, kultūrinės, politinės ar kitos priežastys paverčia šią teoriją netinkama siekiant analizuoti baltarusių atminimo naratyvus ir jų atstovų, kaip mnemoninių veikėjų, veiklą. Visgi, nors Baltarusijos istorija turi unikalių elementų, neįprastų kitoms regiono valstybėms, abejotina, kad tai paverstų atminties veikėjų ir režimų teoriją visiškai netinkama.

³⁹ Thomas Ort, „Reviewed Work: Twenty Years after Communism: The Politics of Memory and Commemoration by Michael Bernhard and Jan Kubik“, *Slavic Review*, Vol. 75, No. 1 (2016): 184.

⁴⁰ Daina S. Elgitis ir Laura Ardava, „Remembering The Revolution: Contested Pasts in Baltic Countries“, kn. *Twenty Years After Communism*, Michael Bernhard, Jan Kubik, (New York: Oxford Academic, 2014), 124

2. Metodologija

Šiame tyrime dėmesys sutelkiamas į baltarusių opozicijos institucijų, kaip mnemoninių veikėjų, veiklą, prisidedant prie Lietuvos istorijos kolektyvinės atminties naratyvų formavimo. Taip pat keliamas klausimas – ar šis naratyvų formavimas kaip nors bando prieštarauti nusistovėjusiam Lietuvos atminties pasakojimui pačioje šalyje ar tarptautinėje erdvėje.

Apžvelgiant ir analizuojant šį Lietuvos ar bendros Lietuvos ir Baltarusijos istorijos atsiminimą, išskiriama į kokius simbolius ar pasakojimus susitelkiama, ar juose matomas polinkis kvestionuoti ar netgi sau prisiimti Lietuvos atminimą. Taip pat, kai aktualu, atsižvelgiama į tai, kad gali egzistuoti noras pamiršti tam tikrus istorijos aspektus, kadangi tiriant kolektyvinę atmintį, pamiršimas yra tiek pat aktualus, kiek ir prisiminimas. Be to, šiame darbe bandoma atsižvelgti, kaip dažnai kartojasi kai kurie naratyvai, susitelkimai į tam tikrą simboliką.

Siekiant įgyvendinti šio darbo uždavinius bei kuo daugiau ir nuodugniau ištirti prieinamą informaciją, atliekama atvejo studija.

2.2. Atvejo studijos tyrimo metodas

Atvejo studija, tai tyrimo būdas, kurio pagalba kuo daugiau ir giliau išnagrinėjami vienas ar keli artimai susiję tam tikros problemos aspektai. Šis metodas yra taikomas tokiose srityse kaip: sociologija, psichologija, politikos mokslai, teisė, antropologija ir kt.⁴¹ Vykdamas tokio tipo tyrimą yra siekiama tirti specifinį, kažkoku bruožu išsiskiriantį atvejį, apie kurio kontekstą surenkama kuo daugiau duomenų. Šis atvejis yra tiriamas natūralioje aplinkoje ir studijoje taip pat pristatomi tiek šio atvejo dalyvio ar dalyvių, tiek teigiamai nešališko tyrėjo požiūriai į atvejį.^{42 43}

Atvejo studijoje galima naudotis tiek kokybiniais, tiek kiekybiniais rodikliais, nors šiame rašto darbe remiamasi tik kokybiniais rodikliais. Pasirinkimą lėmė tai, kad šiame tyrime remiamasi kolektyvinės atminties teorijomis, kurios dažnai susitelkia į aktualius procesus, iki tol egzistuojančius visuomenės ir politiškai skleidžiamus naratyvus ir kaip vyksta atsiminimo procesas. Toks susitelkimas reikalauja įsigilinti į politiniame lygmenyje vykstantį diskursą ir suprasti visus jo aspektus. Tik kokybinis tyrimas, kuriame susitelkiama į kelis aktualius atvejus, leidžia toki įsigilinimą.⁴⁴ Šis analizės metodas taip pat neretai taikomas toms sritims, kurios yra mažai tyrinėtos arba apie jas pateikiama ar iki tol galima rasti nedaug informacijos. Alternatyviai jis gali būti naudingas tiek neįprastiems bandymams pritaikyti tyrimui pasirinktą teoriją, tokiu būdu potencialiai

⁴¹ „Vieno atvejo tyrimo metodas“, Visuotinė lietuvių kalbos enciklopedija, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/vieno-atvejo-tyrimo-metodas>.

⁴² Meredith Gall, Joyce Gall ir Walter Borg. *Educational Research: An Introduction* (Boston: Allyn and Bacon, 2003), 435-439.

⁴³ John Gerring, *Case Study Research: Principles and Practices* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 37.

⁴⁴ Tanja Bosch, „Memory Studies”.

išplečiant suvokiamą teorijos naudingumą, tiek nurodant galimas teorijos naudojimo ribas.⁴⁵ Vykdam atvejo studiją, vienas iš tyrimo elementų yra duomenų kodavimas – žodžiai, žodžių reikšmės, žodžių junginiai, sakiniai ar temos, pasižymintys panašumu ar esmės persidengimu. Kodavimas vykdomas siekiant surasti prasmingas sąsajas tarp elementų, kurie išskiriami į skirtingas grupes priklausomai nuo to, ko yra ieškoma ir kokių išvadų yra siekiama tyrime.⁴⁶ Šio kodavimo tikslas yra naudingų duomenų ir jų esmės išskyrimas iš platesnio pasakojimo ar teiginio. Šie duomenys suskirstomi į kategorijas, iš kurių vėliau yra bandoma dėlioti tai, kas kai kuriuose tekstuose yra vadinama „tema“.⁴⁷ Šiame rašto darbe duomenys koduojami, norint surasti atskirus galimus atminties pasakojimus.

Šis tyrimas paremtas skirtingomis kolektyvinės atminties teorijomis, kuriose teigiama, kad kolektyvinė atmintis yra socialinis aspektas, kuris gali būti ir yra formuojamas skirtingų „atminties kūrėjų“, norint sukurti vienybės ir unikalumo idėją tam tikrose grupėse ir taip siekiant legitimizacijos ir (ar) tam skirtingų politinių tikslų. Taip pat pasiremiama M. Bernhard ir J. Kubik teorija, kurios esmė yra „didžiųjų“ politinių veikėjų pozicijos, kurios užimamos specifiniais nacionalinės istorijos klausimais. Taip pat verta paminėti, kad kolektyvinės atminties tyrėjai dažnai remiasi būtent atvejo studijos metodu.⁴⁸

2.2. Socialinių medijų analizė

Atsižvelgiant į anksčiau paminėtus kolektyvinės atminties teorinius pagrindus ir tai, kad darbo problematika kyla iš bandymo atsekti, kaip Baltarusijos opozicijos institucijos, veikiančios už valstybės ribų, ir vykdyto tyrimo metu bent dalinai įsikūrusios Lietuvoje, elgiasi kaip atminties formuotojai, buvo pasirinktas ryškiausias šių grupių komunikacijos šaltinis – socialinė medija ir institucijų komunikavimas per savo interneto svetaines.

Manoma, kad toks komunikavimo šaltinis geriausiai parodo institucijų pozicijas, galimą norą pateikti specifinį istorinių įvykių ar istorinių simbolių atsiminimo naratyvą, dėl to, kad yra išskirtinai kontroliuojamas šių institucijų atstovų, t. y. tai nėra žiniasklaidai pateikta informacija, video ar audio reportažai, o pačios Baltarusijos opozicijos publikuoti tekstai.

Kadangi nuspręsta remtis socialiniuose tinkluose ir interneto svetainėse pateikta informacija, siekiant atrinkti reikalingus duomenis pasitelktas socialinių medijų analitikos metodas. Šis metodas

⁴⁵ Alexander L. George ir Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences* (Cambridge: MIT Press, 2005), 74.

⁴⁶ Matthew B. Miles, Alan Michael Huberman, *Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook* (Newbury Park, CA: Sage publications, 1994), 10-12.

⁴⁷ Janice M. Morse, Lyn Richards, *README FIRST for a User's Guide to Qualitative Methods* (Newbury Park, CA: Sage publications, 2002), 157.

⁴⁸ Tanja Bosch, „Memory Studies“.

susideda iš trijų etapų – duomenų identifikacijos ir išskyrimo, duomenų analizės ir galiausiai duomenų interpretacijos.⁴⁹

Socialinių medijų analitikos metodo pagrindinis tikslas – didžiulį kiekį palaidų duomenų supaprastinti ir paversti naudingais tyrimui. Siekiant šio tikslo, tyrėjai turi išskirti turinio vietą – interneto svetaines ir socialinius tinklus kuriuose šios žinutės randamos. Taip pat privaloma apsispręsti dėl turinio tipo – kokia forma jis leidžiamas, ar tai tekstinės žinutės, iliustracijos, nuotraukos, garso ar video įrašai. Svarbu apsibrėžti ir tiriamų duomenų skelbimo laikotarpį, siekiant, kad jie nebūtų pasenę.

Vykdamas platesnio masto tyrimus, taip pat aktualu atsižvelgti į regioną, t. y., kad į tyrimą būtų įtraukti tik duomenys iš regiono, kuriame tyrimo problemos aktualios. Tačiau šio tyrimo keliamą problemą automatiškai apriboja regioninį aktualumą ties Lietuva, susitelkiant į politinį ir atminties veikėją, veiklą, bent dalinai, vykdamą Lietuvoje ir veikiantį Lietuvos atminties politikoje.⁵⁰

Siekiant duomenis išgryninti ir supaprastinti, didžiulis informacijos kiekis filtruojamas atskiriant nereikalingus elementus. Tai daroma naudojantis raktažodžiais, raktinių žodžių dalimis ar specifinėmis frazėmis. Užtikus tokias frazes ar terminus, atsižvelgiama į kontekstą. Pavyzdžiui, Lietuvos įvardijimas galimas tiek siekiant prisidėti prie tam tikro istorinio įvykio ar proceso prisiminimo įtvirtino, bet taip pat Lietuva baltarusių opozicijos komunikacijoje minima dėl politinių temų, tiesiogiai nesusietų su istorija. Pavyzdžiui Baltarusijos opozicijos komunikacijoje dažnai minimas Lietuvos palaikymas protestams, vykusiems Baltarusijoje, taip pat padėkos už opozicijos palaikymą nuo pat 2020 m., nebandant pateikti atminties pasakojimo. Tokie duomenys, žinoma, iš tyrimo pašalinami.

Čia svarbu paminėti, kad toks supaprastinimas nėra 100 proc. tikslus ar tobulas. Jo tikslas yra išskirti pakankamai aktualios ir reikalingos informacijos siekiant suvokti bendrą situaciją.⁵¹

Trečiasis žingsnis – tai informacijos interpretacija. Nors įprastai socialinių medijų analitikoje telkiamasi į tai, kas diskutuoja tam tikromis temomis ar kas daro įtaką diskusijai. Šiuo atveju abu šie aspektai žinomi jau dėl iškeltos tyrimo problemos, tad daugiausiai dėmesio skiriama tam, kaip šie informacijos skleidėjai socialinėje medijoje bando formuoti savo žinutes, ar į tam tikrus aspektus žiūrima pozityviai ar negatyviai. Taip pat nemažai dėmesio reikia skirti specifiniam laikui, kada informacija buvo paskleista, kaip ji galbūt skiriasi priklausomai nuo laikotarpio.⁵²

⁴⁹ Matthew Ganis, Avinash Kohirkar *Social media Analytics: Techniques and insights for Extracting Business Value Out of Social Media*. (New York: IBM Press, 2015) 21.

⁵⁰ *Ibid*, 52-53.

⁵¹ Matthew Ganis, Avinash Kohirkar, 61-65.

⁵² *Ibid*, 189-221.

2.3. Analizei naudoti duomenys

Kaip minėta praeitame poskyryje, šiame tyrime nuspręsta remtis baltarusių opozicijos komunikacija per socialinę mediją ir per institucijų interneto svetaines.

Reikšmingi ir aktuali informacija rinkta analizuojant tekstines žinutes iš Svetlanos Cichanouskajos biuro interneto svetainės – anglų kalba, taip pat „Facebook“ paskyros – kur komunikacija vykdoma lietuviškai.

Taip pat surinktos žinutės iš Koordinacinės tarybos svetainės – tiek anglų, tiek baltarusių kalbomis, kadangi ne visos institucijos žinutės išverstos į anglų kalbą. Tyrimo metu atsižvelgta į galimus skirtumus, kurie atsiranda kai tos pačios žinutės leistos tiek baltarusių, tiek anglų kalbomis. Be to, siekiant užtikrinti, kad anglų kalba leistos žinutės atitinka bendrą institucijos poziciją, analizuotos ir baltarusių kalba išleistos Baltarusijos opozicijos Koordinacinės tarybos „Facebook“ puslapio žinutės.

Kaip rekomenduojama socialinių analitikų tyrėjų, tyrimo autorius sugeba skaityti ir suvokti tekstą šiomis kalbomis, taip išvengiant problemų, galinčių atsirasti naudojant vertimo programas ar dirbtinio intelekto pagalbą išverstą tekstą.

Reikšminga ir aktuali informacija surinkta analizuojant atitinkamus tekstus ir jų ryšį su tyrimo esme bei vadovaujantis aktualiais raktažodžiais. Dėl didelio informacijos kiekio šiame tyrime nebuvo orientuojamasi į video medžiagą, kurią Baltarusijos opozicijos institucijos leidžia savo „Youtube“ paskyroje ir, ypač Koordinacinė taryba, mini ir reklamuoja savo „Facebook“ puslapyje.

Analizei naudojami 2020–2025 m. lapkričio mėn. pabaigos duomenys. Šis laikotarpis pasirinktas dėl to, kad Baltarusijos opozicija už šalies ribų susiformavo būtent dėl įvykių, sekusių po 2020 m. rugpjūčio 8–9 d. Baltarusijos prezidento rinkimų, privertusių S. Cichanouską ir Koordinacinę tarybą pasitraukti iš Baltarusijos.

Baltarusijos opozicijos atstovų ir institucijų komunikacija ir prasidėjo nuo 2020 metų:

- S. Cichanouskajos biuro interneto svetainėje – nuo 2020 m. lapkričio mėn.
- S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyroje – nuo 2024 m. vasario mėn.
- Koordinacinės tarybos svetainėje – nuo 2020 m. rugpjūčio mėn.
- Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyroje – nuo 2020 m. rugpjūčio mėn.

Pagrindiniais šaltiniais tyrime laikomi lietuvių ar anglų kalbomis komunikuojama ir skleidžiama informacija. Lietuvių kalba skleidžiama informacija - kaip būdas veikti Lietuvos atminties erdvėje, tuo tarpu žinutės anglų kalba – kaip būdas veikti kolektyvinius Lietuvos atminties naratyvus tarptautinėje erdvėje.

Baltarusiškai leista informacija naudojama, atskleisti ar Lietuvai ir kitoms šalims komunikuojami naratyvai skiriasi nuo tų, kurie skleidžiami konstruojant specifiškai baltarusiškus

atminties naratyvus. S. Cichanouskajos komunikacijos atžvilgiu, kadangi nei jos biuro „Facebook“ paskyra, nei svetainė neturi baltarusiško varianto, šiam tikslui taip pat pasitelktos ir politikės „Telegram“ paskyroje pateikiamos žinutės.

Aktualios žinutės atrinktos atsižvelgiant į tai, ar jose aptariami istoriniai įvykiai, susitelkiama į jų atsiminimą, bei kaip šis atsiminimas aktualus šiandienai. Be to, ieškota istoriškai tiek Lietuvai, tiek Baltarusijai svarbių figūrų paminėjimų – didžiųjų kunigaikščių – Algirdo, Gedimino, Vytauto, bei istorinių figūrų, tokių kaip Konstantinas Kalinowski vardų.

Siekiant įvertinti ir palyginti, kiek Baltarusijos opozicijos institucijos dalyvauja Lietuvos istorijos atminties formavime ir ar matomas interesas dalyvauti šios šalies naratyvų formavime, atsižvelgta ir į baltarusių kalba skleistose žinutėse matytą susitelkimą į Baltarusijos istoriją, jos kolektyvinės atminties pasakojimų formavimą.

Siekiant patikimumo nemažai dėmesio buvo skiriama ir į tam tikrų galimai aktualių datų paminėjimus, kadangi būtent ritualizuoti minėjimai ir kitos panašios šventės ar specialiai atrinktos datos yra būdas moderniaame kontekste paskleisti, išlaikyti ir keisti kolektyvinę atmintį.⁵³

Išskyrus šias žinutes, buvo vertinama jų esmė, t. y., ar tekste atkreipiamas dėmesys į istorinę ar atminties aktualiją, kuri gali būti svarbi kuriant ar palaikant tam tikrą atminties naratyvą. Vertinta ir koks šių paminėjimų santykis su egzistuojančiomis prisiminimo ar istorinių įvykių paminėjimo datomis.

Manoma, jog būtent šių šaltinių duomenų ir kontekstinės informacijos analizė, atliekama atvejo studijos metodu, atsižvelgiant į pateiktus kolektyvinės atminties analizės moderniaame kontekste aspektus, leidžia geriausiai suvokti bandymus kurti atminties naratyvus.

⁵³ Daina S. Elgitis ir Laura Ardava, 134.

3. Duomenų analizė

3.1. Ar Baltarusijos opozicija veikia, kaip atminties veikėjas?

Vykdamas Baltarusijos opozicijos komunikacijos analizę pastebėta, kad komunikacija specifiškai atminties temomis ar paminint istorinius įvykius yra palyginti reta. Daugiau dėmesio baltarusių opozicija skyrė politinių kalinių, baltarusių prisitaikymo kitose šalyse temoms. Nemažai komunikacijos iš S. Cichanouskajos biuro, tiek pačios politikės interneto svetainėje, tiek „Facebook“ grupėje skirta susitikimams su kitų šalių politikais, Europos institucijomis.

Nors šis tyrimas nėra kiekybinis, o orientuojasi specifiškai į bandomus kurti ar nekurti naratyvus, verta paminėti, kad, pavyzdžiui, S. Cichanouskajos biuro interneto svetainėje vos apie 40 žinučių yra skirtos specifiškai prisiminti istoriniams įvykiams, tiek bendriems tarp Lietuvos ir Baltarusijos, tiek tik Baltarusijos, bei įtvirtinti tam tikrus istorinę ir patriotinę reikšmę turinčius simbolius. Pažymėtina, kad S. Cichanouskajos interneto svetainėje tyrimo laikotarpiu, 2020 m. lapkričio mėn. – 2025 m. lapkričio mėn. pabaigos, viso buvo publikuota apie 3030 žinučių.

Mažas žinučių istorijos atsiminimo, datų paminėjimo ar pan. temomis skaičius randamas ir kituose nagrinėtuose duomenų šaltiniuose:

- S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyroje, nuo 2024 m. vasario mėn. iki 2025 m. lapkričio mėn. pabaigos – 17 žinučių.
- Koordinacinės tarybos interneto svetainėje, nuo 2020 m. rugpjūčio mėn. iki 2025 m. lapkričio mėn. pabaigos – vos 9 žinutės.
- Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyroje – nuo 2020 m. rugpjūčio mėn. iki 2025 m. lapkričio mėn. pabaigos – 32 žinutės.

Rengiant darbą išanalizuotų žinučių ir pranešimų žiniasklaidai sąrašai ir tekstai yra pateikti rašto darbo gale, 1 ir 2 prieduose. Taip pat reikia paminėti, kad dalis šių žinučių tyrimui buvo neaktualios, nes buvo skirtos paminėti tokiems įvykiams kaip Černobylio avariją. Tad į analizuotų žinučių sąrašą įtrauktos nebuvo.

Tačiau būtų per drąsu sakyti, kad Baltarusijos opozicija apskritai nedalyvauja atminties politikoje ir todėl galima ją laikyti kaip mnemoniniu atmetėju, vengiančiu dalyvauti atminties politikoje. Toks dalyvavimas garantuotai matomas bandant kurti tam tikrus atminties pasakojimus tarp baltarusių ir lietuvių.

Yra keletas simbolių ir datų, kuriems baltarusių opozicija bando suteikti išskirtinę, kaip atminties vietų, svarbą. Pats ryškiausias simbolis, į kurį susitelkia Baltarusijos opozicija – balta-raudona-balta istorinė vėliava. Komunikacija apie šio simbolio svarbą matoma lietuvių, anglų ir baltarusių kalbomis, t. y. bandant kurti specifinį šios vėliavos suvokimą tarp lietuvių, baltarusių bei galimos platesnės tarptautinės auditorijos.

Balta-raudona-balta vėliava baltarusių opozicijos yra naudojama kaip atminties vieta priminti tiek baltarusiams, tiek kitoms auditorijoms, kad Baltarusija nėra naujadaras, o šalis bandžiusi gauti nepriklausomybę dar 1918 m. su jau apibrėžtais nacionaliniais simboliais. Kaip vienoje savo žinučių pateikia S. Cichanouskajos biuras:

„1918 m. kovo 25 d. Minske Baltarusijos Liaudies Respublikos Taryba priėmė deklaraciją, pagal kurią Baltarusija buvo paskelbta laisva ir nepriklausoma valstybe. Baltarusių Liaudies Respublikos valstybiniais simboliais tapo balta-raudona-balta vėliava ir herbas „Pohonia“, baltarusių kalbai buvo suteiktas valstybinės kalbos statusas. Nuo 1918 metų spalio 11 dienos buvo išduodami pasai.“⁵⁴

Pastebima, kad dažnai šis laisvos Baltarusijos periodas atsimenamas ir susiejant jį su „pohonios“ simboliu, kuris yra vertinamas kiek kontraversiškiau. Bet šis aspektas bus paliestas vėliau. Su šia, laisvos Baltarusijos idėja, yra asocijuojama ir Balta-raudona-balta vėliava, kuri siejama su 1991–1995 m. periodo atminimu, prieš 1995 m. gegužės 14 d. referendumą, po kurio Baltarusijos vėliavą buvo pakeista į susidedančią iš plačios raudonos ir siauresnės žalios juostų, o herbas buvo pakeistas į panašų į turėtą egzistuojant Baltarusijos Tarybų Socialistinei Respublikai.⁵⁵

Šis referendumas opozicijos yra laikomas nelegaliu, o balta-raudona-balta vėliava yra naudojama kaip pasipriešinimo jo sprendimams simbolis. Šios vėliavos įtvirtinimas 1991 rugsėjo 19 d. opozicijos pateikiamas kaip vienas iš svarbių modernios Baltarusijos įvykių, svarbių siekiant demokratinės Baltarusijos ateities.

Iš viso balta-raudona-balta vėliava istoriniuose kontekstuose minima: S. Cichanouskajos biuro interneto svetainėje – 8 žinutėse, S. Cichanouskajos „Facebook“ puslapyje – 2 žinutėse, Koordinacinės tarybos interneto svetainėje – 7 žinutėse, Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyroje – 12 žinučių. Be to, galima pastebėti, kad ši vėliava taip pat nuolatos pateikiama Baltarusijos opozicijos komunikacijoje kaip vizualas, net kai žinutė nėra sutelkta į istorinį atsiminimą ar pačios vėliavos svarbą. Ji nuolatos pateikiama „Facebook“ puslapyje ir interneto svetainėse kaip bendro dizaino dalis ar prie geopolitines ir politines aktualijas aptariančių žinučių.

Taip pat žinutėse galima rasti Baltarusijos opozicijos institucijas bandant formuoti 1918 m. kovo 25 d. paskelbtos ir metus egzistavusios Baltarusijos liaudies respublikos atminimą, konstruoti antirusiškus naratyvus skirtus kovoti prieš Lukašenkos režimo kuriamą neosovietinį atminties pasakojimą ir norą sujungti Baltarusijos ir Rusijos valstybes. Be to konstruojamas neigiamas SSRS

⁵⁴Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Laisvės diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02zjPd3esLEauP4LJfX7wU4nfz2GywYAJJ25y3Qq1N9B6rUx31JtpnkPb7NbbMDPLDI>

⁵⁵Ales Piletski, „The day Belarus lost its language, white-red-white flag and Pahonia coat of arms“, Euroradio, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://euroradio.fm/en/day-belarus-lost-language-white-red-white-flag-and-pahonia-coat-arms>

prisiminimas, primenant apie tam tikras tragedijas, tokias kaip 1937 m. spalį įvykusias baltarusių intelektualų žudynes.⁵⁶

Negana to, Baltarusijos opozicija prisideda ir formuojant atminties naratyvus aktualius Lietuvoje. Pavyzdžiui S. Cichanouskajos biuro komunikacijoje minimas politikės dalyvavimas Mindaugo karūnavimo dienos proga vykusioje vėliavos pakėlimo ceremonijoje, sveikinimai su vasario 16 d., paminimi 1991 m. įvykiai, tokie kaip „Baltijos kelias“ ar sausio 13 d., jie pateikiami kaip universalios kovos už laisvę simboliai, prisidedant prie Lietuvoje dominuojančių atminties pasakojimų apie atsiskyrimą nuo SSRS ir atgautą laisvę.^{57 58}

Tad, nors žinučių kiekis yra mažas, lyginant jį su bendrais komunikacijos mastais ir bendru žinučių kiekiu, Baltarusijos opozicija veikia kaip atminties formuotojas. Ir, žinoma, kaip mnemoninis veikėjas, prisidedantis prie Lietuvoje egzistuojančių atminties pasakojimų formavimo.

3.2. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasakojimas

Kaip paminėta šio darbo įvade, Lietuvos ir Baltarusijos teritorijos buvo bendros valstybės – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalimi, nuo daugmaž XIII amžiaus iki 1795 metų.⁵⁹

Kaip paminėta teorinėje šio darbo dalyje, tokio senumo kultūrinės atminties pasakojimai, senesni nei šimto metų, turėtų būti sunkiai pakeičiami, nes juos prisimenančios kartos ar jų vaikai jau mirę. Taip pat, bent jau remiantis Assmanų teorijomis apie kolektyvinę atmintį, tokie pasakojimai yra tapę kažkiek integralūs tam tikram pasaulio ir istorijos suvokimui. Bet Lietuvoje, kaip ir kitose posovietinės sferos valstybėse, tokio tipo atsiminimo naratyvas ar pasakojimas vis dar gali būti veikiamas ir keičiamas atminties veikėjų dėl specifinių istorinių faktorių.

Lietuvos atvejis taip pat yra išskirtinis ir dėl to, kad LDK istorija ir jos paveldas tebėra aktualūs savęs identifikavimui, interpretuojant modernias politines ir socialines idėjas.⁶⁰

Čia svarbu paminėti, kad remiantis 2008 metų atliktos apklausos, kurios tikslas buvo nustatyti, kaip LDK laikotarpio paveldas siejamas su dabartimi Lietuvos gyventojų sąmonėje ir kokią reikšmę šio laikotarpio simbolinės reprezentacijos turi šalies gyventojų tautinei tapatybei, svarbiausiu LDK istorijos paveldo aspektu, aktuali savęs identifikacijai, buvo laikomas tiek Lietuvos krikštas, tiek

⁵⁶ „The Night of the Shot Poets”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/en/the-night-of-the-shot-poets>

⁵⁷ „Sviatlana Tsikhanouskaya congratulated people of Lithuania, Latvia, and Estonia on Baltic Way’s 35th anniversary” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-congratulated-people-of-lithuania-latvia-and-estonia-on-baltic-ways-35th-anniversary.html>

⁵⁸ „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya received diplomatic status in Lithuania” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/a4b8f2f62fa4433.html>

⁵⁹ Vytautas Spečiūnas

⁶⁰ Irena Šutinienė, „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo reikšmės populiariosiose tautinio naratyvo interpretacijose” *Lietuvos istorijos studijos*, Nr. 21 (2008): 104.

idėjos, jog prie didžiųjų kunigaikščių Lietuva buvo didi, variacijos. Bet tuo pat metu pastebima, kad prieš Vytautą buvusi Lietuva vertinama kaip svarbesnė, nors būtent Vytauto valdymo metu įvyksta LDK krikštas. Tradiciškai būtent Vytauto laikų Lietuva yra jau nuo tarpukario nacionalistinėje retorikoje, apeliuojančioje į praeitį, naudojama istorinės Lietuvos variacija.⁶¹

Susitelkimas į specifiškai LDK atminimą paminimas ir vėlesnių tyrėjų ir autorių. Pavyzdžiui, dar 2018 m. Kristina Sabaliauskaitė kelia problemą, kad Lietuvoje vis dar matomas susitelkimas į naratyvą, kad „po Vytauto – penki amžiai nakties be aušros.“⁶²

Toks susitelkimas specifiškai į LDK buvusią iki Vytauto tarp Lietuvos gyventojų, piliečių ir atmintį formuojančių grupių, reiškia labai įdomų šio atminties pasakojimo atsiskyrimą, bent tame, kaip baltarusių opozicija bando prisidėti prie kunigaikštystės atminties formavimo, lyginant su kitais Lietuvoje veikiančiais mnemoniniais veikėjais.

Baltarusijos opozicijos leidžiamoje medžiagoje, nesvarbu kuria kalba – lietuvių, baltarusių ar anglų, beveik visais atvejais bandymas formuoti LDK atmintį telkiasi į periodus jau po Vytauto mirties, t. y. po 1430 m.

Pavyzdžiui, S. Cichanouskajos biuras du kartus paminėjo specifiškai 1514 m. rugsėjo 8 d. įvykusį Oršos mūšį, kuriame LDK pajėgos įveikė Maskvos kunigaikštystę. Visgi, Baltarusijos opozicijos atstovai pateikia specifinę šio mūšio perspektyvą, kaip savo biuro interneto svetainėje cituojama S. Cichanouskaja:

„Prieš daugiau nei penkis šimtus metų įvyko Oršos mūšis – vienas iš baltarusiams svarbių istorinių įvykių, kai mūsų protėviai apsaugojo savo žemes nuo invazijos iš Maskvėnų valstybės.“⁶³

Kaip galima matyti iš šios citatos, Oršos mūšis paverčiamas į kultūrinės atminties vietą, sutelktą į idėją, kad baltarusiai ir Maskvėnai (dabartiniai rusai) yra istoriniai ir kultūriniai priešai. Ir čia verta pastebėti, kad abu Oršos mūšio paminėjimai – 2023 m. rugsėjo mėn. ir 2025 m. rugsėjo mėn., įvyko jau po Rusijos invazijos į Ukrainą. Abiem atvejais Oršos mūšis yra pateikiamas kaip lietuvių, baltarusių, lenkų ir ukrainiečių brolybės parodymas priešinant Maskvos režimui.^{64 65}

Panašus neigiamas požiūris į Maskvos režimą pateikiamas ir viename rastame Andrusovo paliaubų susitarimo, pabaigusio 1654–1667 m. karą tarp ATR ir Rusijos, paminėjime. Tai galima spręsti iš to, kad teigiamai vertinamas Polotsko ir Vitebsko sugrįžimas į ATR rankas po Rusijos okupacijos, ir išskiriama, jog imperija pažeidė sutartį ir negrąžino Kijevo. Be to, svarbu paminėti,

⁶¹ *Ibid.*, 109-110.

⁶² Kristina Sabaliauskaitė „Nepatogioji LDK: atminties ir užmaršties karai“ *Naujas Židinys - Aidai*, 5 (2018): 27-35.

⁶³ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Belarusian Military Glory“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-belarusian-military-glory.html>

⁶⁴ „Our greatest victory is ahead of us.“ Sviatlana Tsikhanouskaya on Day of Military Glory” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/a38d1b9d834c339.html>

⁶⁵ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Belarusian Military Glory“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-belarusian-military-glory.html>

kad žinutėje nevartojamas terminas „Rusija“, o naudojamas „Маскоўскай дзяржавай“ – tiesiogiai išvertus „Maskvos valstybė“.⁶⁶

Kitas naratyvas, kurį bandoma įtvirtinti per LDK atmintį – tai baltarusių, kaip senos ir istorinės kultūros, egzistavimas. Tai daroma dviem būdais, tiek per specifines istorines LDK figūras, kurios susiejamos su baltarusių kultūros senumu, tiek apeliuojant į bendrą Lietuvos ir Baltarusijos „šimtmečius siekiančią praeitį“.

Pavyzdžiui, 2022 m. gegužės 24 d. Seime S. Cichanouskaja savo kalboje, kurios tekstas vėliau buvo išplatintas ir politikės interneto svetainėje, specifiskai išskyrė Pranciškaus Skorinos, išleidusio pirmąsias knygas rusėniškai, pasiekimus. Šioje kalboje taip pat apeliuota į tai, kad „Draugai, kaip ir prieš šimtmečius, mes (lietuviai ir baltarusiai) kovojame už bendrus tikslus, bendras vertybes ir dėl bendros ateities“.⁶⁷

Toks susitelkimas į baltarusius kaip kultūrą, egzistavusią šimtmečius ir buvusią Europos kultūros dalimi, kartojasi 5 žinutėse. Toks naratyvas yra sutelktas į Baltarusijos buvimą LDK ar ATR, nes Rusijos Imperija ir SSRS neabejotinai traktuojamos kaip Baltarusijos žemes okupavusios tironijos, prieš kurias šiandienos baltarusių protėviai nuolatos sukildavo.^{68 69}

Pozityvus Gegužės trečiosios Konstitucijos paminėjimas taip pat leidžia užtikrintai teigti, kad kai Baltarusijos opozicija kalba apie tai, jog „Baltarusiai šimtmečius svajojo apie nepriklausomybę“, tai naudojama specifiskai kalbant apie nepriklausomybę nuo Rusijos. Žinoma, visos žinutės, kur susitelkiama į baltarusių laisvės siekį, leistos Maskvos pasmerkimo kontekste. Bet būtent 1791 m. gegužės 3 d. pozityvus paminėjimas leidžia tai pasakyti užtikrintai. Pavyzdžiui, kaip teigiama 2022 m. gegužės 3 d. žinutėje išleistoje S. Cichanouskajos biuro svetainėje:

„Mes, esantys iš Baltarusijos, didžiuojamės, kad mūsų protėviai buvo tarp tų, kurie priėmė pirmąją demokratišką konstituciją Europoje. Gegužės trečiosios Konstitucija, tai ne vien mūsų istorinis palikimas, ji parodo pavyzdį vertybėmis pagrįstai politikai. Kiekvienas jos priėmimo paminėjimas primena mums vertybes, kuriomis vadovavosi mūsų protėviai.“⁷⁰

⁶⁶Координационный совет (Koordinacinė taryba), „9 лютага 1667 года было падпісана Андрасаўскае перамір’е, якое спыніла вайну паміж Маскоўскай дзяржавай і Рэччу Паспалітай (1654–1667)“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0339JMjPKFJgBEaWRS5NsMgZKtjPJtzNMXRS5ALFfdmsCSUBsMHmAzMzzKpt68oLFYI>

⁶⁷„Sviatlana Tsikhanouskaya speech at the Sejm of the Republic of Lithuania, 2022“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/f379897e0b5400b.html>

⁶⁸„Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Restoration of Belarus’ Independence“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-restoration-of-belarus-independence.html>

⁶⁹„That’s not true“. Sviatlana Tsikhanouskaya debunked misconceptions about Belarus at the Pact of Free Cities Summit in Tirana” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/thats-not-true-sviatlana-tsikhanouskaya-debunked-misconceptions-about-belarus-at-the-pact-of-free-cities-summit-in-tirana.html>

⁷⁰„Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the occasion of the Polish Constitution Day, May 3“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/c48d0b657af66af.html>

Vertinant tokią komunikaciją ir Baltarusijos opozicijos susitelkimą specifiskai į LDK istorijos dalis, kurios Lietuvos gyventojų saviidentifikacijai yra mažiau svarbios, sudėtinga surasti konfliktą, kuris, kaip teigia tam tikros Lietuvos visuomenės grupės, egzistuoja specifiskai atsimeriant LDK kunigaikščius. Be to, nei vienas iš šių pasisakymų ar paminėjimų neprieštarauja Lietuvoje nusistovėjusiam istorijos suvokimui.

Todėl, bent jau komunikacijoje internetinėje erdvėje ir socialinėje medijoje, Baltarusijos opozicija veikia kaip mnemoniniai pliuralistai. Toks susitelkimas į po Vytauto laikų egzistavusią LDK skiriasi nuo įprastinio Lietuvoje matomo naratyvo, bet jie fundamentaliai neprieštarauja vienas kitam. Tad sukurtas mnemoninis režimas yra pliuralistinis.

Tačiau, čia iškyla klausimas, ar tikrai tokio susitelkimo į LDK istoriją iki Vytauto nėra? Tai būtų abejotina. Kaip ankstesniuose baltarusių kolektyvinės atminties tyrimuose pastebėjo tokie autoriai kaip Justinas Dementavičius ir Alvydas Nikžentaitis, tiek Baltarusijos dabartinis režimas, tiek opozicija, yra bandžiusi orientuoti savo kolektyvinę atmintį į LDK ar net Mindaugo Lietuvos atminimą. Kaip rašoma tekste „Istorijos politika postsovietinio autoritarizmo sąlygomis: Baltarusijos atvejis“, tarp Baltarusijos režimo ir opozicijos tikrai matyta bandymų panaudoti šios epochos Lietuvą kurti savo kolektyvinės atminties naratyvams arba netgi LDK istoriją savintis.⁷¹ J. Dementavičius taip pat išskiria, kad patys radikaliausi Baltarusijos atminties kūrėjai teigia, kad LDK buvo baltarusių sukurta valstybė.

O Nikžentaitis išskiria, kad tam tikri LDK simboliai, kaip pavyzdžiui kunigaikštis Algirdas, yra A. Lukašenkos naudoti kaip signalas, kad Baltarusija turi kitokią slaviškumo idėją nuo Rusijos. Visgi, kaip pabrėžia autorius, tokios atminties vietos kaip 2014 m. iškelta Algirdo statula, parodo „subaltarizuotą“ istorijos suvokimą, nes Algirdas pateikiamas kaip slaviška figūra, turėjusi alternatyvią programą suvienyti rytų slavams nei Maskva.⁷²

Tačiau komunikacijos apie tokį atminimą, be vienos S. Cichanouskajos biuro žinutės, kur Lietuva sveikinama su Mindaugo karūnacija, nepaminint jokio šio karaliaus ryšio su Baltarusija, nėra. Jokios komunikacijos apie šį specifinį LDK periodą nerasta Koordinacinės tarybos komunikacijoje baltarusių kalba ar S. Cichanouskajos „Telegram“ kanale.

Bet yra viena galima priežastis, kodėl tokios komunikacijos trūksta – ir tai yra bandymas išvengti kaltinimo „litvinizmu“, t.y. teigimu, kaip minėta anksčiau, jog LDK buvo vien tik slaviška valstybė.

Tvirtinimas, kad Baltarusijos opozicija nepalaiko „litvinizmo“, nesigviešia Lietuvos istorijos ar jos teritorijos, randamas 5 kartus S. Cichanouskajos biuro komunikacijoje. Šis neigimas

⁷¹ J. Dementavičius

⁷² Alvydas Nikžentaitis, „The Place of Past Events in International Information Wars“, Lithuanian Historical Studies 23 (2019): 145–163_

randamas žinutėse 2023–2025 m. periodu, tad nėra atsakas į specifinį incidentą. Ši komunikacija vyksta tiek lietuvių, tiek anglų kalbomis.

Pastebima, kad tokioje komunikacijoje nuolatos neigiamos bet kokios baltarusių pretenzijos į „Lietuvos istoriją“. Kaip teigiama S. Cichanouskajos svetainėje 2023 m. spalio mėn. pradžioje išleistoje žinutėje, kurioje perteikiama politikės kalba Seimui:

„Leiskite man pabrėžti mūsų bendrą poziciją: mes neturime ir niekadės nereiškėme pretenzijų į Lietuvos teritoriją. Lietuvos žemės ir Lietuvos valstybė priklauso tik lietuviams. Šiuo klausimu nėra abejonių.

Tikri baltarusiai gerbia Lietuvos suverenumą, jos istoriją ir identitetą.“⁷³

Panašaus turinio žinutė paskleista ir 2025 m. liepos 23 d., kur skelbta, kad S. Cichanouskaja Lietuvos Seimui pasiūlė parengti bendrą deklaraciją dėl Lietuvos ir Baltarusijos bendro istorijos supratimo, taip kovojant prieš „litvinizmą“.⁷⁴ Taip buvo reaguojama į parlamentaro Vytauto Sinicos teiginius, kad „Atstovybės vadovė S. Cichanouskaja nesugebėjo griežtai pasmerkti Baltarusijos opozicijos sluoksniuose populiarėjančios litvinizmo teorijos.“ ir reikalavimus, kad Baltarusijos opozicijos leidimai gyventi Lietuvoje būtų panaikinti.⁷⁵

Tad, jei iš tikrųjų, baltarusių opozicija nebando dalyvauti diskusijoje dėl Gedimino ar Vytauto laikų LDK kolektyvinio atminimo iš baimės, kad bus apkaltinti „litvinizmu“ ir tai pablogins šio politinio judėjimo padėtį Lietuvoje, šių specifinių pasakojimų atžvilgiu baltarusių opoziciją būtų galima mnemoniniais atmetėjais.

3.3. Konstantino Kalinousko ir 1863-1864 m. sukilimo atminties pasakojimas

Turbūt ryškiausiai minima figūra baltarusių opozicijos institucijų komunikacijoje apie istorines datas ir jų atminimą vienas iš 1863–1864 m. sukilimo vadų – Konstantinas Kalinouskas (baltarusiškai „Кастусь Каліноўскі“). K. Kalinouskas Baltarusijos opozicijos komunikacijoje buvo paminėtas ir su minėto sukilimo atminimu susietas apie 10 kartų. Tik vienoje žinutėje minimas sukilimas nepaminint K. Kalinousko.

⁷³„Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at Seimas Conference on Belarusian-Lithuanian relations, 2023” „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/d8beb4173aba365.html>

⁷⁴„Official comment by the Office of Sviatlana Tsikhanouskaya regarding the statement by Lithuanian Seimas member Vytautas Sinica” „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/official-comment-by-the-office-of-sviatlana-tsikhanouskaya-regarding-the-statement-by-lithuanian-seimas-member-vytautas-sinica.html>

⁷⁵Seimo narys Vytautas Sinica, *Prašymas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui Kęstučiui Budriui panaikinti akreditaciją „Baltarusių demokratijos atstovybei“*, Vilnius, 2025 m. liepos 22 d., https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=111644&fbclid=IwY2xjawLtZuZleHRuA2FlbQIxMABicmlkETBnQWF4UUdiQkx6RXJIRm9DAR55LBIC2jpxoOeVp40ekGgV2cmqvKwGCDc_1CeAtwlNczke6YPY9M_gzS7KAg_aem_yz459zy9vh0I0PoY56yNIg (žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.)

Komunikacija apie sukilimo atminimą vykdyta lietuviškai ir angliškai: lietuvių kalba – 4 žinutės, anglų – 7. Visose 11 žinučių stebimas vienas stiprus naratyvas, su kuriuo bandoma susieti K. Kalinousko vardą ir 1863-1864 m. sukilimo idėją, – tai pasakojimas, kad šis sukilimas buvo ne tik lietuvių, lenkų ir ukrainiečių, bet taip pat ir baltarusių.

S. Cichanouskajos biuro komunikacijoje nuolatos pabrėžiamas gudų/baltarusių vaidmuo sukilime:

„1863 metais prasidėjo sukilimas prieš Rusijos imperiją Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje.“⁷⁶

„Vilniuje, Valdovų rūmų kieme, atidaryta paroda, skirta 1863-64 m. sukilimui Lenkijoje, Lietuvoje ir Gudijoje 1863-64 m.“⁷⁷

„1863 m. sukilimas suvienija Lietuvą, Lenkiją, Ukrainą ir Baltarusiją. Mūsų žmonės atsisakė gyventi priespaudoje ir kovojo už savo žemes ir garbę.“⁷⁸

Nors fundamentaliai toks sukilimo vaizdavimas ir bandymas jo atmintyje įtvirtinti baltarusių rolę neprieštarauja Lietuvoje egzistuojantiems atminties naratyvams, tam tikrų skirtumų yra. Kaip teigia specifiškai Lietuvoje egzistuojančius šio sukilimo atsiminimo pasakojimus tyrusi Viktorija Rimaitė-Beržiūnienė, jo atsiminimas Lietuvoje – nevienareikšmis. Istoriskai, anot autorės, šis sukilimas buvo laikytas „lenkmečio“ dalimi, o ne konfliktu, kuris yra ir lietuvių istorijos dalimi. Tačiau kaip pastebi autorė, po 2010 m. šis istorinis įvykis tampa „sąlyčio, dialogo ar bendrystės taškų su valstybėmis, turinčiomis bendrą minėto įvykio patirtį.“⁷⁹

Taip pat, anot autorės, ir Lietuvoje atidengtuose paminkluose ar kitaip minint K. Kalinouską, šis yra pateikiamas kaip „sukilimo Lietuvoje ir Baltarusijoje karo vadas K. Kalinauskas.“⁸⁰ Tad fundamentaliai lietuvių atminties pasakojimuose ši figūra pateikiama kaip reprezentuojanti kelias modernias tautines grupes.

Baltarusių opozicijos atstovai K. Kalinouską išskiria kaip baltarusių herojų ir vieną pirmųjų modernių tautinių figūrų. Kelis kartus jų komunikacijoje yra pabrėžiama idėja, kad K. Kalinouskas

⁷⁶Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „Sausio 22-oji – diena, kai 1863 metais prasidėjo sukilimas prieš Rusijos imperiją Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02HG UWJhrGcH8WueYkJuJfzGhrRgD5KpBqBDVqK22yeXZWwVuSt5UNqiKYpXunJBdGl>

⁷⁷Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje, Valdovų rūmų kieme, atidaryta paroda, skirta 1863-64 m. sukilimui Lenkijoje, Lietuvoje ir Gudijoje 1863-64 m.“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02KwzPRJbLbzU8fxbVff8rvNiiXpp4zrNP7TmB6J4tRgWSpUDhGWLo561k8uHa4sz4l>

⁷⁸„We cannot and have no right to stop fighting for our home“. Sviatlana Tsikhanouskaya's speech on the anniversary of the uprising of 1863, Vilnius" „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b3a50e305bc30c5.html>

⁷⁹Viktorija Rimaitė-Beržiūnienė, „1863-1864 m. sukilimo įpaminklinimas: valstybės tapatumo paieškos“, *Logos (Vilnius)*, 112 (2022): 89-96

⁸⁰Viktorija Rimaitė-Beržiūnienė.

suformavo Baltarusijos tautinę ir valstybinę idėją. Pavyzdžiui, 2022 m. kovo 20 d., kai ant sukilimo vado kapo buvo padėtos gėlės, S. Cichanouskajos biuras sureagavo žinute, kurioje yra ši frazė:

„Šiandien mes tęsiame K. Kalinousko palikimą. To žmogaus, kuris vadinamas Baltarusijos valstybės tėvu.“⁸¹

Tokia komunikacija turi tęstinumą. Pavyzdžiui, 2023 m. sausio 23 d., paminint 1863 m. sukilimo metines, išleista žinutė, turinti tokius žodžius:

„1863 m. sukilimas suvienija Lietuvą, Lenkiją, Ukrainą ir Baltarusiją. Mūsų žmonės atsisakė gyventi okupacijoje ir stojo į kovą dėl savo žemės ir garbės. Kostantinas Kalinouskas, vadovavęs sukilimui Baltarusijoje, išsamiai suformulavo Baltarusijos nacionalinę idėją: tik tada, kai yra laisvi, žmonės gali gyventi laimingai.“⁸²

Tačiau, nors K. Kalinouskas nuolatos pabrėžiamas ir pateikiamas tėviškoje Baltarusijos valstybei rolėje, jo svarba niekada nėra pateikiama kaip unikali Baltarusijai, bet taip pat susitelkiama į tai, kad sukilimas, kuriame jis dalyvavo, yra svarbus ir Lietuvai. Pavyzdžiui, kai 2024 m. kovo 22 d. Vilniuje buvo atidengtas paminklas paminėti K. Kalinouską, S. Cichanouskajos biuras sureagavo su tokia žinute:

„K. Kalinauskas mums pirmiausia yra žmogus, kuris savo tikslu iškėlė Lietuvos ir Gudijos išlaisvinimą iš svetimšalių valdžios. Jis tikėjo, kad Gudija ir Lietuva turi atgaivinti savo valstybingumą kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais, tačiau kartu pasisakė, kad būtų panaikintas visuomenės susiskirstymas į luomus. (...) Tačiau didžiausios K. Kalinausko pastangos buvo nukreiptos į tai, kad Gudija ir Lietuva taptų laisvos nuo Rusijos imperijos.“⁸³

Taip pat nagrinėtoje komunikacijoje nuolatos kartojama – lietuviai, lenkai, baltarusiai ir ukrainiečiai kartu kovojo už laisvę. Ši kova už laisvę susiejama ir su nuo 2022 m. vykstančia Rusijos invazija į Ukrainą bei realiais, ar Maskvos režimo sukurtais, kaip teigia opozicijos atstovai, konfliktais tarp lietuvių ir baltarusių dėl istorijos, teritorijos ir kitų aspektų. Kaip rašoma 2024 m. kovo 26 d. žinutėje iš S. Cichanouskajos biuro:

„S. Cichanouskaja pažymėjo, kad forumas vyksta minint 160-ąsias metines, kai rusų baudėjai Lukiškių aikštėje Vilniuje įvykdė K. Kalinauskui mirties bausmę. Tuo metu gudai, lietuviai, lenkai ir ukrainiečiai kovojo už savo laisvę. Vakarai šios kovos nesuprato ir nepalaikė, sukilimas buvo numalšintas, o geriausi mūsų tautų atstovai už laisvės siekį sumokėjo savo gyvybėmis. Ir dabar

⁸¹ „We are continuing the legacy of Kastus Kalinowski“. The Kalinowski Forum started in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e698b32c215f3e7.html>

⁸² „We are continuing the legacy of Kastus Kalinowski“. The Kalinowski Forum started in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b3a50e305bc30c5.html>

⁸³ Sviatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje atidengtas paminklas kostui kalinauskui ir jo bendražygiams“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0BF7XcpzW2RJyqTYFCWK7k7pNQHZ8RrEkjUrphW9i3yVGLw7kSjwmaHUIb2vo9Rhol>

mūsų regione vėl sprendžiamas laisvės, demokratijos ir apsisprendimo teisės likimas. Ir dabar vėl susiduriame su ta pačia imperija. Ir dabar vėl tikimės demokratinio pasaulio paramos.“⁸⁴

„Ta pati imperija bando pasėti nepasitikėjimą tarp mūsų tautų. Matome, kaip jie tai daro čia, Lietuvoje, rengdami provokacijas, kad kurstytų neapykantą tarp gudų ir lietuvių. Ta pati imperija bando sunaikinti ne tik mūsų teisę į nepriklausomą gyvenimą, bet ir mūsų tapatybę – kalbą, kultūrą, istorinę atmintį, europietiškas vertybes.“⁸⁵

Kadangi Lietuvoje vis stipriau matomas susitelkimas į 1863 m. sukilimo kaip kelių tautų, tarp jų ir lietuvių, kovą už laisvę, negalima traktuoti, jog baltarusių opozicija kaip nors bando pakeisti nusistovėjusius atminties pasakojimus sau labiau naudingais. Tad vienintelis tinkantis apibrėžimas ties šiuo pasakojimu yra tas, kad baltarusių opozicijos institucijos, šiuo atveju išskirtinai S. Cichanouskaja ir jos biuras, kadangi Koordinacinė taryba nekomunikavo apie 1863 m. sukilimą, yra mnemoniniai pliuralistai, o jų kuriamas atminties režimas – pilarizuotas. Bet, tokį apibrėžimą galima naudoti tik dėl to, kad daug dėmesio baltarusių mnemoniniai veikėjai suteikia šiam įvykiui, palyginti su minimaliu susitelkimu į jo svarbą, matomą tiek tarp Lietuvos gyventojų, tiek tarp mnemoninių veikėjų, kuriančių atminties naratyvus. Nes tarp Lietuvos mnemoninių veikėjų ir gyventojų, galima pastebėti, šis sukilimas nėra toks svarbus apibrėžiant kolektyvinę tautos atmintį.

3.4. Sovietų Sąjungos atminties pasakojimas

Specifiškai SSRS atminties pasakojimas tarp baltarusių opozicijos institucijų komunikacijos yra retas. Beveik visos žinutės – 7, yra sutelktos į specifiškai 1990–1991 m. kaip išsilaisvinimo nuo Sovietų Sąjungos ir Rusijos imperializmo tarp buvusių šios „imperijos“ pavergtų valstybių laikotarpį. Likusios žinutės – 3, skirtos pavaizduoti Baltarusijos buvimą SSRS dalimi kaip pavergimą, represijų epochą ir laikotarpį, kai baltarusių kultūra ir kalba buvo naikinama.

Šis atminties pasakojimas yra susijęs su Lietuvoje egzistuojančiais atminties naratyvais tuo, kad S. Cichanouskajos biuro komunikacijoje nuolatos matomas susitelkimas į vieną elementą – Lietuvos, kaip išsilaisvinimo įkvėpėjos idėją. Žinutėse susijusiose su 1990–1991 m. laikotarpiu ir SSRS griuvimu matomas nuolatinis vienos minties pasikartojimas – pasitraukdama iš Sovietų Sąjungos Lietuva įkvėpė kitas valstybes ir tautines grupes, tarp jų ir baltarusius. Pavyzdžiui, minint 1991 metų liepos 31 d. Medininkų žudynes, S. Cichanouskaja pasisakė:

⁸⁴Svatlanos Cichanouskajos Biuras, „S. Cichanouskajos kreipimasis į k. kalinausko forumo dalyvius“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0vcYqksoVAPtxD5b8KKihj5vrT7z6VLeCyTF2V2FVB6bwbLLHCsTwpE7Uw5KRnAVql>

⁸⁵*Ibid*

„Ši tragedija liudija didelę lietuvių drąsą, kurie, nepaisydami pavojaus, gynė savo šalį. Lietuva pirmoji ištrūko iš imperijos gniaužtų ir parodė pavyzdį kitoms šalims siekiant nepriklausomybės. Įskaitant ir Baltarusiją.“⁸⁶

Ir čia galima pastebėti specifinį elementą to, kaip veikdama Lietuvoje, Baltarusijos opozicija suvokia ir formuoja išsilaisvinimo įvykius, tokius kaip Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas bei Baltijos kelias. Šie įvykiai išskiriami, kaip specifiškai įkvėpę kitus judėjimus, siekusius atkurti demokratinius režimus, tarp jų ir pačios Baltarusijos opozicijos veiklą ir baltarusių protestus prieš A. Lukašenkos režimą.

Pavyzdžiui, 2025 m. žinutėje, skirtoje paminėti Laisvės gynėjų dieną – sausio 13 d., S. Cichanouskajos biuras pasidalino 1991 m. sausio 13 d. nuotrauka, kurioje pavaizduota Baltarusijos balta-raudona-balta vėliava prie Lietuvos vėliavos ir priedašu „baltarusiai kartu su lietuviais“.⁸⁷

Taip pat S. Cichanouskajos biuro komunikacijoje periodu nuo 2021 m. iki 2025 m. galima rasti tokių žinučių:

„Kodėl drąsus lietuviai aukojosi savo gyvybes prieš 30 metų. Ir kodėl milijonai baltarusių rizikuoja savo gyvenimais šiandien? Priežastis paprasta, jie trokšta laisvės.“⁸⁸

„Bet dėka to, kad 1991 metais lietuviai apgynė savo laisvę, šiandien galime tęsti kovą už Baltarusijos laisvę, taip pat ir Lietuvoje. Ir kad ir kaip priešai bandytų mus suskaldyti, turime prisiminti, kad už laisvę kovojame kartu. Ačiū, Lietuva! Tegyvuoja Baltarusija!“⁸⁹

„1991 m., kai lietuviai gynė savo naujai atkurtą laisvę nuo Sovietų tankų, baltarusiai buvo tarp žmonių saugojusių Lietuvos Seimą. Lietuviai visada buvo kartu su baltarusiais per svarbiausius istorijos momentus.“⁹⁰

Toks specifinis susitelkimas į tai, kaip Lietuvos pavyzdys įkvėpė ir baltarusių pro-demokratinį judėjimą fundamentaliai neprieštarauja tam, kaip 1990–1991 m. įvykiai atsimenami

⁸⁶Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „1991 m. sausio 13 d. nuotrauka - Baltarusijos vėliava prie Lietuvos vėliavos, baltarusiai kartu su lietuviais“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02otziPW88PvU96UypZoxfHkVJNUsRC3rH4kuo8Q6Cdp61yqPcZDos84V6F53JhZvFl>

⁸⁷Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „1991 m. sausio 13 d. nuotrauka - Baltarusijos vėliava prie Lietuvos vėliavos, baltarusiai kartu su lietuviais“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02otziPW88PvU96UypZoxfHkVJNUsRC3rH4kuo8Q6Cdp61yqPcZDos84V6F53JhZvFl>

⁸⁸„Sviatlana Tsikhanouskaya's acceptance speech at Lietuvos Seimas on the 13th of January“, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/aed6b6959fff7d7.html>

⁸⁹Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „Šiandien Lietuvoje minima Laisvės gynėjų diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0KNiML7dh1kXggRjiPQWVtzV4QEGtpvvUBC2kC5cQSPgymDLTViU3i9nF4o161Fj4l>

⁹⁰„Fighting Autocrats Together: How Belarusians and Lithuanians Stand Hand in Hand for Freedom and Democracy“, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/fighting-autocrats-together-how-belarusians-and-lithuanians-stand-hand-in-hand-for-freedom-and-democracy.html>

Lietuvoje, tačiau matomas vienas skirtumas. Lietuvoje išsilaisvinimo iš SSRS gniaužtų atsiminimas dažnai persidengia su kitų Baltijos valstybių išsilaisvinimo atsiminimu. Dažnai šie įvykiai pateikiami per Baltijos šalių brolybę, prisimenant tokius įvykius, kaip Baltijos kelias ar Sovietų Sąjungos karių bandymai užimti Vilnių ir Rygą ir visuotinis pasipriešinimas tam.⁹¹ Žinoma, Baltijos šalių politikai, minint išsilaisvinimo dvidešimtmetį, minėjo ir bandė įtvirtinti atminties pasakojimą, kad Baltijos šalių nepriklausomybės susigrąžinimas yra įkvėpimas kitoms šalims ir jų veiksmams prisidėjo prie SSRS griuvimo.⁹²

Tad toks susitelkimas į specifiškai Baltarusijos ir Lietuvos bendrą kovą už laisvę 1990–1991 m. bei brolybės idėjos piešimas per idėją, kad tiek lietuviai, tiek baltarusiai stovėjo prie Seimo per 1991 sausio 13 d. įvykius nėra fundamentaliai prieštaraujantis Lietuvoje nusistovėjusiam atsiminimui pasakojimas, bet sudarantis atskyrą naratyvą, paremtą ant atminties vieta tapusių įvykių.

Tad bent jau išsilaisvinimo nuo SSRS pasakojime Baltarusijos opozicija veikia kaip mnemoniniai pliuralistai Lietuvoje esančio režimo atveju. O atminties režimas, kuris bandomas sukurti tampa pilarizuotu, norint nukreipti dalį broliškos kovos suvokimo nuo Baltiškos vienybės idėjos link Lietuvos ir Baltarusijos bendros kovos.

Yra dar vienas skirtumas tame, kaip Baltarusių opozicija Lietuvoje prisimena šiuos įvykius ir kuria pasakojimą, kuris pasireiškia per tai, kad Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse yra nusistovėjusi idėja, kad nuo SSRS ar Rusijos imperializmo buvo išsilaisvinta. Toks mentalitetas egzistavo ilgą laiką. Nors nuo 2022 m. vykstantis karas Ukrainoje neabejotinai parodė, kad Rusijos agresijos pavojus Baltijos valstybių atžvilgiu egzistuoja, bet šiuo metu yra poreikis apsaugoti nepriklausomybę, o ne ją atgauti.

Tuo metu Baltarusijos opozicija, prisimindama 1990–1991 m. įvykius, juos sieja su pavojumi egzistavusiu baltarusių kultūrai, kalbai ir Rusijos imperine okupacija, kuri matoma kaip prasidėjusi dar prieš antrą pasaulinį karą ir nepasibaigusi iki šiol.

Toks mentalitetas atspindi realius istorinius įvykius, kadangi dalis Baltarusijos atiteko SSRS jau 1919 m., o likusi, po Ribentropo ir Molotovo pakto ir Lenkijos okupacijos 1939 m. Tai taip pat paveikia ir kaip Baltarusijos opozicija interpretuoja sausio 13 d. įvykio vietą ir pasakojimą, kaip įkvėpimo šaltinį vis dar aktualiai kovai – A. Lukašenkos režimas nuolatos siejamas su SSRS okupacija, nuo kurios išsilaisvinti Baltarusija pilnai nesugebėjo.

„Lukašenka bando nutempti mus (Baltarusius) į praeitį, į Sovietų Sąjungą. Tai yra jo svajonė, būti vienoje valstybėje su Rusija.“⁹³

⁹¹Daina S. Elgitis ir Laura Ardava, „Remembering The Revolution: Contested Pasts in Baltic Countries“, kn. *Twenty Years After Communism*, Michael Bernhard, Jan Kubik, (New York: Oxford Academic, 2014), 124

⁹²*Ibid*, 136

⁹³„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Lukashenka is dragging us back to the past, to notorious Soviet Union. It is his childhood dream to live in single state with Russia“ ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

Išskirtinė žinutė šiame naratyve buvo paskelbta 2023 m. vasario 4 d. S. Cichanouskajos biuro interneto svetainėje anglų kalba. Joje pateikiama politikės kalba, kurioje Rusijos imperija, SSRS ir dabartinis A. Lukašenkos režimas sujungiamas kaip vientisas okupacijos periodas:

„Kosčiuska buvo vienas iš žmonių, egzistavusių Baltarusijos tautinio suvokimo aušroje. Bet žinote, kaip Kosčiuska minimas Baltarusijoje? Pavyzdžiui, jo vardu yra pavadintas tiltas Niujorke. Beveik kiekvienas miestas Lenkijoje turi Kosčiuskos gatvę, o Lenkijos geografsai jo vardu pavadino kalną. O Baltarusijoje? Beveik nieko.

To priežastis yra ta pati kaip ir kuri nulemia, kad turime kovoti prieš Rusiją, kurią režimas vadina „Broliais“. Nes režimas nori pakeisti nacionalinius simbolius, istoriją, kalbą ir kultūrą su „Rusų kalba“ ir „Bendra valstybe“ ir Baltarusijos istorija po 1941 m. Lukašenkos režimas yra visa tai, prieš ką kovojo Kosčiuska.

Režimas bando sunaikinti istoriją tų, kurie kovojo už baltarusių teises gyventi be Rusijos priespaudos.“⁹⁴

Tad galima matyti, kad bendri įvykiai įvykę 1990–1991 m. ir lietuviams tapę išsilaisvinimo nuo SSRS ar Rusijos atminties vietomis, baltarusių opozicijos ir specifiškai S. Cichanouskajos biuro yra formuojami kaip darnepasibaigusios kovos pasakojimai.

3.5. Galimas atminties konfliktas dėl Vyčio – „pagonios”

Visgi, egzistuoja viena istorinė vieta ir pasakojimas, kur galima teigti, kad Baltarusijos opozicija meta iššūkį įprastiniam Lietuvoje egzistuojančiam tam tikro atminties simbolio suvokimui – specifiškai Vyčio ir „pagonios” simbolių, kaip atminties vietų, reprezentuojančių Lietuvos ir Baltarusijos valstybes ir jų atmintį, suvokime.

Ties šiuo klausimu net atsiranda tam tikras komunikacijos skirtumas priklausomai nuo kalbos, kuria išleista komunikacinė žinutė. Žinutės lietuviškai ar angliškai, mininčios „pagonios” simbolio svarbumą, yra daug retesnės nei leidžiamos baltarusių kalba, net kai komunikaciją vykdo ta pati specifinė opozicijos institucija – Baltarusijos opozicijos Koordinacinė taryba.

Nors rastos vos 8 žinutės su „pagonios“, kaip integralaus simbolio Baltarusijos opozicijos pateikiamam šalies istoriniam pasakojimui, vaizdavimu, būtent čia atsiranda tam tikras kalbos skirtumas. Lietuvių kalboje leidžiamoje komunikacijoje rastos 3 žinutės, 3 žinutės rastos angliškai ir dar 2 Koordinacinės tarybos interneto svetainės baltarusiškoje versijoje ir baltarusių kalba

<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-lukashenka-is-dragging-us-back-to-the-past-to-notorious-soviet-union-it-is-his-childhood-dream-to-live-in-single-state-with-russia.html>

⁹⁴ „Svitlana Tsikhanouskaya: „Tadevush Kastsiushka was born on this day” „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e2a50a0ca5c0b62.html>

leidžiamame „Facebook“. Taip pat S. Cichanouskajos „Telegram“ kanale, kuriame komunikuojama baltarusiškai, 2021-2025 m. periodu galima rasti 11 paminėjimų.

Dominuojantis su „pagonia“ susijęs naratyvas, tai Baltarusijos opozicijos savęs pateikimas kaip alternatyvos A. Lukašenkos režimui. Pavyzdžiui, 2021 m. vasario 15 d. S. Cichanouskajos biuro puslapyje patalpinta žinutė, kur politikė vaizduojama šalia baltų-raudonų-baltų vėliavų, kurių dalis vaizduoja ir „pagonia“ herbą. O 2024 m. kovo 15 d.⁹⁵ S. Cichanouskajos „Facebook“ puslapyje patalpinti baltarusiškos konstitucijos vizualai su raitelio herbu.⁹⁶

Tačiau specifiskai kontekste su Lietuvos kolektyviniu atminimu ir pasakojimais matomas kiek kitas požiūris. Kai Baltarusijos opozicija komunikuoja su Lietuvos institucijomis ir Lietuvos mnemoniniais veikėjais, matoma iš kur kyla konfliktas dėl „pagonios“. Šis konfliktas atsiranda iš to, kad Baltarusijos ir Lietuvos istoriniai herbai yra panašūs – atvaizduojantys sidabrinį raitelį raudoname fone, ir dėl tokio herbo naudojimo Baltarusijos opozicijos dokumentuose Lietuvoje kyla klausimų dėl esamų panašumų. Taip pat matoma baimė, kad tai baltarusių bandymas pasisavinti lietuvišką simboliką.

Išskirtinę reakciją tarp Lietuvos politikų ir visuomenės sukėlė būtent, anksčiau minėti, Baltarusijos opozicijos dar 2023 metų rugpjūčio mėn. Varšuvoje pristatyti alternatyvūs naujosios Baltarusijos pasai su „pagonios“ simboliu ant viršelio, į kuriuos buvo pradėta reaguoti ir dėl kurių naudojimo Baltarusijos opozicija buvo pradėta kaltinti bandymu pasisavinti Lietuvos herbą 2025 m. pradžioje.^{97 98 99}

Atminties konfliktas čia iškyla dėl paties simbolio. Kadangi baltarusių opozicija, bandanti formuoti tiek atminties naratyvus Lietuvoje, tiek tarp baltarusių, teigia, kad tai senas Baltarusijos nacionalinis simbolis, kuris nėra toks pats, kaip Vytis.

Kaip aiškinama Koordinacinės tarybos 2025 m. kovo 26 d. žinutėje, išleistoje baltarusių kalba, kurioje reaguojama į šį nesutarimą:

⁹⁵„Sviatlana Tsikhanouskaya discussed the solution of the Belarusian crisis with Biden’s adviser and Lithuania’s Foreign Minister” „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/f837c36f7b38fe3.html>

⁹⁶Sviatlanos Cichanouskajos Biuras, „Ačiū, Dainius Žalimas!“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02R2RMThMjVJsEjm3iKB4lqqqvZBp2MQ5q83dQoSJVTdNYKZjjTrVknbvd25xHAV5xl>

⁹⁷„Baltarusijos opozicijos pasai sukėlė audrą: Vytis ir „Pagonia“ – netapatūs ženklai?“, lrytas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/02/15/news/baltarusijos-opozicijos-pasai-sukele-audra-vytis-ir-pagonia-netapatus-zenklai--36475329>

⁹⁸„Įvertino politikų kritiką Baltarusijos opozicijos paso maketui: tai Lietuvai žalingas populizmas“, DELFI, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ivertino-politiku-kritika-baltarusijos-opozicijos-paso-maketui-tai-lietuvai-zalingas-populizmas-120080427>

⁹⁹„Į kritiką dėl pasų sureagavo Cichanouskajos atstovas: „Pagonia“ nėra lietuviškas Vytis“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2463773/i-kritika-del-pasu-sureagavo-cichanouskajos-atstovas-pagonia-nera-lietuviskas-vytis?srsId=AfmBOopILnq3f3E04Ew98js7d1bah5pgjT-icTfF-RDI1j5MlmFyCw0P>

„Baltarusijos nacionalinis pasas yra daugiau nei dokumentas. Tai mūsų vienybės ir kovos už laisvę simbolis. Viršelyje esantis herbas „pagonia“ – raktas į baltarusių savęs tapatinimą.“¹⁰⁰

Panašią žinutę išleido ir S. Cichanouskajos biuras 2025 m. vasario 1 d., kai pasidalino Vytauto Didžiojo universiteto istoriko Rusčio Kamuntavičiaus teiginiu, kad – „Tai, kad baltarusiai turi Vytį ir baltą, raudoną, baltą vėliavą, kaip tik rodo jų artumą mums“.¹⁰¹

Ir čia svarbu pastebėti, kad kai Baltarusijos opozicija komunikuoja baltarusių kalba, „pagonia“ pateikiama kaip simbolis lygus baltai-raudonai-baltai baltarusių nacionaliniai vėliavai. Jie traktuojami, kaip visiškai suprantami baltarusių tautiniai simboliai, pavyzdžiui 2025 m. kovo 25 d. žinutėje S. Cichanouskaja dalinasi:

„Balta-raudona-balta vėliava gimė kartu su mūsų nepriklausomybe. Ir simboliška, kad jos kūrėjas, Klaudijus Dušauskas-Duž gyveno Lietuvoje. Kaip ir „pagonia“, ši vėliava buvo nuolatos draudžiama. Žmonės buvo metami į Stalinistinius kalėjimus dėl jos naudojimo, mušami, pažeminti. Bet žmonės vėl ir vėl sugrąžino ją į gatves“¹⁰²

Tuo metu anglų ir lietuvių kalbomis leidžiamoje komunikacijoje balta-raudona-balta vėliava minima daug dažniau nei šis herbas. Lietuvių kalba vykstančioje komunikacijoje vėliava minima 4 kartus, angliškoje – 8 kartus. Tiek žinučių rasta periodu nuo 2021 m. iki 2025 m.

Tačiau, nors kartais prisibijoma komunikacijoje lietuvių ir anglų kalbomis minėti „pagonia“, galima tvirtinti, kad Baltarusijos opozicija užima mnemoninio kovotojo padėtį, būtent tada, kai vyksta diskusija dėl šio simbolio. Nes panašu, kad būtent šis herbas yra tai, ko Baltarusijos opozicijos institucijos, tiek Koordinacinė taryba, tiek S. Cichanouskajos biuras, neatsisako, net kai tai sukelia konfliktų valstybėje, kurioje dalis jų yra įsikūrę – Lietuvoje.

Net argumentuočiau, kad šiame specifiniame konflikte, kuriame klausiama, ar „pagonia“ yra tas pats simbolis kaip Vytis, ar ne, Baltarusijos opozicija sukuria suskaldytą režimą. Nes kalbomis, suprantamomis Lietuvos gyventojams ir kreipdamasi į institucijas, opozicija tvirtina – „pagonia“ nėra tas pats, kaip Vytis, jie nebando pasisavinti simbolikos, bet šio herbo, vaizduojančio sidabrinį raitelį ant balto žirgo, neatsiskys.

¹⁰⁰Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Нацыянальны пашпарт Беларусі: адкрыты зварот да дэпутатаў Сейма Літвы“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02upN1oa15BKKKoqdk3R3XCmHNZaaY1fq5hkUvx5wYdBMg7xfzeMA729cmwjskEoYl>

¹⁰¹Sviatlano Cichanouskajos Biuras, „Tai, kad baltarusiai turi Vytį ir baltą, raudoną, baltą vėliavą, kaip tik rodo jų artumą mums“, – sako Vytauto Didžiojo universiteto istorikas dr. Rūstis Kamuntavičius, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanoCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0LCJCbqispDF9Tatgi7KZN6QoXmihtpuedGyKsqxUDmw4WP5Fvj3iQYP8m7VVH8LLl>

¹⁰²„Бел-чырвона-белы сцяг нарадзіўся разам з нашай незалежнасцю“ Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://t.me/tsikhanouskaya/6496>

Išvados

Šio tyrimo įvade buvo iškeltas klausimas – kaip Lietuvoje, veikdama kaip atminties veikėjas, istorinius pasakojimus formuoja Baltarusijos demokratinė opozicija. Atsakymo į šį klausimą buvo ieškota per šio politinio judėjimo ir institucijų komunikaciją socialiniuose tinkluose ir interneto svetainėse. Siekta ištirti, kaip Baltarusijos opozicija veikia atminties politikoje, ar formuoja kolektyvinės atminties pasakojimus, kuo šie pasižymi ir, ar jie pavirsta vientisu antilietuvišku istorijos naratyvu.

Darbe vykdytas tyrimas paremtas kolektyvinės atminties teorijomis, orientuojantis į specifiskai Michael Bernhard ir Jan Kubik atminties režimų teorija.

Darbo aktualumas pagrįstas tuo, kad Lietuvos spaudoje, politikų pasisakymuose ir viešojoje erdvėje dažnai matomos baimės, kad Baltarusijos opozicija bando formuoti antilietuvišką ar kitaip Lietuvos istorijos atminimui ir identitetui keliantį pavojų naratyvą.

Darbe nagrinėtas vienas mnemoninis veikėjas – Baltarusijos opozicija, tiek Svetlanos Cichanouskajos biuras, tiek Koordinacinė taryba. Iš jų žinučių, pateiktų trimis kalbomis – lietuvių, baltarusių ir anglų, išskirti keli skirtingi atminties pasakojimai: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasakojimas, persidengiantis su Abiejų Tautų Respublikos pasakojimu; specifinis 1863–1864 m. sukilimo ir Konstantino Kalinousko rolės jame pasakojimas; Sovietų Sąjungos bei išsilaivsinimo iš jos pasakojimas. Galiausiai išskirtas ir galimas konfliktas dėl atminties vietos – baltarusių „pagonios“ ir lietuvių Vyčio, kurie kartais sutapatinami, dėl ko iškyla atminties konfliktas, kam priklauso šis simbolis.

Nagrinėjant Lietuvos ir Baltarusijos bendrą istoriją, Baltarusijos opozicijos veiklos ypatumus, nulėmusius, kad jos institucijos veikia Lietuvoje, atsižvelgiant į buvusius kolektyvinės atminties tyrimus Lietuvoje ir Baltarusijoje, buvo ieškoma, kokia šios partijos, kaip mnemoninio veikėjo, pozicija ir kokie atminties režimai to pasėkoje matomi ir bandomi kurti.

Išanalizavus šiuos istorinės atminties pasakojimus, pastebėta, kad dažniausiai dėl sudėtingos geopolitinės situacijos ar kitų priežasčių, Baltarusijos opozicija bando vengti veltis į atminties konfliktus su Lietuvoje jau egzistuojančiais mnemoniniais veikėjais ar tiesiog šalies institucijomis. Tuo pat metu dominuojantis naratyvas yra idėja, kad lietuviai ir baltarusiai kartu istoriškai, kartais net įvardinant šimtmečius, kovojo prieš Rusijos imperializmą siekdami išlikti laisvi. Šis laisvės naratyvas kartojasi per visus pasakojimus ir dažnai yra asocijuojamas su bendros istorijos su Lietuva aspektu.

Kaip atminties veikėjas Baltarusijos opozicija dažnai užėmė mnemoninio pliuralisto rolę. Tai matoma LDK atsiminimo, Sovietų Sąjungos ir atsiskyrimo nuo jos bei 1863–1864 m. sukilimo ir

Kostantino Kalinousko veiklos jame pasakojimuose. LDK atsiminime labiau telktasi į po Vytauto laikų egzistavusios kunigaikštystės egzistenciją ir slavų rolę joje. Tuo tarpu K. Kalinousko atminime didelė rolė sutelkta tam, kad K. Kalinouskas buvo vienas iš fundamentalių Baltarusijos tautinių figūrų. O atsiminime apie išsilaisvinimą iš SSRS daugiausiai dėmesio sutelkta į tai, kaip Lietuva įkvėpė baltarusių išsilaisvinimo kovą, kai tuo pat metu nusistovėjęs Lietuvoje naratyvas į tokius įvykius kaip Baltijos kelias ir sausio 13 d. apeliuoja kaip į vienybės tarp laisvų Baltijos valstybių brolybės parodymą.

Klausimų kyla dėl LDK atminimo, kadangi opozicija nerodė jokio noro komunikuoti apie tokių kunigaikščių kaip Algirdas, Gediminas ar Vytautas atminimą, nors ankstesni tyrimai rodo jų svarbą baltarusių nacionalinei atminčiai. Spėjama, bet negalima garantuotai teigti, kad toks bandymas nekomunikuoti yra tam tikras mnemoninio atmetėjo rolės priėmimas, bandant išvengti kaltinimų dėl noro pasisavinti LDK istoriją.

Ties šiais pasakojimais baltarusių opozicija, panašu, pasitenkina sukurdamą pilarizuotą atminties režimą, turintį nesutarimų dėl atminties, bet aktyviai nepolitizuojamą.

Vienintelis naratyvas, kur galima matyti tam tikrą mnemoninio kovotojo rolę – tai konfliktas dėl baltarusių „pagonios“ ir lietuvių Vyčio, kaip atminties vietos. Kai tarp Lietuvos gyventojų matomas suvokimas, kad sidabrinio raitelio vizualas atspindi vien tik lietuviškos istorijos naratyvą, Baltarusijos opozicija atmeta tokius teiginius. Nors komunikacija dėl šio specifinio istorinio pasakojimo yra reta, nupiešiama aiški pozicija, kad „pagonia“ tai baltarusių nacionalinis simbolis, reprezentuojantis jų tautos laisvę, ir nustoti jį naudoti dėl kaltinimo savintis svetimą simboliką, Baltarusijos opozicija, kaip mnemoninis veikėjas nesiruošia.

Tad vienintelis, konfliktinis, galimai antilietuviškas, priklausomai nuo perspektyvos, ir suskaldytas mnemoninis režimas kuriasi ties šio „sidabrinio raitelio“ simbolikos suvokimo.

Reta komunikacija atminties klausimais ar bandant įskiepyti tam tikrus pasakojimus – vos 98 komunikacinės žinutės 4 skirtingose komunikacijos priemonėse per 5 metus: S. Cichanouskajos biuro interneto svetainėje, S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ puslapyje, Koordinacinės tarybos interneto svetainėje, Koordinacinės tarybos „Facebook“ puslapyje, taip pat leidžia teigti, kad Baltarusijos opozicija stengiasi užimti mnemoninio atmetėjo rolę, kadangi kalinių išlaisvinimas ir panašios temos yra daug aktualesnės nei atminties klausimai.

Tolimesni tyrimai šia tema galėtų nagrinėti klausimą, ar Baltarusijos opozicija iš tikrųjų tiek nesidomi atminties politika, o gal toks abejingumas yra vien tik geopolitinių ir politinių interesų ar saugumo trūkumo pasekmė.

Tarp analizuotų pasakojimų rasti keli vangūs ir į vientisus pasakojimus nesujungti elementai. Rasta pora žinučių, kurias galima laikyti bandymais susitelkti į Baltarusijos liaudies respublikos atminimą, bet esant vos vienai žinutei, sunku nustatyti naratyvą. Taip pat rasta pora žinučių,

mininčių Tada Kosčiušką, bet jos per retos, kad būtų galima spėti Baltarusijos opozicijos, kaip atminties veikėjo, intenciją formuojant šios figūros atminimą. Pastebėtas ir vienas 1918 m. idėjos kurti bendrą Lietuvos ir Baltarusijos valstybę paminėjimas, tačiau, norint tirti šiuos naratyvus ir galimą jų formavimą, tolimesniuose tyrimuose reikėtų naudotis kitais informacijos šaltiniais.

Kaip darbe aprašyto tyrimo alternatyva arba galimybė ateityje vykdomiems tyrimams galėtų būti specifinis susitelkimas į tam tikros istorinės epochos kultūrinę atmintį ir bandymus ją formuoti. Tokiam variantui būtų reikalingas gilesnis ir tiesioginis palyginimas su galimai nepaminėtais šių pasakojimų aspektais ir taip pat, kaip šiuo klausimu pasireiškia kitos partijos ir aktualios politinės jėgos.

Galiausiai, svarbu paminėti, kad M. Bernhard ir J. Kubik bei kitos kolektyvinės atminties teorijos šiame darbe naudotos neįprastai, bandant jas pritaikyti socialinės medijos ir internetinės komunikacijos analizei. Socialinių medijų analizė, siekiant sumažinti duomenų kiekį, dažnai nėra pakankama analizuojant specifinius atminties naratyvus.

1 lentelė. Rengiant darbą išanalizuotų aktualių Baltarusijos opozicijos žinučių ir pranešimų sąrašas

Svetainė/Socialinės medijos puslapis	Data	Kalba
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2021 m. sausio 13 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2021 m. liepos 5 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. vasario 16 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. kovo 20 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. kovo 22 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. gegužės 3 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. gegužės 13 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2022 m. lapkričio 7 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. sausio 10 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. sausio 22 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. vasario 2 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. vasario 4 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. liepos 27 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. rugpjūčio 15 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. rugsėjo 8 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. spalio 3 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. lapkričio 12 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2023 m. lapkričio 12 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2024 m. vasario 2 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2024 m. liepos 23 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2024 m. liepos 27 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2024 m. rugpjūčio 23 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2025 m. vasario 6 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2025 m. kovo 25 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2025 m. liepos 23 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2025 m. rugpjūčio 25 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė	2025 m. rugsėjo 8 d.	Anglų
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. vasario 15 d.	Lietuvių

S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. vasario 16 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. kovo 6 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. kovo 15 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. kovo 22 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. kovo 25 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. kovo 26 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. balandžio 18 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. balandžio 29 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. liepos 6 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2024 m. liepos 31 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. sausio 13 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. sausio 14 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. sausio 22 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 1 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. kovo 25 d.	Lietuvių
S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra	2025 m. liepos 23 d.	Lietuvių
Koordinacinės tarybos svetainė	2020 m. spalio 29 d.	Anglų
Koordinacinės tarybos svetainė	2021 m. vasario 15 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos svetainė	2021 m. rugsėjo 15 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos svetainė	2021 m. rugsėjo 19 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos svetainė	2022 m. kovo 25 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2021 m. gegužės 9 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 4 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 9 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 11 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 13 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. vasario 16 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. kovo 3 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. kovo 25 d.	Baltarusių
Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra	2025 m. kovo 26 d.	Baltarusių

Tyrimo metu naudotų Baltarusijos opozicijos institucijų žinučių iškarpos.

S. Cichanouskajos biuro interneto svetainė

2021 m. sausio 13 d.¹⁰³

„Gerbiami ponios ir ponai,

On this day 30 years ago a young woman came to the Vilnius TV Tower. Together with thousands of Lithuanians, she came there to peacefully defend the freedom of her country.

Several hours after she was crushed to death by a Soviet tank. Her name among the names of 13 other heroes will never be forgotten in Lithuania.

Same as Loreta Asanaviciute, this year Belarusians appeared in the streets to define the future of their country.

And unfortunately, same as Loreta, some of them were also killed for this peaceful desire.

Why did brave Lithuanians sacrifice their lives 30 years ago? And why are millions of Belarusians risking their lives now?

The reason is simple. They dare to seek freedom.

The regime may think that by crushing us with their repression machines they may crush our spirit of freedom and dignity. It did not happen to Lithuania, and it will not happen to Belarus. There is no way back.

But we still have struggles to overcome. And it's important to know that we're not alone in our fight for democracy.

We've felt Lithuania's neighboring shoulder for centuries. But today we are thankful for its support as never before because a friend in need is a friend indeed.“

2021 m. liepos 5 d.¹⁰⁴

„Dear Minister Landsbergis,

Dear Lithuanian Friends,

I'm extremely grateful to Lithuanian authorities for their uncompromised position and huge support for all Belarusians.

We've felt Lithuania's support neighboring shoulder for centuries. But in 2020, we realized its presence as never before because a friend in need is a friend indeed.

¹⁰³ „Sviatlana Tsikhanouskaya's acceptance speech at Lietuvos Seimas on the 13th of January” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/aed6b6959fff7d7.html>

¹⁰⁴ „Office of Sviatlana Tsikhanouskaya received diplomatic status in Lithuania” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/a4b8f2f62fa4433.html>

Thirty years ago, when Lithuanians were fighting for their independence, they were also not alone. They were supported by the whole democratic world. Even during Soviet occupation, Lithuania has had its legations in the USA, United Kingdom, and Holy See.“

2022 m. vasario 16 d.¹⁰⁵

„Today, I congratulate the Lithuanian people on the holiday of Lithuania’s independent state restoration. Belarusians are well aware of the value of independence and their own state. We fought for it for a long time and our people, like the people of Lithuania, suffered a lot in that struggle. I would like to thank Lithuania and Lithuanians for supporting us and standing with us in our difficult times. I know and feel this solidarity and respect from the Lithuanians, and this is mutual.“

2022 m. kovo 20 d.¹⁰⁶

„Sviatlana Tsikhanouskaya: “Today, we are all continuing the legacy of Kastus Kalinowski, who is called the father of the Belarusian statehood. What Belarusians and Ukrainians are fighting for is their nation, independence, language, and culture. It is no coincidence that the Belarusian unit now bravely fighting in Ukraine bears Kastus Kalinowski’s name. May heroes like Kastus Kalinowski keep inspiring us in these dark times of war”.“

2022 m. kovo 22 d.¹⁰⁷

„Dear Madam Speaker, Madam Prime-Minister, friends of Belarus,

Now, in times of war, I particularly appreciate your work for Ukraine and for Belarus. And I appreciate that you accept Belarus as part of the European family. It is critical today.

This forum is named after Kastus Kalinouski, the leader of the Uprising against the Russian Empire. 160 years ago, from prison, here in Vilnius, before execution, he addressed our people:

“...go and fight ... for your human and national rights, for your faith, for your native land. For I say to you from beneath the gallows, my people, you will only then live happily, when no Russian remains over you”.

¹⁰⁵ „Sviatlana Tsikhanouskaya took part in the ceremony of raising the Baltic States’ flags” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/ac5e0655103ee56.html>

¹⁰⁶ „We are continuing the legacy of Kastus Kalinowski”. The Kalinowski Forum started in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e698b32c215f3e7.html>

¹⁰⁷ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at the Kalinouski Forum, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/da54e5e1f74d83a.html>

And hundreds of thousands of people heard his words and stood up to fight against tyranny and oppression.

They were murdered.

And the Uprising was stifled in blood. <...>“

2022 m. gegužės 3 d.¹⁰⁸

„Let me congratulate all our Polish friends on the occasion of Poland’s national holiday – Constitution Day. I wish the people of Poland Continued benefits from freedom, democracy, and – last but not least in our days – lasting peace.

We in Belarus are proud that our ancestors were among those who adopted the first written democratic constitution in Europe.

The Constitution of May 3 is not only our common historical heritage. It serves as our common ground for actual value-based political choices. Each anniversary of its adoption reminds us of the core values which our ancestors stood for.

It reminds us of equal rights to all estates of the society.“

2022 m. gegužės 13 d.¹⁰⁹

„Thank you for inviting me to speak to you today in this historic place, in this hall, where the independence of Lithuania was restored in 1990. It reminds me of the importance of our own struggle for freedom and independence. It is appropriate to speak about “the situation in the dictatorship and war zones” as the topic for the first part of the Central Europe Forum. It gives me a chance to talk about the situation in my country, Belarus, which is closely connected with the situation in Ukraine.“

2022 m. gegužės 13 d.¹¹⁰

„<...>Like many Belarusians, I had little interest in politics or history before 2020. A lot of things amazed me. Our common history also amazed me. Walking around Vilnius, you feel that connection very much. This is the building where Nasha Niva, one of the first Belarusian

¹⁰⁸ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the occasion of the Polish Constitution Day, May 3” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/c48d0b657af66af.html>

¹⁰⁹ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at the Central Europe Forum in Vilnius, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/f4607c3d89ab22f.html>

¹¹⁰ „Sviatlana Tsikhanouskaya speech at the Sejm of the Republic of Lithuania, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/f379897e0b5400b.html>

newspapers, was published, and this is where our compatriot Skaryna published the first printed book in the Grand Duchy of Lithuania 500 years ago. By the way, I would also like to thank the Seimas for declaring this year the Year of Francysk Skaryna. Unfortunately, my nation does not currently have a parliament that has the legitimacy or the moral courage to make the same decision, so I am grateful to the Seimas for holding that flag high for us, the Belarusian people.<...>“

*2022 m. lapkričio 7 d.*¹¹¹

„Last Friday a man called me during my public phone-in. He has been fascinated by the history of Belarus his entire life. His father cultivated this love for it. The man was outraged by the regime's recent attempts to rewrite our history, hide the real facts, cross out our national heroes from the textbooks, leaving only the times of the so-called "Russian brotherhood".

The regime has been rewriting our country's history in its favor for years to make us forget our roots. Recently, it has once again announced its plans to "bring discipline" to science. This means that more teachers and researchers, whom Belarus already lacks, will be laid off. Even more books will get on the list of "extremist materials.<...>“

*2023 m. sausio 10 d.*¹¹²

„<...> Radio Liberty is more than just a media outlet for Belarusians.

During the Soviet times, Radio Liberty was among the first to tell the truth about Stalin's repressions and to inspire people to fight for freedom and establish their own independence.

Through all these years, you set a high bar for Belarusian journalism. Your brilliant reporting, political analysis, and innovative video production was always professional and in high demand among Belarusians. I know that even the regime's officials could never ignore your work and were forced to react to your coverage.

Without Radio Liberty, it would be very difficult to keep the Belarusian national identity. You always spoke Belarusian. Many Belarusians studied the Belarusian language through your programs. You reminded Belarusians their real history and culture. And every book from Liberty's Library is a real treasure for our nation. <...>“

¹¹¹ „Sviatlana Tsikhanouskaya: „While the regime rewrites our history, we must do everything to guard it” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e2aea2ab0f4a679.html>

¹¹² „Sviatlana Tsikhanouskaya's speech at the Opening of Radio Free Europe / Radio Liberty Vilnius office, 2023” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/c33f6517606e391.html>

2023 m. sausio 22 d.¹¹³

„It is an honor for me to speak before you today. The uprising of 1863 unites Lithuania, Poland, Ukraine and Belarus. Our peoples refused to live under the oppression of the occupiers and stood up for their land and their dignity.

Recent events in Belarus and Ukraine show that the goals of those insurgents must be defended unceasingly even today. The empire is again knocking on our door, seeking to destroy or subjugate us.

The strength that our fellow countrymen found in themselves to resist the Russian Empire, even at the cost of their own lives, is the strength that they passed on to us a century and a half later.

This strength lies in love for one's land, love for one's people. This strength is in freedom, this strength is in the courage that each of us is able to find within ourselves.

The heroes of the 1863 uprising are still the source of our strength today. The source of our national pride and dignity. They help Belarusians resist the tyrannical regime of Lukashenka and Russia's imperial aggression.

Kalinouski, who led the uprising on the territory of Belarus, comprehensively formulated the national idea of Belarus: only when there is no foreign grip over you, will the people live happily.

After all, we Belarusians do not need anything from others. Just let us be the owners and hosts in our country. We want to build Belarus as a free and independent state, and Kalinouski's name continues to inspire us in this matter.“

2023 m. vasario 2 d.¹¹⁴

„Today is the birthday of Kastus Kalinowski. He sacrificed his life so that the Belarusians could have an independent state, determine their own fate, and decide their way of life. But Kalinowski was not the one who started this struggle – he continued what other outstanding Belarusians did before him.

And although Belarus gained its independence in 1991, this struggle, as we can see, is not over. Belarus is under threat – because Lukashenka, who has seized the power, views Belarus as his personal territory.

¹¹³ „We cannot and have no right to stop fighting for our home”. Sviatlana Tsikhanouskaya's speech on the anniversary of the uprising of 1863, Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b3a50e305bc30c5.html>

¹¹⁴ „Sviatlana Tsikhanouskaya: „Today we celebrate the birthday of Kastus Kalinowski””, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b8e8830f9c14732.html>

This is the struggle of Tadevush Kastsiushka and Kastusz Kalinowski, of 1918 Belarusian Democratic Republic figures and 1990s parliamentarians, of Ales Bialiatski and Maryia Kalesnikava. This struggle has been passed on from one generation to the next. I really wish we will succeed in our struggle before we pass it on to the next generation. I want our children to live in a free Belarus and know only from history books what occupation, repressions, torture in prisons, and political prisoners are. I want us to become the generation that defeated the dictatorship.

We have to bring Kastus Kalinowski's cause to a conclusion“

2023 m. vasario 4 d. ¹¹⁵

„Tadevush Kastsiushka was born on this day. The United States, Poland, and France have been fighting for the right to call him their national hero. But Belarus has not. Although he fought for Belarusians' right to be Belarusians.

Kastsiushka was one of the people at the dawn of the Belarusian national consciousness. But do you know how Kastsiushka is celebrated in Belarus? For example, there is a bridge in his honor in New York. Almost every town in Poland has a Kastsiushka street, and a Polish geographer even named Australia's highest mountain after him. And what about Belarus? Almost nothing.

The reason must be that he fought against Russia, whom the regime's official propaganda calls “brothers”. It must be that he valued national symbols, history, language, and culture – and the regime wants to replace them with the “Russian language”, the “union state” and the history of Belarus after 1941. The Lukashenka regime embodies everything Tadevush Kastsiushka fought against.

The regime is trying to erase from our history those who fought for the rights of Belarusians to live freely without being subjugated to Russia. In the same way they are trying to cross out not only Kastsiushka but also all Belarusian political prisoners and Lukashenka's opponents. The list is endless.

Will we preserve their memory? That depends on us. But I am convinced that dozens of monuments to Vasil Bykau, Ales Bialiatski, Vaclau Lastouski, and, of course, Andrei Tadevush Banaventura Kastsiushka will be erected in Belarus very soon.“

2024 m. liepos 27 d. ¹¹⁶

¹¹⁵ „Svitlana Tsikhanouskaya: „Tadevush Kastsiushka was born on this day” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e2a50a0ca5c0b62.html>

¹¹⁶ „Svitlana Tsikhanouskaya: „History shows that we Belarusians are good at defending what is ours” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b56af3a0d63ebf4.html>

„33 years ago, Belarus adopted its Declaration of State Sovereignty.

The path Belarusians had to walk to restore their state was far more complex than that of many other nations. For two centuries, we were oppressed by the Russian Empire, not allowed to even dream of independence. Those who dared to pursue their dreams were executed along with Kastus Kalinouski, died during the Slutsk Uprising for the Belarusian Democratic Republic, were buried in Kurapaty, or ended up tortured in the Gulag.

And yet, no one managed to destroy Belarusians' dream of their own country. The Declaration of Sovereignty was adopted at a time when the Belarusian nation was freeing itself from the rule of an “inhumane” power, as Belarusian writer Vasil Bykau used to call it, and Belarusians lived in hope and faith that only bright days lay ahead.

But making the desire for independence a reality turned out to be difficult: today, the Lukashenko regime is gradually relinquishing our country's sovereignty. It clings to power at the expense of people's welfare and health, turning Belarus into a nuclear target and a haven for criminals. We have long recognized that true independence can only be achieved once the regime has been overthrown.

I am not an analyst or an expert to make predictions. History shows we Belarusians are good at defending what is rightfully ours. And I am convinced that Belarusians will attain the independence and the country we deserve. No matter how difficult it may seem now, we will look back on these times as historical moments — the history of our fight for freedom and independence. And these difficult days will be just one of its chapters.

Long live Belarus!“

2023 m. rugpjūčio 15 d.¹¹⁷

„We must understand clearly: Lukashenka is not Belarus. It is not Belarusians who threaten Lithuania, but the regime and its henchmen. And our common priority is to stop them. There is nothing Belarusians who came to Lithuania want more than to return home. We appreciate Lithuania's hospitality, but we are only here temporarily. The absolute majority of Belarusians in Lithuania took part in the protests or supported them, and now they support Ukraine.

Recently, Lithuanian media and internet users have been discussing statements by unknown provocateurs trying to humiliate Lithuania and the Lithuanian people. Hardly any Belarusians support such anti-Lithuanian statements. I want to emphasize our common position: the territory

¹¹⁷ „Sviatlana Tsikhanouskaya addressed the people of Lithuania” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/feb450a2397225b.html>

and state of Lithuania belong to the Lithuanian people and no one else. Belarusians have no territorial claims to their neighbors and never will.“

*2023 m. rugsėjo 8 d.*¹¹⁸

„Today we celebrate the Day of Military Glory. More than 500 years ago, in the Battle of Orsha, the army of the Grand Duchy of Lithuania under the command of Astrozhski defeated the Moscow army and prevented it from advancing on Belarusian lands. This was a victory that Belarusian, Lithuanian, Polish and Ukrainian peoples achieved together. We showed that we are capable of defending what we cherish.

I am honored to see that Belarusians respect their true history, our heroes, and celebrate holidays that we are proud of. And the Day of Military Glory is one of those. I congratulate you on it. Our greatest victory is ahead of us.

Long live Belarus!“

*2023 m. spalio 3 d.*¹¹⁹

„<...> Recently, the Lithuanian media and the Internet have been discussing statements by unknown provocateurs, which humiliate Lithuania and the Lithuanian people. I assure you that such anti-Lithuanian statements are marginal in Belarusian society and not shared by the most.

The claims of such provocateurs are outrageous and absurd. They contradict the basic principles of democracy and Belarusian national interests.

Let me emphasise our common position: we do not and will never have any territorial claims against Lithuania. The Lithuanian land and the Lithuanian state belong only to Lithuanians. There is no question about that.

True Belarusians fully respect the sovereignty of Lithuania, its history and identity.

There's no doubt that the goal of these provocateurs is to break the trust and poison the friendship between Belarusians and Lithuanians. They want to tear us apart in order to bring Belarusians to the “Russian world”. But I can only hope these provocateurs will fail time and again, and these challenges will only strengthen our bond.<...>“

¹¹⁸ „Our greatest victory is ahead of us.” Sviatlana Tsikhanouskaya on Day of Military Glory” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėti 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/a38d1b9d834c339.html>

¹¹⁹ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at Seimas Conference on Belarusian-Lithuanian relations, 2023” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėti 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/d8beb4173aba365.html>

2023 m. lapkričio 12 d.¹²⁰

„<....> Our bond extends beyond mere geographical proximity and shared history. It is based on a deep understanding of each other's struggles and dreams, and a recognition that our futures are inextricably linked.

The friendship between us goes back centuries. We have many things in common, from similar food and folk traditions to national heroes, like Konstantinas Kalinauskas or Кастусь Каліноўскі. Their legacy lives on in our love for freedom and our unwavering resolve to achieve liberty for both our nations. It is only in freedom that our unique identities can truly flourish.

Our artists, writers, and thinkers have often spoken the same language of resistance and hope which continues to inspire our actions today.

In 1991, when Lithuanians came out to defend their newly restored freedom from Soviet tanks, Belarusians were among the defenders of the Lithuanian Parliament. And Lithuanians have always stood with the people of Belarus at the most critical moments. <...>“

2024 m. vasario 2 d.¹²¹

„The importance of Kastus Kalinowski's figure for us and our history cannot be overstated. His deeds are an example of how one person managed to inspire thousands to respect their dignity, defend their language and culture, and fight for freedom. We live in a time when Belarusians face the same threats faced by Kalinowski's contemporaries. That is why we must not forget the lessons of the 1863-1864 Uprising that Belarusians learned as a nation”.

1. Walked on foot across entire Lithuania and Belarus

During the preparations for the uprising, Kalinowski and his associates traveled from village to village, urging peasants to fight for freedom. Kalinowski spoke in taverns and other gathering places, condemning the policies of Russian tsarism. Witnesses of that time reported that Kalinowski walked on foot through the entire Lithuania and Belarus during his campaign.

2. Muzhytskaya Prauda was the first illegal revolutionary newspaper in the Belarusian language written in Latin alphabet

Muzhytskaya Prauda (Peasants' Truth) was distributed as a regular leaflet, scattered on the streets of villages, and even read aloud in front of people. Kalinowski was actively involved in this

¹²⁰ „Fighting Autocrats Together: How Belarusians and Lithuanians Stand Hand in Hand for Freedom and Democracy” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/fighting-autocrats-together-how-belarusians-and-lithuanians-stand-hand-in-hand-for-freedom-and-democracy.html>

¹²¹ „5 interesting facts about Kastus Kalinowski” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/5-interesting-facts-about-kastus-kalinowski.html>

despite the great risks. After he distributed the third issue of the newspaper on postal horses in the village of Sheiniaki outside Slonim in October 1862, the police started following him. Kalinouski had to hide and use various pseudonyms.<...>“

*2024 m. liepos 23 d.*¹²²

„<...> The Lukashenka regime is pushing Belarus towards Russia against the will of the Belarusian people. The Belarusian people do not want to be in the same country or in a union with Russia. We want to be in Europe. Lukashenka is dragging us back to the past, to the notorious Soviet Union. It is his childhood dream to live in a single state with Russia.<...> “

*2024 m. liepos 27 d.*¹²³

„<...>The path to this dream was long and full of challenges. We remember Kastus Kalinouski, who gave his life for our freedom, and the participants of the Slutsk Uprising, who sacrificed themselves to defend the independence of the Belarusian Democratic Republic. We honor those who preserved our identity and history during the 1930s, despite relentless repression and violence. We tell our children about those who kept Belarusian culture and language alive — Kupala, Kolas, Bahdanovich, Charot, Karatkievich, Bykau... It is crucial for us not to let these names disappear from textbooks and public memory — this too is part of the daily struggle for independence.<...>“

*2024 m. rugpjūčio 23 d.*¹²⁴

„On this significant day, as we celebrate the 35th anniversary of the Baltic Way, I recall with great respect the remarkable act of unity and desire for freedom that united the people of Lithuania, Latvia, and Estonia in 1989. Your courageous step became a symbol of resistance against dictatorship and an inspiration for many other nations, including Belarusians.

¹²²„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Lukashenka is dragging us back to the past, to notorious Soviet Union. It is his childhood dream to live in single state with Russia” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-lukashenka-is-dragging-us-back-to-the-past-to-notorious-soviet-union-it-is-his-childhood-dream-to-live-in-single-state-with-russia.html>

¹²³„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Independence begins with each of us taking responsibility for our future” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-independence-begins-with-each-of-us-taking-responsibility-for-our-future.html>

¹²⁴„Sviatlana Tsikhanouskaya congratulated people of Lithuania, Latvia, and Estonia on Baltic Way’s 35th anniversary” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-congratulated-people-of-lithuania-latvia-and-estonia-on-baltic-ways-35th-anniversary.html>

The struggle for freedom is a path that requires courage, solidarity, and faith in the future. Just as you did then, Belarusians continue today to fight for their right to freedom and independence. We learn from you to stand shoulder to shoulder, with hope in our hearts and determination in our souls, believing in our strength and uniting to achieve our goal.

Thank you for your example and support. May our nations always remain united in the pursuit of freedom, justice, and dignity.“

*2025 m. sausio 19 d.*¹²⁵

„On the anniversary of the uprising led by Kastus Kalinouski in 1863-1864, Sviatlana Tsikhanouskaya honored the graves of its participants.

Sviatlana Tsikhanouskaya: “This day always feels significant and sacred. Despite the tragic fate of those who fought for independence and freedom over 160 years ago, this date carries great hope and strength. We are still here, remembering and honoring the legacy of our heroes. Our struggle for a sovereign state and Belarusians’ right to determine their own future continues the path they began.

This memory, however, transcends national history. The uprising against Tsarist oppression became a symbol of the shared fight of Belarusians, Poles, and Lithuanians. It reminds us that even in the darkest times, we find strength in solidarity and collective resistance.

Across centuries, we remain grateful to Kastus Kalinouski and all the insurgents for their courage and sacrifice. And we know that future generations will be just as thankful to the Belarusians who continue to fight for a shared future, freedom, and peace.“

*2025 m. vasario 6 d.*¹²⁶

„<...> In her address, the Belarusian leader challenged several common misconceptions about Belarus:

Myth #1: Belarus is just part of Russia.

„False. Yes, we are neighbors. But we are not the same. For centuries, Belarus has been part of Europe. Our culture and our traditions are European. You saw our 2020 protests – peaceful,

¹²⁵ „Sviatlana Tsikhanouskaya attended a commemoration for the 1863-1864 Uprising participants in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-attended-a-commemoration-for-the-1863-1864-uprising-participants-in-vilnius.html>

¹²⁶ „That’s not true”. Sviatlana Tsikhanouskaya debunked misconceptions about Belarus at the Pact of Free Cities Summit in Tirana” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/thats-not-true-sviatlana-tsikhanouskaya-debunked-misconceptions-about-belarus-at-the-pact-of-free-cities-summit-in-tirana.html>

beautiful, full of hope. Even when people stood on benches, they took off their shoes. That's our mentality<...>“

*2025 m. kovo 25 d.*¹²⁷

„Sviatlana Tsikhanouskaya launched the Freedom Day celebrations in Vilnius with a ceremonial raising of the white-red-white flag near the Seimas of Lithuania. This ceremony is part of the 107th anniversary of the declaration of the Belarusian Democratic Republic. Alongside Ms. Tsikhanouskaya, the event was attended by the First Deputy Speaker of the Seimas of Lithuania, Juozas Olekas, and other MPs. The ceremony began with a moment of silence to honor the people who gave their lives for a free Belarus.

Sviatlana Tsikhanouskaya spoke on the significance of the white-red-white flag in Belarus' history:

„I feel immense pride when I see our flag here today. A flag that has become a symbol of hope, protest, and, most importantly, the resilience of Belarusians. The white-red-white flag was born on the same day as our independence. And it is symbolic that its creator, Klaudziy Duzh-Dusheuski, lived here in Lithuania.

Just like Pahonia, this flag has been repeatedly banned. People were thrown into Stalinist prisons, beaten, and humiliated for it. But Belarusians kept bringing it back to the streets – again and again. And I believe that as long as our flag flies, as long as the Belarusian language is spoken, and as long as we have allies like Lithuania and other partner countries, we will regain our independence and achieve our freedom.

And even though today we are raising our flag in Vilnius, I believe that soon, we will raise it again in Minsk. And we will all proudly chant together: ‘Long Live Belarus!’“

*2025 m. liepos 23 d.*¹²⁸

„<...>Sviatlana Tsikhanouskaya and the democratic forces of Belarus have consistently condemned any manifestations of so-called “Litvinism” and attempts to sow hostility between Lithuanians and Belarusians. Ms. Tsikhanouskaya has made a number of public statements

¹²⁷„Sviatlana Tsikhanouskaya launched the Freedom Day celebrations in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-launched-the-freedom-day-celebrations-in-vilnius.html>

¹²⁸„Official comment by the Office of Sviatlana Tsikhanouskaya regarding the statement by Lithuanian Seimas member Vytautas Sinica” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/official-comment-by-the-office-of-sviatlana-tsikhanouskaya-regarding-the-statement-by-lithuanian-seimas-member-vytautas-sinica.html>

denouncing “Litvinism” and, in 2025, proposed to members of the Lithuanian Seimas a draft joint declaration “On Promoting Understanding Between Lithuanians and Belarusians Regarding Historical Heritage and Identity for the Future and Freedom of Both Nations”. Earlier, Lithuania’s State Security Department stated that under the guise of “Litvinism,” there are efforts to discredit Belarus’ democratic forces and create division between Lithuanians and Belarusians residing in the country.

Siarhei Tsikhanouski, released and deported to Lithuania by the Lukashenka regime after five years of unlawful imprisonment, has publicly and unequivocally condemned Russian aggression and the occupation of Crimea on the very day of his release, expressing support for Ukraine. He also clarified his earlier comments about “Belarusian enclaves”, explaining that he had no intention of creating any autonomous districts and meant the strengthening of Belarusian diaspora communities abroad by establishing business and cultural hubs – much like the Lithuanian diaspora did during Soviet occupation.<...>“

2025 m. rugpjūčio 25 d.¹²⁹

„August 25 marks the Day of the Restoration of Belarus’ Independence. On this day in 1991, the Supreme Soviet of Belarus granted the Declaration of State Sovereignty, originally adopted on July 27, 1990, the force of constitutional law.

Sviatlana Tsikhanouskaya: “Belarusians dreamed of independence for centuries. Our ancestors rose up against oppression, defended their land from invaders, and preserved our language and culture. Each generation paid its price so that Belarus could exist.

On August 25, 1991, this dream came true. The Declaration of State Sovereignty was given the force of constitutional law, and for the first time since the Belarusian Democratic Republic, Belarus once again became an independent state.

Independence is what unites all of us. It is not only about borders and sovereignty. It is about peace and security, about the right to choose our own future. It gives confidence in tomorrow for our children. It is our flag, our coat of arms, our language. Independence means being part of a free Europe, not a province of a foreign empire.

Today, Belarus’ independence is once again under threat. The regime has dragged our country into a criminal war and is surrendering our sovereignty to Russia. Everything generations of Belarusians fought for, everything won in 1991, is now at risk.

¹²⁹ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Restoration of Belarus’ Independence” , Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-restoration-of-belarus-independence.html>

I want to address all Belarusians, especially those still inside the system. Do not let the regime destroy the most valuable thing we have – our independence.

Belarusians have shown the world more than once that even in the hardest circumstances, we do not give up, we do not surrender. We stood together, we defended what was ours – and we will do so again. Because without independence, there is no freedom and no future.

Belarus will live as long as the will for independence lives in the hearts of Belarusians.

Happy Independence Restoration Day!

Long Live Belarus!“

*2025 m. rugsėjo 8 d.*¹³⁰

„More than five hundred years ago, the Battle of Orsha took place – one of the key moments in the history of Belarusians, when our ancestors defended their land from the invaders of the Muscovite state.

History repeats itself. Even centuries later, we yet again have to go through similar conflicts, defending the land of our neighbors and our own sovereignty. But just like five hundred years ago, victory will belong to those who cherish freedom and truth, who are able to unite in the face of the enemy and help one another.

It has now been three and a half years since the full-scale invasion of Ukraine began. During all this time, Belarusians from the Kastus Kalinouski Regiment and other formations have bravely fought in the ranks of the Armed Forces of Ukraine, defending Ukrainian land despite the danger and losses.<...>“

S. Cichanouskajos biuro „Facebook“ paskyra

*2024 m. vasario 15 d.*¹³¹

„Benas Gerdžiūnas. Mums reikia pasikalbėti su baltarusiais

Puikus straipsnis, ačiū Benai!

Nuoroda pirmame komentare“

¹³⁰ „Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Belarusian Military Glory”, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-belarusian-military-glory.html>

¹³¹ Sviatlanos Cichanouskajos Biuras, „Benas Gerdžiūnas. Mums reikia pasikalbėti su baltarusiais“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0BDazsQGG4fsbhxeTZrx1n6geHB1ixQ7HYy4XRUNmKbEcuSbGv1EgSd2B8GLb3LUfl>

(Žinutėje nurodoma į B. Gardžiūno vasario 14 d. tekstą kuriame autorius teigia, kad „Litvinizmo“ tarp baltarusių karių Ukrainoje neužtiko)

2024 m. vasario 16 d.¹³²

„Svialana Cichanouskaja šiandien pasveikino Lietuvą ir Lietuvos žmones su Lietuvos valstybės atkūrimo diena.

Su gimtadieniu, Lietuva!“

2024 m. kovo 6 d.¹³³

„Praėjusį sekmadienį Vilniuje, Šv. Ignoto gatvėje, Baltarusių kultūros tarybos patalpose susirinkome prisiminti 1919-1920 metais dėl Lietuvos nepriklausomybės kariavusių baltarusių. Aptarta, kaip buvo kuriamas Lietuvos kariuomenės Atskirasis baltgudžių batalionas ir jo kovos. <...> Susirinkusiems ypač įdomu buvo sužinoti, kad tais laikais būta Lietuvos ir Baltarusijos susivienijimo projekto, kurį aktyviai aptarinėjo Lietuvos ir Baltarusijos nepriklausomybės nuo kitų šalių šalininkai.

Pažymėtos ir prieš šimtą metų baltarusių ir lietuvių tautų padarytos klaidos, sustiprinusios mūsų priešus ir lėmusius sunkių pasekmių abiem tautoms.“

2024 m. kovo 22 d.¹³⁴

„Vilniaus centre, prie Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios, šiandien atidengtas paminklas K. Kalinauskui ir jo bendražygiams 1863-64 m. sukilimo dalyviams. K. Kalinauskas mums pirmiausia yra žmogus, kuris savo tikslu iškėlė Lietuvos ir Gudijos išlaisvinimą iš svetimšalių valdžios. Jis tikėjo, kad Gudija ir Lietuva turi atgaivinti savo valstybingumą kaip

¹³²Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Svialana Cichanouskaja šiandien pasveikino Lietuvą ir Lietuvos žmones su Lietuvos valstybės atkūrimo diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0MN7voaXj3mmhmBx2GX5hrvwkWyMAoPg dFUcTsc3LmvyMt1jyC5MbjumRZAjtrATSI>

¹³³Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Praėjusį sekmadienį Vilniuje, Šv. Ignoto gatvėje, Baltarusių kultūros tarybos patalpose susirinkome prisiminti 1919-1920 metais dėl Lietuvos nepriklausomybės kariavusių baltarusių“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid028RBq8AbXGh2MYNNS4EfcfqXPh6Z2G7AAa9auoroXmAfp7yeKNHYpp2gNfiFH7rCBI>

¹³⁴Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje atidengtas paminklas kostui kalinauskui ir jo bendražygiams“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0BF7XcpzW2RJyqTYFCWK7k7pNQHZ8RrEkjUrphW9i3yVGLw7kSjwmaHUIJb2vo9Rhol>

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais, tačiau kartu pasisakė, kad būtų panaikintas visuomenės susiskirstymas į luomus.

Dėl gudų ir lietuvių nepriklausomybės siekio kartais kildavo ginčų su kitais sukilėliais. Per vieną iš revoliucionierių susirinkimų vienas iš dalyvių pasisakė už Lietuvos ir Gudijos žemių prijungimą prie Lenkijos. Tai išgirdęs K. Kalinauskas griebė jį už sprando ir išvarė iš kambario. Tačiau didžiausios K. Kalinausko pastangos buvo nukreiptos į tai, kad Gudija ir Lietuva taptų laisvos nuo Rusijos imperijos. Jo politiniu testamentu tapo jo kreipimosi į gudus žodžiai, pasakyti prieš pat egzekuciją 1864 m. kovo 22 d. Lukiškių aikštėje Vilniuje: „... Sakau tau, Tauta, kad tik tada gyvensi laimingai, kai virš tavęs nebebus maskolio.“<...>“

2024 m. kovo 25 d.¹³⁵

„1918 m. kovo 25 d. Minske Baltarusijos Liaudies Respublikos Taryba priėmė deklaraciją, pagal kurią Baltarusija buvo paskelbta laisva ir nepriklausoma valstybe.

Baltarusių Liaudies Respublikos valstybiniais simboliais tapo balta-raudona-balta vėliava ir herbas „Pohonia“, baltarusių kalbai buvo suteiktas valstybinės kalbos statusas. Nuo 1918 metų spalio 11 dienos galiojo, buvo išduodami pasai“

2024 m. kovo 26 d.¹³⁶

„S. CICHANOUSKAJOS KREIPIMASIS Į K. KALINAUSKO FORUMO DALYVIUS

S. Cichanouskaja pažymėjo, kad forumas vyksta minint 160-ąsias metines, kai rusų baudėjai Lukiškių aikštėje Vilniuje įvykdė K. Kalinauskui mirties bausmę. Tuo metu gudai, lietuviai, lenkai ir ukrainiečiai kovojo už savo laisvę. Vakarai šios kovos nesuprato ir nepalaikė, sukilimas buvo numalšintas, o geriausi mūsų tautų atstovai už laisvės siekį sumokėjo savo gyvybėmis. Ir dabar mūsų regione vėl sprendžiamas laisvės, demokratijos ir apsisprendimo teisės likimas. Ir dabar vėl susiduriame su ta pačia imperija. Ir dabar vėl tikimės demokratinio pasaulio paramos.

Savo kalboje S. Cichanouskaja taip pat sakė: „Ta pati imperija bando pasėti nepasitikėjimą tarp mūsų tautų. Matome, kaip jie tai daro čia, Lietuvoje, rengdami provokacijas, kad kurstytų

¹³⁵Sviatlanos Cichanouskajos Biuras, „Laisvės diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02zjPd3esLEauP4LJfX7wU4nfz2GywYaJJ25y3Qq1N9B6rUx31JtpnkPb7NbbMDPLDI>

¹³⁶Sviatlanos Cichanouskajos Biuras, „S. Cichanouskajos kreipimasis į K. Kalinausko forumo dalyvius“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0vcYqksoVAPtxD5b8KKihj5vrT7z6VLeCyTF2V2FVB6bwbLLHCsTwpE7Uw5KRnAVql>

neapykantą tarp gudų ir lietuvių. Ta pati imperija bando sunaikinti ne tik mūsų teisę į nepriklausomą gyvenimą, bet ir mūsų tapatybę – kalbą, kultūrą, istorinę atmintį, europietiškas vertybes. Jie tai daro tam, kad palengvintų ir pateisintų tolesnę agresiją. Tačiau jiems nepavyks. Kad esame čia visi kartu, tai įrodo. Jiems nepavyks, nes ir mes mokomės iš klaidų. Dar niekad demokratinis pasaulis nebuvo toks vieningas. Tironai gali naikinti miestus sviediniais, kankinti žmones iki mirties kalėjimuose, perrašinėti vadovėlius, bet jiems niekada nepavyks sunaikinti didvyriškos mūsų tautų dvasios.“ <...>“

2024 m. balandžio 18 d.¹³⁷

„Vakar Gudijos sociologai interneto erdvėje pristatė tyrimo rezultatus apie Gudijos ir gudų įvaizdžio suvokimą Sakartvele, Lenkijoje ir Lietuvoje. Tyrimas atliktas remiantis giluminiais interviu su šiose šalyse gyvenančiais gudaus.<...> Sudėtingiausia padėtis, ypač pastaruoju metu, yra Lietuvoje. Kaltinimus gudams dėl „radikalo litvinizmo“ skleidžia dešinieji politikai (respondentų teigimu). Šie kaltinimai yra apibendrinti, nuasmeninti ir veikiau nukreipti prieš visą gudų diasporą.

Naujasis vidaus politikos poreikių padiktuotas požiūris į gudus kaip į grėsmę faktiškai nustelbė tiek Gudijos, kaip šalies, kurioje vykdomos represijos prieš visuomenę, įvaizdį, tiek gudų visuomenės, kovojančios prieš Lukašenkos represinį režimą, įvaizdį. Gudų suvokimui Lietuvoje įtakos turi ir gudų imigracijos į Lietuvą mastas. Dar vienas veiksnys, apsunkinantis Lietuvos atvejį, yra įsitikinimas, kad Gudijos istorija prasideda tik šiek tiek daugiau nei prieš 100 metų. Kraštutinis variantas – Gudijos kaip nepriklausomos valstybės ir gudų kaip tautos neigimas, pasireiškiantis visiška rusifikacija ir tautinės tapatybės praradimu.“

2024 m. balandžio 29 d.¹³⁸

„Vilniuje, Valdovų rūmų kieme, atidaryta paroda, skirta 1863-64 m. sukilimui Lenkijoje, Lietuvoje ir Gudijoje 1863-64 m. Paroda atskleidžia sukilimo priežastis ir eigą, taip pat lankytojai supažindinami su kai kurių sukilimo dalyvių gyvenimo ir kovos istorijomis. Parodoje galima apžiūrėti standus apie partizanų kovą, svarbiausius mūšius, moterų vietą ir vaidmenį patriotiniame judėjime ir net sukilėlių madas. <...>“

¹³⁷Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vakar Gudijos sociologai interneto erdvėje pristatė tyrimo rezultatus apie Gudijos ir gudų įvaizdžio suvokimą Sakartvele, Lenkijoje ir Lietuvoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0K32NEESonCLNNqgFBaf4XqUy2WpsipJQTfmP5xuGvVQx79y8UF3FSPw9PmFmDvXkl>

¹³⁸Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje, Valdovų rūmų kieme, atidaryta paroda, skirta 1863-64 m. sukilimui Lenkijoje, Lietuvoje ir Gudijoje 1863-64 m.“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02KwzPRJbLbzU8fxbVff8rvNiiXpp4zrNP7TmB6J4tRgWSpUDhGWL0561k8uHa4sz4l>

2024 m. liepos 6 d.¹³⁹

„Svialana Cichanouskaja dalyvavo Mindaugo karūnavimo dienos proga vykusioje vėliavos pakėlimo ceremonijoje S. Daukanto aikštėje prie Prezidentūros Vilniuje. Ceremonijoje dalyvavo prezidentas Gitanas Nausėda ir Estijos prezidentas Alaras Karis, kuris savo kalboje paminėjo Baltarusiją ir tikisi, kad netrukus Baltarusijoje skambės himnas.“

2024 m. liepos 31 d.¹⁴⁰

„Svialana Cichanouskaja dalyvavo Medzininkų tragedijos aukų atminimo ceremonijoje Lygiai prieš 33 metus Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje Medininkuose įvyko tragedija. 1991 metų liepos 31 dieną sovietų kariuomenė užpuolė muitinės postą – žuvo septyni Lietuvos pasieniečiai, vienas buvo sunkiai sužeistas.

Svialana Cichanouskaja: „Įvykiai, įvykę Medininkuose, yra paskutiniai sovietinės sistemos keršto veiksmai prieš Lietuvą, žiaurios žmogžudystės, kurios parodė visišką sovietinės sistemos amoralumą. Ši tragedija liudija didelę lietuvių drąsą, kurie, nepaisydami pavojaus, gynė savo šalį. Lietuva pirmoji ištrūko iš imperijos gniaužtų ir parodė pavyzdį kitoms šalims siekiant nepriklausomybės. Įskaitant ir Baltarusiją.“

2025 m. sausio 13 d.¹⁴¹

„Šiandien Lietuvoje minima Laisvės gynėjų diena. Laisvė yra kažkas, ko negalima pasiekti iki galo ir amžinai, ją reikia ginti kasdien. Bet dėka to, kad 1991 metais lietuviai apgynė savo laisvę, šiandien galime tęsti kovą už Baltarusijos laisvę, taip pat ir Lietuvoje. Ir kad ir kaip priešai bandytų mus suskaldyti, turime prisiminti, kad už laisvę kovojame kartu. Ačiū, Lietuva! Tegyvuoja Baltarusija!“

¹³⁹ Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Svialana Cichanouskaja dalyvavo Mindaugo karūnavimo dienos proga vykusioje vėliavos pakėlimo ceremonijoje S. Daukanto aikštėje prie Prezidentūros Vilniuje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0pmTAiMiAjWKEzYo5A5vFb2T9NcZd1rPm njnNG9oWYGN28eRh4mMc6PHTWFHZ8KMdl>

¹⁴⁰ Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Svialana Cichanouskaja dalyvavo Medzininkų tragedijos aukų atminimo ceremonijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02giaTkjKUXK3ReJjWi4QdhEzPTzf63TfUt B3toyLMck7VXC8Xoy1S83rQD78w4HHl>

¹⁴¹ Svialanos Cichanouskajos Biuras, „Šiandien Lietuvoje minima Laisvės gynėjų diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvialanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0KNiML7dh1kXggRjiPQWVtzV4QEGtpvvU BC2kC5cQSPgymDLTViU3i9nF4o161Fj4l>

2025 m. sausio 22 d.¹⁴²

„Sausio 22-oji – diena, kai 1863 metais prasidėjo sukilimas prieš Rusijos imperiją Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje. Praėjusį sekmadienį šiam įvykiui skirti renginiai vyko Rasų kapinėse, Vilniaus katedroje ir prie Gedimino kalno.“

2025 m. vasario 1 d.¹⁴³

„Tai, kad baltarusiai turi Vytį ir baltą, raudoną, baltą vėliavą, kaip tik rodo jų artumą mums“, – sako Vytauto Didžiojo universiteto istorikas dr. RŪSTIS KAMUNTAVIČIUS, paklaustas, kam priklauso Vyčio simbolis.“

2025 m. kovo 25 d.¹⁴⁴

„Šiandien, Baltarusijos laisvės dieną, Sviatlana Cichanouskaja kreipėsi į Lietuvos Respublikos deputatus Seimo plenarinėje sesijoje. Savo kalboje ji pagerbė ilgametę baltarusių ir lietuvių draugystės istoriją, padėkojo už pagalbą represuotiems, paramą baltarusių organizacijoms tremtyje, aiškią poziciją režimo atžvilgiu.

Tikhanovskaja pažymėjo, kad baltarusiai ir toliau kovoja už laisvę, nepaisant Rusijos vykdomų represijų ir šliaužiančios okupacijos. Savo ruožtu kalboje buvo paliesta daug aktualių temų – nuo regioninio saugumo iki istorinės partnerystės ir Baltarusijos, kaip Europos šeimos dalies, ateities.

Dalį savo kalbos ji pasakė lietuviškai.

«Mieli draugai lietuviai!

Ačiū jums iš visos širdies.

Dėkoju už jūsų šilumą ir paramą Baltarusijai.

¹⁴² Sviatlantos Cichanouskajos Biuras, „Sausio 22-oji – diena, kai 1863 metais prasidėjo sukilimas prieš Rusijos imperiją Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlantosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02HG UWJhrGcH8WueYkJuJfzGhrRgD5KpBqBDVqK22yeXZWwVuSt5UNqiKYpXunJBdGl>

¹⁴³ Sviatlantos Cichanouskajos Biuras, „Tai, kad baltarusiai turi Vytį ir baltą, raudoną, baltą vėliavą, kaip tik rodo jų artumą mums“, – sako Vytauto Didžiojo universiteto istorikas dr. Rūstis Kamuntavičius, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlantosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0LCJCbqispDF9Tatgi7KZN6QoXmihtpuedGyKsqxUDmw4WP5Fvj3iQYP8m7VVH8LLl>

¹⁴⁴ Sviatlantos Cichanouskajos Biuras, „Šiandien, Baltarusijos laisvės dieną, Sviatlana Cichanouskaja kreipėsi į Lietuvos Respublikos deputatus Seimo plenarinėje sesijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SviatlantosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0PTyhTvxECDToHywadBBLWt9U2sycuhcXP8fiCPynFAPoa64DsdF6XeAmQYPLAb7ml>

Esu dėkinga ir sujaudinta, kad šiandien, šalia Lietuvos Seimo pastato, plevėsuoja ir baltai-raudonai-balta Baltarusijos tautinė vėliava – mūsų nepriklausomybės ir taikios revoliucijos ženklas.

Šiandien, Baltarusijos nacionalinės šventės – Baltarusijos Demokratinės Respublikos nepriklausomybės paskelbimo dienos proga noriu išreikšti jums savo dėkingumą ir gilią pagarbą Lietuvai.

Kovo vienuoliktają kartu su jumis minėjome Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną.

Šiandien švenčiame Baltarusijos Laisvės dieną.

Šios šventės kalendoriuje yra ne tik greta – jės turi tą pačią prasmę: baltarusių ir lietuvių kovą už laisvę ir nepriklausomybę.

Te gyvuoja Lietuva!“

2025 m. liepos 23 d. ¹⁴⁵

„Sviatlanos Cichanouskajos biuras nusprendė atsakyti į Lietuvos Seimo nario V. Sinicos pareiškimą.

Sviatlanos Cichanouskajos biuro poziciją 2025-07-23:

2025 m. liepos 23 d.

Baltarusių demokratinė bendruomenė vertina Lietuvos, jos Vyriausybės ir žmonių paramą per daugelį metų – palaikymą baltarusiams, kovojantiems už taikius, demokratinius ir europietiškus pokyčius savo šalyje, bei pagalbą tiems, kas patyrė represijas ar buvo priversti palikti Baltarusiją.

Viešojoje erdvėje pasirodžiusi Seimo nario pareiškimo informacija yra netiksli ir klaidinga, kenkianti draugiškiems Lietuvos ir Baltarusijos žmonių santykiams, todėl laikome svarbiu į ją atsakyti.<....>

Sviatlana Cichanouskaja ir Baltarusijos demokratinės jėgos nuosekliai smerkia bet kokias vadinamojo „litvinizmo“ apraiškas ir bandymus kurstyti nesantaiką tarp lietuvių ir baltarusių. Ji ne kartą viešai pasmerkė „litvinizmo“ idėjas, o 2025 m. pasiūlė Lietuvos Seimo nariams bendros deklaracijos projektą „Dėl susitaikymo tarp lietuvių ir baltarusių dėl istorinės atminties ir tapatybės skatinimo tautų laisvės ir ateities labui“. Anksčiau Valstybės saugumo departamentas yra įspėjęs, kad litvinizmo idėjos naudojamos diskredituoti Baltarusijos demokratines jėgas ir supriešinti lietuvius bei baltarusius Lietuvoje.

¹⁴⁵ Svaitlanos Cichanouskajos Biuras, „Svaitlanos Cichanouskajos biuras nusprendė atsakyti į Lietuvos Seimo nario V. Sinicos pareiškimą“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/SvaitlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid037U31LbZB1jjMZvPQVkupLr7c4bvFzbbuM4DQ9DKtLiBXCfPdcBJBtqo65U8Rcbt5l>

Siarhiejus Cichanouskis, po penkerių metų neteisėto įkalinimo paleistas ir deportuotas į Lietuvą Lukašenkos režimo, pirmąją savo laisvės dieną viešai ir aiškiai pasmerkė Rusijos agresiją, Krymo okupaciją ir išreiškė paramą Ukrainai. Jis taip pat paaiškino savo pasisakymus apie „baltarusių salas“ – jis neturėjo omenyje jokių autonominių teritorijų, o kalbėjo apie diasporos bendruomenių stiprinimą, verslo ir kultūrinių centrų kūrimą užsienyje, kaip tai darė lietuvių išeivija sovietinės okupacijos metu. <...>“

Koordinacinės tarybos internetinė svetainė

2020 m. spalio 29 d. ¹⁴⁶

„29-30th of October 1937, is a black date in Belorussian history of culture and literature. In one night in a NKVD prison (currently the building of SIZO KGB) more than one hundred representatives of Belorussian intelligentsia and national elites were shot. Among the murdered were 22 writers Anatol Volny, Platon Golovach, Ales Dudar, Mikhas Zaretsky, Vasil Koval, Moisey Kulbak, Yurka Lyavonny, Valery Moryakov, Julius Taubin, Mikhas Charot and other.

That was the day when Stalin's repressions in Belarus were at the peak. Currently in the moment of a political crisis, we are yet again witnessing violence and oppressions against citizens, as well as outstanding representatives of the Belorussian culture. The freedom of thought and creativity are being destroyed by the courts and other government organizations while the NKVD successors are torturing Belorussians in our prisons and on the streets. We should always remember the appalling époque of thirties, so that we never allow anything like it to happen again.

On 29th of October, at 20.00 in Kurapaty for the fourth time there will be literature readings of “The Night of the Shot poets”. Today, one of the organizers of the event, Zmitser Dashkevich, is being held behind bars, purposefully being detained before the event.

The Coordinated Committee is expressing solidarity with every political prisoner and is supporting the initiative “The Night of The Shot Poets” and thanking all of the organizers of the readings, as well as everyone who will commemorate the repressed on this day.

As Zmitser Dashkevich said on his trial: “I know that I will step out to the sunrise that can already be seen. I will sit my sentence and meet what I am fighting for”.

The Belorussian nation will also meet it, because after the night the dawn always follows.“

¹⁴⁶ „The Night of the Shot Poets”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/en/the-night-of-the-shot-poets>

2021 m. vasario 15 d.¹⁴⁷

„Мы атрымалі адказ ад Міністэрства культуры ў адказ на самую масавую петыцыю на petitions.by — 103 202 чалавекі падпісаліся ў падтрымку БЧБ-сцяга.

Мінкульт кажа, што няма падстаў для ўключэння бела-чырвона-белага сцяга ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь.

— Мае ці не мае той ці іншы сімвал гісторыка-культурную каштоўнасць, вызначаецца аб’ектыўным значэннем яго для беларускай гісторыі. Гістарычнай значнасці бела-чырвона-белага сцяга немагчыма не прызнаць. Пад ім беларуская дзяржава знайшла сваю незалежнасць, пад ім былі прыняты дзейная Канстытуцыя, пад ім прыняў прысягу Аляксандр Лукашэнка, які прайграў выбары, — каментуе Андрэй Курэйчык, прадстаўнік экспертнай групы КР па культуры, драматург і рэжысёр.

— Гэты сцяг быў на эмблемах усіх дзяржаўных органаў, на грашовых купюрах, на сувенірах і марках. Гэты сцяг пісьменнік-франтавік Васіль Быкаў называў адзіным сцягам Беларусі. Унёсак гэтага знака ў гісторыю Беларусі неацэнны. Спасылкі на канвенцыю юрыдычна непісьменныя, бо Канвенцыя не ўсталёўвае вычэрпнага пераліку аб’ектаў, якія могуць прызнавацца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі. Мы ведаем краіны, дзе такімі прызнаваліся і гербы, сцягі і нацыянальныя арнаменты.

Андрэй Курэйчык кажа, што спроба выкрасліць з нашай гісторыі перыяд здабыцця незалежнасці паказвае праўдзівыя адносіны ўлады да гэтай падзеі. Але беларусы ўсе помняць і ведаюць, які сцяг для іх важней і пад якім яны знайшлі волю і незалежнасць.

Апроч Мінкульту, адказ павінна даць генпракуратура і МУС.“

2021 m. rugsėjo 15 d.¹⁴⁸

„<...>**25 сакавіка 1918 г. БНР**

Абвяшчэнне незалежнасці першай нацыянальнай дзяржавы – Беларускай Народнай Рэспублікі.

З гэтага дня і да моманту савецкай акупацыі Беларусь стала асобнай незалежнай краінай на палітычнай карце Еўропы, а не групай правінцый ці ваяводстваў у складзе іншых дзяржаў.

¹⁴⁷ „Адказ Мінкульту на петыцыю ў падтрымку БЧБ-сцяга”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/adkaz-minkulta-na-petysyju-u-padtrymku-bchb-scyaga>

¹⁴⁸ „Беларусь і дэмакратыя: 8 ключавых гістарычных дат”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/belarus-i-demakratyya-8-kljuchavyh-gistarychnyh-dat>

Сёння ў гэты дзень беларусы адзначаюць свята «Дзень Волі», хоць дзеючая ўлада гэтай даты не прызнае.

25 жніўня 1991 г. Суверэнітэт

Вярхоўны Савет БССР прыняў два дакументы, дзякуючы якім Беларусь атрымала дзяржаўны суверэнітэт, палітычную і эканамічную ўгрунтаванасць. Гаворка ідзе пра закон «Пра наданне статусу канстытуцыйнага закона Дэкларацыі Вярхоўнай Рады Беларускай ССР пра дзяржаўны суверэнітэт БССР» і пастанову «Пра забеспячэнне палітычнай і эканамічнай самастойнасці Беларускай ССР».

19 верасня 1991 г. БЧБ і «Пагоня»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прыняў законы пра дзяржаўныя сімвалы Беларусі – бела-чырвона белы сцяг і герб «Пагоня». Гэтыя знакі дзейнічалі ў Беларусі да 7 чэрвеня 1995 года. У 2020 годзе БЧБ і Пагоня сталі сімваламі змагання за сумленныя выбары і супраць гвалту.

БЧБ вывешвалі яшчэ ў 1514-м годзе ў выглядзе сцяжкоў конніцы ВКЛ у бітве пад Оршай. Герб «Пагоня» быў сімвалам ВКЛ, а таксама кіруючай дынастыі Гедзімінавічаў з канца XIV стагоддзя.

Афіцыйнымі сімвалам БНР таксама былі бела-чырвона-белы сцяг і «Пагоня» <...>“

*2021 m. rugsėjo 19 d.*¹⁴⁹

„19 верасня 1991 года Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прыняў законы пра дзяржаўную сімволіку Беларусі – бела-чырвона белы сцяг і герб «Пагоня».

Гэта сімволіка дзейнічала да 7 чэрвеня 1995 года. Пасля рэферэндуму, ініцыяванага Аляксандрам Лукашэнкам, у Беларусі змяніліся дзяржаўны герб і сцяг.

У 2020 годзе БЧБ і «Пагоня» сталі сімваламі змагання за сумленныя выбары і супраць гвалту. Калі ўлады вырашылі прызнаць бела-чырвона-белы сцяг экстрэмісцкім, Каардынацыйная рада ініцыявала петыцыю ў падтрымку БЧБ-сцяга. Гэта петыцыя стала самай масавай за ўсю гісторыю партала petitions.by.“

*2022 m. kovo 25 d.*¹⁵⁰

¹⁴⁹ „30 гадоў назад нашыя сімвалы змагання за перамены сталі дзяржаўнымі сімваламі”, Coordination Council, *žiūrėta* 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/30-gadou-nazad-nashyia-simvaly-zmagannya-za-perameny-stali-dzyarzha-nymi-simvalami>

¹⁵⁰ „Беларусь будзе вольнай!”, Coordination Council, *žiūrėta* 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/belarus-budze-volnaji>

„Сёння беларусы маглі б з гонарам адзначаць блізкі духу і яднаючы Дзень Волі. Але 28 год таму нешта пайшло не так.

25 сакавіка стала важным дзяржаўным святам у Беларусі, асабліва на хвалі здабыцця незалежнасці ад СССР. Усё пачало мяняцца ў 1994 годзе. Разам з бчб, «Пагоняй» і беларускай мовай, 25 сакавіка для рэжыму быў сімвалам чужога. Няўпэўненасць у сваёй палітычнай сіле прывяла да адрывання таго, што ўжо становілася асновай зараджэння і развіцця нацыі. Курс на інтэграцыю з Расіяй і намер трымаць дыстанцыю ад усяго беларускага ў Беларусі прывёў да істэрычнай замены дзяржаўных сімвалаў і святаў на новыя, пустыя.

Сёння беларусы не маюць магчымасці прайсці маршам па вуліцах Мінска, Гродна, Брэста і іншых гарадоў. Але мы працягваем барацьбу за свабоду і незалежнасць. Хтосьці за сваю барацьбу сядзіць у турмах; хтосьці абараняе гонар беларусаў ва Украіне, далучаючыся да абаронцаў Кіева; а хтосьці рызыкуе працай і нават жыццём, выводзячы са строю чыгунку, па якой едзе расійская ваенная тэхніка. Усё гэта – доказ таго, што дзеля свабоды мы ахвяруем, рызыкуем, дзейнічаем кожны дзень.

З Днём Волі, Беларусь!“

Koordinacinės tarybos „Facebook“ paskyra

2021 m. gegužės 9 d.¹⁵¹

„Сябры КР ўшанавалі памяць ахвяр Другой Сусветнай вайны

Увечары 8 мая беларусы Польшчы наведалі вайсковыя могілкі ў Варшаве, каб ушанаваць памяць герояў вайны. Да ўшанавальнага мерапрыемства далучыліся сябры прэзідыўму і асноўнага складу Каардынацыйнай рады Вольга Кавалькова, Павел Латушка і Валерый Мацкевіч“

2025 m. vasario 4 d.¹⁵²

¹⁵¹Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Сябры КР ўшанавалі памяць ахвяр Другой Сусветнай вайны“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0UsmfZNSRyyfZj9q4i5MvRTqd6q44wUdwVrPjyqiFEdiPQUCbM3XmrN8KHAjJjY1Rl>

¹⁵²Координационный совет (Koordinacinė taryba), „4 лютага 1746 года нарадзіўся Андрэй Тадэвуш Банавентура Касцюшка“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid022jVWsxQLfsL7Lkoh9PrWDHDy78J TZHSPB5qnyeL1RsM8cBVsz1NCMHdbaurGQYKWl>

„4 лютага 1746 года нарадзіўся Андрэй Тадэвуш Банавентура Касцюшка – выдатны вайсковы і палітычны дзеяч, патрыёт Рэчы Паспалітай, літвін, герой барацьбы за незалежнасць ЗША і галоўны кіраўнік нацыянальна-вызвольнага паўстання 1794 года супраць расійскай імперыі. Яго імя стала сімвалам змагання за свабоду і справядлівасць.“

2025 m. vasario 9 d.¹⁵³

„9 лютага 1667 года было падпісана Андросаўскае перамір’е, якое спыніла вайну паміж Маскоўскай дзяржавай і Рэччу Паспалітай (1654–1667).

Паводле дамовы, Карона Польская страціла Кіеў і Левабярэжную Украіну, а Вялікае Княства Літоўскае — Смаленскае ваяводства. Узамен Рэч Паспалітая вярнула сабе Інфлянты, Полацкае і Віцебскае ваяводства. Дэлегацыю Рэчы Паспалітай узначальваў канцлер Крыштаф Жыгімонт Пац.

Кіеў павінен быў заставацца пад кантролем Масковіі два гады, але маскавіты не вярнулі яго, парушаючы дамову.“

2025 m. vasario 11 d.¹⁵⁴

„Напалеон Орда нарадзіўся 11 лютага 1807 года ў Варацэвічах Пінскага павета. Беларускі мастак, пісьменнік, кампазітар і педагог, ён таксама ўдзельнічаў у паўстанні. За сяброўства ў тайным студэнцкім таварыстве быў выключаны з Віленскага ўніверсітэта і адбыў 15 месяцаў у турме. У паўстанні 1830–31 гадоў камандаваў партызанскім атрадам, атрымаў ордэн Залатога Крыжа і званне капітана.

Пасля паразы паўстання жыў 24 гады ў Францыі, кіраваў Італьянскай операй у Парыжы, але ў 1856 годзе вярнуўся на радзіму. Памёр у 1883 годзе, пахаваны ў сямейным склепе ў Янаве (цяпер Івацэвіцкі раён).“

2025 m. vasario 13 d.¹⁵⁵

¹⁵³Координационный совет (Koordinacinė taryba), „9 лютага 1667 года было падпісана Андросаўскае перамір’е, якое спыніла вайну паміж Маскоўскай дзяржавай і Рэччу Паспалітай (1654–1667).“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0339JMjPKFJgBEaWRS5NsMgZKtjPJtzNMXRS5ALFfdmsCSUBsMHmAzMzzKpt68oLFYl>

¹⁵⁴Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Напалеон Орда нарадзіўся 11 лютага 1807 года ў Варацэвічах Пінскага павета“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02v4zo6j8safk16ydRKpAvk1ydv7SAh6QCpVvTfqSzaUmjTtEnGWdAprmFYsUPCxtsl>

¹⁵⁵Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Францішка Уршуля Радзівіл, ураджэнка роду Вішнявецкіх, нарадзілася 13 лютага 1705 года“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

„Францішка Уршуля Радзівіл, ураджэнка роду Вішнявецкіх, нарадзілася 13 лютага 1705 года. Яна стала першай вядомай жанчынай-драматургам ВКЛ і заснавала самабытны тэатр у Нясвіжы.

У 1725 годзе выйшла замуж за Міхала Казіміра Радзівіла (Рыбаньку) і пераехала ў Нясвіж, дзе садзейнічала развіццю адукацыі, папаўняла замкавую бібліятэку і падтрымлівала дзейнасць мясцовай друкарні.

Яна стварыла каля 80 паэтычных твораў, а таксама 16 трагедый і камедый.“

2025 m. vasario 16 d.¹⁵⁶

„Сёння ў гісторыі: агульная спадчына свабоды

16 лютага 1918 году была абвешчаная незалежнасць Літоўскай Рэспублікі. Гэты дзень адзначаецца ў Літве як дзяржаўнае свята — Дзень аднаўлення дзяржаўнасці.

Гістарычныя падзеі таго часу цесна перапляталіся з лёсам Беларусі. Усяго праз некалькі тыдняў, 25 сакавіка 1918 году, была абвешчаная незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі. Абодва народы імкнуліся да самавызначэння і свабоды, праходзячы праз выпрабаванні XX стагоддзя.

Мы віншuem нашых літоўскіх сяброў і нагадваем, што незалежнасць і самастойнасць — гэта каштоўнасці, якія трэба абараняць і ўмацоўваць. Жыве Беларусь! Жыве Літва!“

2025 m. kovo 3 d.¹⁵⁷

„3 сакавіка 1067 года на рацэ Нямізе адбылося змаганне паміж аб'яднанымі дружынамі Яраславічаў і войскам полацкага князя Усяслава Брачыславіча. У сувязі з гэтай бітвай у летапісах упершыню згадваецца Менск (Менск).“

<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02Ec4aulcTtCQ6sGnxvs6KPmRsUog1bq84LgAw3RLLgwWkoL7VXPrCBUnK1kq4sLr7l>

¹⁵⁶Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Сёння ў гісторыі: агульная спадчына свабоды“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02PC4UVBEmFQcs5ej5ADWKEg9URfPDWvYmjvpKbfupZQr7EqrXLAo1ljoZU7jtfkpDI>

¹⁵⁷Координационный совет (Koordinacinė taryba), „3 сакавіка 1067 года на рацэ Нямізе адбылося змаганне паміж аб'яднанымі дружынамі Яраславічаў і войскам полацкага князя Усяслава Брачыславіча“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0zL96RMMv57jsrxWgYssLbxu99EhvVLWNfokQQDxAvhL7pLgNc8E282HKB5xwnWXGI>

2025 m. kovo 25 d.¹⁵⁸

„Беларусы Вільні адзначылі Дзень Волі маршам!

Дэлегаты Каардынацыйнай Рады і віцэ-спікерка выйшлі на вуліцы Вільні разам з сотнямі беларусаў, каб ушанаваць 107-ю гадавіну абвяшчэння БНР. У гэты дзень мы нагадваем усяму свету: Беларусь была і будзе вольнай!

Сёння, як і ў 1918 годзе, мы застаёмся адзінымі ў сваёй барацьбе!

Жыве Беларусь!“

2025 m. kovo 26 d.¹⁵⁹

„Нацыянальны пашпарт Беларусі: адкрыты зварот да дэпутатаў Сейма Літвы

Беларускі Нацыянальны пашпарт — гэта больш, чым дакумент. Гэта сімвал нашага адзінства і змагання за свабоду. Герб “Пагоня” на вокладцы — ключ да самаідэнтыфікацыі беларусаў.

Праект тэхнічна гатовы да рэалізацыі ў Літве.

Спыненне або зацягванне яго запуску — гэта частка імперскіх планаў масквы і лукашэнкі.

Мы звяртаемся да Сейма Літвы з просьбай правесці слуханні па гэтым пытанні.

Беларусь будзе вольнай!

Аляксандр Клячко, былы беларускі добраахвотнік батальёна “Волат”, дэлегат Каардынацыйнай рады.“

¹⁵⁸Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Беларусы Вільні адзначылі Дзень Волі маршам!“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02nZaNRTNLL4u2frGUdcsPcmiq27bYvqhd9gflNrg5HTcEAA1JF4jqgPiWjGSxcdXtl>

¹⁵⁹Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Нацыянальны пашпарт Беларусі: адкрыты зварот да дэпутатаў Сейма Літвы“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02upN1oa15BKkKoqdk3R3XCmHNZaaY1fqh5hkUvx5wYdBMg7xfzeMA729cmwjskEoYl>

Literatūros sąrašas

Assmann, Jan, ir John Czaplicka, „Collective Memory and Cultural Identity”, *New German Critique*, No. 65 (1995)

„Baltarusijos opozicijos kandidatė S. Cichanouskaja apskundė prezidento rinkimų rezultatus“, lrytas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrytas.lt/pasaulis/ivykiai/2020/08/12/news/baltarusijos-opozicijos-kandidate-s-cichanouskaja-apskunde-prezidento-rinkimu-rezultatus-15943894>

„Baltarusijos opozicijos pasai sukėlė audrą: Vytis ir „Pagonia“ – netapatūs ženklai?“, lrytas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/02/15/news/baltarusijos-opozicijos-pasai-sukele-audra-vytis-ir-pagonia-netapatus-zenklai--36475329>

„Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election“, BBC, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-53717834>

„Belarus election: Opposition leader Tikhanovskaya left 'for sake of her children“ ,BBC, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.bbc.com/news/world-europe-53733330>

Bernhard, Michael, ir Jan Kubik, „The Politics of Memory and Commemoration“, kn. *Twenty Years After Communism*, (New York: Oxford Academic, 2014).

Belavusau, Uladzislau, „The „Year of Historical Memory” and Mnemonic Constitutionalism in Belarus“, verfassungsblog, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://verfassungsblog.de/mnemonic-constit-belarus/>

Bosch, Tanja, „Memory Studies” (A brief concept paper. Working Paper, White Rose Research, January 2016), <http://eprints.whiterose.ac.uk/117289>.

Confino, Alon, „Memory and the History of Mentalities”, kn. *Cultural Memory Studies*, sud. Astrid Erll and Ansgar Nünning, (De Gruyter. 2008).

„The Night of the Shot Poets”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/en/the-night-of-the-shot-poets>

„Адказ Мінкульта на петыцыю ў падтрымку БЧБ-сцяга”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/adkaz-minkulta-na-petycyju-u-padtrymku-bchb-scyaga>

„Беларусь і дэмакратыя: 8 ключавых гістарычных дат”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/belarus-i-demakratyya-8-kljuchavyh-gistarychnyh-dat>

„30 гадоў назад нашыя сімвалы змагання за перамены сталі дзяржаўнымі сімваламі”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/30-gadou-nazad-nashyya-simvaly-zmagannya-za-perameny-stali-dzyarzhha-nymi-simvalami>

„Беларусь будзе вольнай!”, Coordination Council, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://rada.vision/belarus-budze-volnaj>

- Dementavičius, Justinas, „Istorijos politika postsovietinio autoritarizmo sąlygomis: Baltarusijos atvejis“, *Istorijos politikos modeliai ir kryptys: Europos Sąjungos, Lenkijos, Rusijos ir Baltarusijos istorijos politika* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014), 135-167
- Elgitis S., Daina ir Ardava, Laura, „Remembering The Revolution: Contested Pasts in Baltic Countries“, kn. *Twenty Years After Communism*, Michael Bernhard, Jan Kubik, (New York: Oxford Academic, 2014).
- Erll, Astrid, „The Invention of Cultural Memory: A Short History of Memory Studies“, kn. *Memory in Culture* (London: Palgrave Macmillan Memory Studies, 2011).
- Erll, Astrid, ir Nünning, Ansgar, *Media and Cultural Memory / Medien und kulturelle Erinnerung* (Berlin: de Gruyter, 2008)
- Feindt, Gregor et al., „Entangled Memory: Toward a Third Wave in Memory Studies“ *History and Theory* Vol. 53, No. 1 (2014).
- Ganis, Matthew ir Kohirkar, Avinash, *Social media Analytics: Techniques and insights for Extracting Business Value Out of Social Media*. (New York: IBM Press, 2015)
- Gall, Meredith ir Gall, Joyce ir Borg, Walter. *Educational Research: An Introduction* (Boston: Allyn and Bacon, 2003).
- George, Alexander L.. Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences* (Cambridge: MIT Press, 2005).
- Gerring, John, *Case Study Research: Principles and Practices* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008).
- Grande, Teresa. „The Other and memory in Roger Bastide“. *Trauma and Memory*. Vol 9, Nr. 1, 2021. <http://dx.doi.org/10.12869/TM2021-1-01>
- Hobsbawm, Eric, ir Terence Ranger, *The Invention of Tradition* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983).
- „Ivertino politikų kritiką Baltarusijos opozicijos paso maketui: tai Lietuvai žalingas populizmas“, DELFI, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/ivertino-politiku-kritika-baltarusijos-opozicijos-paso-maketui-tai-lietuvai-zalingas-populizmas-120080427>
- „Į kritiką dėl pasų sureagavo Cichanouskajos atstovas: „Pagonia“ nėra lietuviškas Vytis“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2463773/i-kritika-del-pasu-sureagavo-cichanouskajos-atstovas-pagonia-nera-lietuviskas-vytis?srsId=AfmBOopILnq3f3E04Ew98js7d1bah5pgjT-icTfF-RDI1j5MlImFyCw0P>
- Jeffrey K. Olick ir Joyce Robbins, „Social Memory Studies: From ”Collective Memory” to the Historical Sociology of Mnemonic Practices” *Annual Review of Sociology*, Vol. 24 (1998): 107.

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Сябры КР ўшанавалі памяць ахвяр Другой Сусветнай вайны“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0UsmfZNSRyyfZj9q4i5MvRTqd6q44wUdwVrPjyqiFEdiPQUcBm3XmrN8KHAjJjY1Rl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „4 лютага 1746 года нарадзіўся Андрэй Тадэвуш Банавентура Касцюшка“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid022jVWsxQLfsL7Lkoh9PrWDHDy78JTZHS PB5qnyeL1RsM8cBVsz1NCMHdbaURGQYKWl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „9 лютага 1667 года было падпісана Андрэаўскае перамір’е, якое спыніла вайну паміж Маскоўскай дзяржавай і Рэччу Паспалітай (1654–1667).“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0339JMjPKFJgBEaWRS5NsMgZKtjPJtzNM XRS5ALFfdmsCSUBsMHmAzMzzKpt68oLFYl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Напалеон Орда нарадзіўся 11 лютага 1807 года ў Варацэвічах Пінскага павета“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02v4zo6j8safk16ydRKpAvk1ydv7SAh6QCp VvTfqSzaUmjTtEnGWdAprmFYsUPCxtsl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Францішка Уршуля Радзівіл, ураджэнка роду Вішнявецкіх, нарадзілася 13 лютага 1705 года“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02Ec4au1eTtCQ6sGnxvs6KpMRsUog1bq84L gAw3RLLgwWkoL7VXPrCBUnK1kq4sLr7l>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Сёння ў гісторыі: агульная спадчына свабоды“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02PC4UVBEmFQcs5ej5ADWKEg9URfPD WvYmjvpKbfupZQr7EqrXLAo1ljoZU7jtfkpDl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „3 сакавіка 1067 года на рацэ Нямізе адбылося змаганне паміж аб’яднанымі дружынамі Яраславічаў і войскам полацкага князя Усяслава Брачыславіча“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid0zL96RMMv57jsrxWgYssLbxu99EhvVLWN fokQQDxAvhL7pLgNc8E282HKB5xwnWXGl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Беларусы Вільні адзначылі Дзень Волі маршам!“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02nZaNRTNLL4u2frGUdcsPcmiq27bYvqhd 9gfLnrG5HTcEAA1JF4jqgPiWjGSxcdXtl>

Координационный совет (Koordinacinė taryba), „Нацыянальны пашпарт Беларусі: адкрыты зварот да дэпутатаў Сейма Літвы“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.facebook.com/belrada.vision/posts/pfbid02upN1oa15BKkKoqdk3R3XCmHNZaaY1fq5hkUvx5wYdBMg7xfzeMA729cmwjskEoYl>

Lastouski, Aliaksei, „Historical Memory as a Factor of Strengthening Belarussian National Identity“, *Confronting the Past: European Experiences, Series of Political Science Research Centre Forum Book 10*, (Zagreb: Political Science Research Centre Zagreb, 2012), 406-410.

Lietuvos Respublikos Seimas. *Lietuvos Respublikos Seimo rezoliucija dėl Dėl neteisėtos ir Baltarusijai Rusijos primetamos sąjungos*, Vilnius 2020 m. rugsėjo 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a7825340f3f311eab72ddb4a109da1b5> (žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.)

Lopata. Raimondas, „Raimundas Lopata. Litvinizmas yra antivalstybinė veikla“, Delfi, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/raimundas-lopata-litvinizmas-yra-antivalstybine-veikla-120107166>

Matthew. B Miles, ir Alan Michael Huberman, *Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook* (Newbury Park, CA: Sage publications, 1994).

Morse, Janice M. Lyn Richards, *README FIRST for a User's Guide to Qualitative Methods* (Newbury Park, CA: Sage publications, 2002), 157.

Nora, Pierre. *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire* (Representations, No. 26, Special Issue: Memory and Counter-Memory (Spring, 1989), 8.

Nora, Pierre, *Realms of memory* (New York: Columbia University Press, 1996).

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s acceptance speech at Lietuvos Seimas on the 13th of January”, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/aed6b6959fff7d7.html>

„Office of Sviatlana Tsikhanouskaya received diplomatic status in Lithuania”, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/a4b8f2f62fa4433.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya took part in the ceremony of raising the Baltic States’ flags”, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/ac5e0655103ee56.html>

„We are continuing the legacy of Kastus Kalinowski”. The Kalinowski Forum started in Vilnius”, Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/e698b32c215f3e7.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at the Kalinouski Forum, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/da54e5e1f74d83a.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the occasion of the Polish Constitution Day, May 3” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/c48d0b657af66af.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at the Central Europe Forum in Vilnius, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/f4607c3d89ab22f.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya speech at the Sejm of the Republic of Lithuania, 2022” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/f379897e0b5400b.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya: „While the regime rewrites our history, we must do everything to guard it” , Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/e2aea2ab0f4a679.html>

Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at the Opening of Radio Free Europe / Radio Liberty Vilnius office, 2023” , Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/c33f6517606e391.html>

„We cannot and have no right to stop fighting for our home”. Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech on the anniversary of the uprising of 1863, Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/b3a50e305bc30c5.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Today we celebrate the birthday of Kastus Kalinowski” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/b8e8830f9c14732.html>

„Svitlana Tsikhanouskaya: „Tadevush Kastsiushka was born on this day” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/e2a50a0ca5c0b62.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya: „History shows that we Belarusians are good at defending what is ours” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/b56af3a0d63ebf4.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya addressed the people of Lithuania” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/feb450a2397225b.html>

„Our greatest victory is ahead of us.” Sviatlana Tsikhanouskaya on Day of Military Glory” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/a38d1b9d834c339.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s speech at Seimas Conference on Belarusian-Lithuanian relations, 2023” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/d8beb4173aba365.html>

„Fighting Autocrats Together: How Belarusians and Lithuanians Stand Hand in Hand for Freedom and Democracy” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/fighting-autocrats-together-how-belarusians-and-lithuanians-stand-hand-in-hand-for-freedom-and-democracy.html>

„5 interesting facts about Kastus Kalinowski” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/5-interesting-facts-about-kastus-kalinowski.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Lukashenka is dragging us back to the past, to notorious Soviet Union. It is his childhood dream to live in single state with Russia” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-lukashenka-is-dragging-us-back-to-the-past-to-notorious-soviet-union-it-is-his-childhood-dream-to-live-in-single-state-with-russia.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya: „Independence begins with each of us taking responsibility for our future” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-independence-begins-with-each-of-us-taking-responsibility-for-our-future.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya congratulated people of Lithuania, Latvia, and Estonia on Baltic Way’s 35th anniversary” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-congratulated-people-of-lithuania-latvia-and-estonia-on-baltic-ways-35th-anniversary.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya attended a commemoration for the 1863-1864 Uprising participants in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-attended-a-commemoration-for-the-1863-1864-uprising-participants-in-vilnius.html>

„That’s not true”. Sviatlana Tsikhanouskaya debunked misconceptions about Belarus at the Pact of Free Cities Summit in Tirana” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/thats-not-true-sviatlana-tsikhanouskaya-debunked-misconceptions-about-belarus-at-the-pact-of-free-cities-summit-in-tirana.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya launched the Freedom Day celebrations in Vilnius” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskaya-launched-the-freedom-day-celebrations-in-vilnius.html>

„Official comment by the Office of Sviatlana Tsikhanouskaya regarding the statement by Lithuanian Seimas member Vytautas Sinica” ,Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://tsikhanouskaya.org/en/news/official-comment-by-the-office-of-sviatlana-tsikhanouskaya-regarding-the-statement-by-lithuanian-seimas-member-vytautas-sinica.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Restoration of Belarus’ Independence” , Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-restoration-of-belarus-independence.html>

„Sviatlana Tsikhanouskaya’s address on the Day of Belarusian Military Glory” , Office of Sviatlana Tsikhanouskaya, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://tsikhanouskaya.org/en/news/sviatlana-tsikhanouskayas-address-on-the-day-of-belarusian-military-glory.html>

Ort, Thomas, „Reviewed Work: Twenty Years after Communism: The Politics of Memory and Commemoration by Michael Bernhard and Jan Kubik”, *Slavic Review*, Vol. 75, No. 1 (2016). Piletski, Ales. „The day Belarus lost its language, white-red-white flag and Pahonia coat of arms“, Euroradio , žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://euroradio.fm/en/day-belarus-lost-language-white-red-white-flag-and-pahonia-coat-arms>

Pumprickaitė, Nemira. „Karo analitikai perspėja: litvinizmas yra teritorinė pretenzija į mūsų valstybės dalį“, lrt, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2585220/karo-analitikai-perspeja-litvinizmas-yra-teritorine-prenzija-i-musu-valstybes-dali?srsId=AfmBOoqjk6MgUJOHb9jNdDQLnBHvzrT-iW2VuqFVY18_At-ZcMe_uRGb

Rimaitė-Beržiūnienė, Viktorija. „1863-1864 m. sukilimo įpaminklinimas: valstybės tapatumo paieškos“, *Logos (Vilnius)*, 112 (2022): 89-96

Sabaliauskaitė, Kristina. „Nepatogioji LDK: atminties ir užmaršties karai” *Naujasis Židinys - Aidai*, 5 (2018): 27-35

Sinica, Vytautas. *Prašymas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui Kęstučiui Budriui panaikinti akreditaciją „Baltarusių demokratijos atstovybei“*, Vilnius, 2025 m. liepos 22 d., https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=111644&fbclid=IwY2xjawLtZuZleHRuA2FlbQIxMABicmlkETBnQWF4UUDIQkx6RXJIRm9DAR55LBIC2jpxoOeVp40ekGgV2cmqvKwGCDC_1CeAtwlNczke6YPY9M_gzS7KAg_aem_yz459zy9vh0I0PoY56yNIg (žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.)

Spečiūnas, Vytautas. sud. *Lietuvos valdovai (XIII–XVIII a.): enciklopedinis žinynas*. (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2004), 15–78.

Snyder, Timothy D. *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999*. (New Haven & London: Yale University Press, 2003) 24.

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Benas Gerdžiūnas. Mums reikia pasikalbėti su baltarusiais“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0BDazsQGG4fsbhxeTZrx1n6geHB1ixQ7HYy4XRUNmKbEcuSbGv1EgSd2B8GLb3LUfl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Svlatlana Cichanouskaja šiandien pasveikino Lietuvą ir Lietuvos žmones su Lietuvos valstybės atkūrimo diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0MN7voaXj3mmhmBx2GX5hrvwkWyMAopgdFUcTsc3LmvyMt1jyC5MbjumRZAjtrATSl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Praėjusį sekmadienį Vilniuje, Šv. Ignoto gatvėje, Baltarusių kultūros tarybos patalpose susirinkome prisiminti 1919-1920 metais dėl Lietuvos nepriklausomybės kariavusių baltarusių“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid028RBq8AbXGh2MYNNS4EfcfqXPh6Z2G7AAa9auoroXmAfP7yeKNHYPP2gNfiFH7rCB1>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje atidengtas paminklas kostui kalinauskui ir jo bendražygiams“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0BF7XcpzW2RJyqTYFCWK7k7pNQHZ8RrEkjUrphW9i3yVGLw7kSjwmaHUIJb2vo9Rhol>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Laisvės diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02zjPd3esLEauP4LJfX7wU4nfz2GywYaJJ25y3Qq1N9B6rUx31JtpnkPb7NbbMDPLDl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „S. Cichanouskajos kreipimasis į K. Kalinausko forumo dalyvius“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0vcYqksoVAPtxD5b8KKihj5vrT7z6VLeCyTF2V2FVB6bwbLLHCsTwpE7Uw5KRnAVql>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vakar Gudijos sociologai interneto erdvėje pristatė tyrimo rezultatus apie Gudijos ir gudų įvaizdžio suvokimą Sakartvele, Lenkijoje ir Lietuvoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,
<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0K32NEESonCLNNqqFBaf4XqUy2WpsipJQTfmP5xuGvVQx79y8UF3FSPw9PmFmDvXkl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Vilniuje, Valdovų rūmų kieme, atidaryta paroda, skirta 1863-64 m. sukilimui Lenkijoje, Lietuvoje ir Gudijoje 1863-64 m.“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02KwzPRJbLbzU8fxbVfF8rvNiiXpp4zrNP7TmB6J4tRgWSpUDhGWLo561k8uHa4sz4l>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Svlatlana Cichanouskaja dalyvavo Mindaugo karūnavimo dienos proga vykusioje vėliavos pakėlimo ceremonijoje S. Daukanto aikštėje prie Prezidentūros Vilniuje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0pmTAiMiAjWKEzYo5A5vFb2T9NcZd1rPmnjnNG9oWYGN28eRh4mMc6PHTWFHZ8KMdl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Svlatlana Cichanouskaja dalyvavo Medzininkų tragedijos aukų atminimo ceremonijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02giaTkjKUXK3ReJjWiq4QdhEzPTZf63TfUtB3toyLMck7VXC8Xoy1S83rQD78w4HHl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Šiandien Lietuvoje minima Laisvės gynėjų diena“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0KNiML7dh1kXggRjiPQWVtzV4QEGtpvvUBC2kC5cQSPgymDLTviU3i9nF4o161Fj4l>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Sausio 22-oji – diena, kai 1863 metais prasidėjo sukilimas prieš Rusijos imperiją Lenkijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid02HG UWJhrGcH8WueYkJuJfzGhrRgD5KpBqBDVqK22yeXZWwVuSt5UNqiKYpXunJBdGl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Tai, kad baltarusiai turi Vytį ir baltą, raudoną, baltą vėliavą, kaip tik rodo jų artumą mums“, – sako Vytauto Didžiojo universiteto istorikas dr. Rūstis Kamuntavičius“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0LCJCbqispDF9Tatgi7KZN6QoXmihtpuedGyKsqxUDmw4WP5Fvj3iQYP8m7VVH8LLl>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Šiandien, Baltarusijos laisvės dieną, Svlatlana Cichanouskaja kreipėsi į Lietuvos Respublikos deputatus Seimo plenarinėje sesijoje“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SvlatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid0pTyhTvxECDToHywadBBLWt9U2sycuhcXP8fiCPynFAPoa64DsdF6XeAmQYPLAb7ml>

Svlatlanos Cichanouskajos Biuras, „Svlatlanos Cichanouskajos biuras nusprendė atsakyti į Lietuvos Seimo nario V. Sinicos pareiškimą“, „Facebook“ įrašas, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d.,

<https://www.facebook.com/SviatlanosCichanouskajosBiuras/posts/pfbid037U31LbZB1jjMZvPQVkupLr7c4bvFzbbuM4DQ9DKtLiBXCfPdcBJBtqo65U8Rcbt5l>

Šutinienė, Irena. „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo reikšmės populiariosiose tautinio naratyvo interpretacijose” *Lietuvos istorijos studijos*, Nr. 21 (2008): 104.

„Vieno atvejo tyrimo metodas“, Visuotinė lietuvių kalbos enciklopedija, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/vieno-atvejo-tyrimo-metodas>.

Wang Qi, „On the cultural constitution of collective memory” *Memory*, Vol. 16, Issue 3 (2008).

„Žiniasklaida: Cichanouskaja ketina iš Vilniaus persikelti į Varšuvą“, LRT, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2771277/ziniasklaida-cichanouskaja-ketina-is-vilniaus-persikelti-i-varsuva?srltid=AfmBOorBaDUvqqnRhNmdeVOMKEhovvD-cPVoum6l0hfuP-2kJm_gmR2Z

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Žygimantas Šilobritas

Studento pažymėjimo numeris: 2315522

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☒ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☐ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius?

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☐ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite:

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☐ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite:

Summary

After the 2020 presidential election of the Republic of Belarus, which was won by A. Lukashenko, his rival S. Tsikhanouskaya and the Coordination Council of the Belarus moved their activities to Lithuania. However, such activities of the Belarusian opposition in the country have raised concerns that the organization may be spreading incorrect information about Lithuanian history and interpreting its historical memory to push its own agenda.

In reaction to such anxieties, this paper examines the narratives of memory used and supported by institutions of Belarusian opposition, and their relationship with dominant collective memory narratives in Lithuania. The aim of the research is to discover the goals that are supported by the collective memory narratives disseminated by the Belarusian opposition, and whether such interpretations contradict established narratives of memory in Lithuania.

In order to find the memory stories and narratives that the Belarusian opposition is trying to create, collective memory theories were employed. This included the theory of memory regimes and mnemonic actors developed by Michael Bernhard and Jan Kubik. In order to find useful data, social media analysis methods were used. After this, a case study was performed, during which the essence and thematic connections between data was searched for and based on which a conclusion was formed. The messages and posts that were shared on both websites and social media of S. Tsikhanouskaya's office and the Coordination Council during the 2020-2025 period.

The analysis shows that the Belorussian opposition presents four separate collective memory stories: one about the Grand Duchy of Lithuania, one for the 1863-1864 uprising, one for the the Soviet Union and secession from it, and finally, the narrative of Vytis and "Pahonia" as symbols of memory. It was found that most of these narratives show an alternative, but not contradictory, interpretation of historical memory. However, at the same time, the isolation of "Pahonia" as a symbol of Belarusian memory contradicts the dominant narrative in Lithuania, that Vytis and similar symbols are exclusively Lithuanian places of memory.

Notably, the Belorussian opposition, in their online communication seems to be lacking in desire, in its GDL narrative, to cultivate memory of periods before 15th century, despite previous research presenting a notable connection between Belorussian opposition and memory narratives of this specific era. This might be an indicator, that at least in the online sphere Belorussian opposition is avoiding certain memory conflicts due to reasons that this work could not explore. Furthermore, if such is the case, it might indicate that merely presenting alternative memory narratives to dominant regimes in Lithuania is not the honest position of the political group, but rather a more sanitized one due to similar reasons. Further research, focusing on alternative sources of information, could explain such discrepancy